

”KÄVIN KOKEILEEN KEPILLÄ JÄÄTÄ”

*Tutkimus opintojen keskeyttämisestä
Tampereen ammattikorkeakoulussa*

Tamko
Julkaisusarja no. 1

"KÄVIN KOKEILEEN KEPILLÄ JÄÄTÄ"

*Tutkimus opintojen keskeyttämisestä
Tampereen ammattikorkeakoulussa*

Johanna Penttilä:

Kävin kokeileen kepillä jäätä

Tutkimus opintojen keskeyttämisestä Tampereen ammattikorkeakoulussa

Tampereen ammattikorkeakoulun opiskelijakunta

Tamkon julkaisusarja

© Tampereen ammattikorkeakoulun opiskelijakunta

ja Johanna Penttilä

Julkaisija

Tampereen ammattikorkeakoulun opiskelijakunta

Opiskelijajärjestöjen tutkimussäätiö Otus rs.

Eräsalon kirjapaino

Painosmäärä 500 kpl

Julkaisun graafinen suunnittelu ja taitto:

Irina Kauppinen | irina.kauppinen@gmail.com

ISBN 978-952-92-3570-4 (sid.)

ISBN 978-952-92-3571-1 (PDF)

Tiivistelmä

Ammattikorkeakouluissa on viimeksi kuluneiden vuosien aikana alettu kiinnittää enenevässä määrin huomiota opintojen keskeytymiseen ja sen ehkäisemiseen. Opintojen keskeytyminen joko tilapäisesti tai kokonaan koskettaa vuosittain useampaa kuin joka kymmenettä ammattikorkeakouluopiskelijaa, millä on suoria vaikutuksia muun muassa ammattikorkeakoulujen rahoitusjärjestelmään. Käsitteenä opintojen keskeytyminen kattaa sekä koulutusjärjestelmästä kokonaan poisjättäytyvät että sellaiset, jotka jatkavat opiskelua toisaalla. Keskeytymiseen liitetty kielteinen leima ei välttämättä kosketa yksilöä, jonka elämä saattaa opintojen keskeytymisen jälkeen edelleen jatkua mielekkään ja yhteiskunnallisesti merkityksellisen toiminnan piirissä.

Tutkimuksessa käsiteltiin opintojen keskeyttämistä Tampereen ammattikorkeakoulussa. Taustamuuttujina käytettiin kolmea keskeyttäjäryhmää: koulusta eronneet, opinto-oikeuden menettäneet sekä poissaolevaksi ilmoittautuneet. Aineisto kerättiin kyselylomakkeella, johon vastasi 277 henkilöä. Teemoja syvennettiin tilastoaineiston analysoinnin jälkeen haastatteleamalla kymmentä henkilöä. Tilastoaineiston analysoinnissa käytettiin ristiintaulukointia sekä korrelaatiotutkimusta ja havaittuja yhteyksiä testattiin khiin neliö-testillä. Laadullisen aineiston analysoinnissa käytettiin sisällönanalyttisiä menetelmiä.

Tutkimuksessa pyrittiin jäljittämään niin sanottua ”varmaa” sekä toisaalta vähemmän suunnitelmallista keskeyttämistä. Keskeyttämisen suunnitelmallisuus näytti olevan yhteydessä taustamuuttujiin, mitä selittää osaltaan muuttujien määrittäminen hallinnollisista tarpeista käsin. Tulokset osoittivat, että koulusta eroaminen on varmintä, kun opiskelija hakeutuu opiskelemaan vähäisellä kiinnostuksella, omaamatta muita koulutusvaihtoehtoja tai kun hän ei ole päässyt ensisijaiseen kiinnostuksen kohteeseensa. Poissaolevaksi ilmoit-taudutaan useimmin armeijan tai työelämään siirtymisen vuoksi, ja opintojen pariin palaamisen aiheet ovat jokseenkin poissaolosyystä riippuvaisia. Opinto-oikeuden menettäneille keskeyttämisaiheet ilmaantuivat muita useammin vasta opintojen kestätyä, mistä syystä heidän opintonsa olivat sekä ajallisesti että määrällisesti muita ryhmiä laajempia. Kaikille keskeyttäjäryhmille tyypillisintä oli kuitenkin keskeyttää yksilöllisten elämänmuutosten vuoksi ennemmin kuin opiskeluvaikeuksien tai kouluun liittyneiden pettymysten vuoksi.

Keskeyttämistään katui yhdeksän prosenttia vastaajista ja 14 prosenttia katsoi, että koulu olisi toimenpiteillään voinut ehkäistä keskeyttämisen. Useimmin keskeyttämiseen nähtiin voitavan puuttua ohjauksellisin keinoin opintojen kulkuun liittyvissä murroskohdissa sekä ammatillisen suuntautumisen ollessa heikko tai heikentymässä.

Sammandrag

Under de senaste åren har man vid yrkeshögskolorna börjat i större grad lägga mer uppmärksamhet vid avbrytning av studier och hur man kan förebygga det. Tillfällig eller permanent avbrytning av studier gäller flera än var tionde studerande årligen vid yrkeshögskolor, vilket även har direkt inverkan på till exempel finansiering av yrkeshögskolor. Begreppet ”avbrytning av studier” betyder både de som helt låter bli att studera och de som fortsätter att studera något annat. Den negativa stämpeln som avbrytningen har gäller inte nödvändigtvis individen, som kan fortsätta en meningsfull och för samhället betydelsefull verksamhet också efter att ha avbrutit sina studier.

Forskningen gäller avbrytning av studier vid Tammerfors yrkeshögskola. Bakgrundsvariabeln var uppdelad i tre grupper enligt avbrytningsstatus; avgått från skolan, förlorat studierätt eller frånvarande anmäld. Data samlades in genom en undersökning där 277 personer svarade på ett frågeformulär. Efter en statistisk analys undersöktes olika teman djupare genom att intervjua tio personer. Som analysmetoder för det statistiska materialet användes korstabell och korrelationsforskning, chi-två-tester genomfördes för att testa observerat beroende. För intervjumaterialet användes en kvalitativ innehållsanalys.

Syftet med forskningen var att spåra upp så kallade ”evidenta” och mindre planerade avbrytningar av studier. Planenligheten i avbrytningen är i förbindelse med avbrytningsstatusgrupperna, vilket förklaras delvis av att grupper har definierats på grund av administrativa behov. Resultatet visar att studeranden har högst probabilitet att avgå från skolan om han/hon har i början av sina studier haft litet intresse för studier, inte haft andra studiemöjligheter eller inte fått studieplatsen av primärt intresse. Som frånvarande anmäler man sig oftast på grund av att man rycker in eller övergår till arbetslivet, om man tänker återgå till sina studier beror på orsaken av frånvaron. Gällande de som hade förlorat studierätten, hade avbrytningstankar oftare visat sig då studier hade fortgått en god stund, så de hade både kronologiskt och kvantitativt mera avlagda studier än de andra grupperna.

Nio procent av undersökningsspersonerna ångrade sitt avbrytningsbeslut och 14 procent tyckte att skolan kunde ha vidtagit åtgärder för att avstyra avbrytningen. Oftast tyckte undersökningsspersonerna att avbrytningar kunde påverkas med handledning vid förändringspunkter i studiegången och då studerandes professionella inriktning var svag eller höll på att bli svagare.

Abstract

Universities of applied sciences have taken growing interest towards student drop out and its prevention during the last few years. Dropping out either temporarily or wholly concerns more than one student out of ten in polytechnics annually, and it has influences for example on the funding of the polytechnics. The concept of discontinuing studies includes both students that leave the school entirely and ones that continue studies elsewhere. Dropping out is often misleadingly associated with negative or problematic behaviour and consequences, although the life of an individual student may after quitting continue in as meaningful way as it did before.

The aim of this study was to investigate dropping out in TAMK University of Applied Sciences. Three different types of quitting studies were used as background variables: resigning, expiring of studying rights and being absent on legitimate basis. The data was collected with survey and the total number of answers was 277. After analysing the survey data, themes were studied further by interviewing ten people. Survey data was analysed in terms of cross-tabulation and correlation coefficients and the relation between variables was tested using chi square. Qualitative data was analysed in terms of qualitative content analysis.

In the interest of the study was to investigate the so called definite and on the other hand less planned quitting. The method of dropping out seemed to be in relation with background variables which is partly due to variables being defined for administrative purposes. The results indicated that resigning school was more predictable, when a student came to school with only a little interest, had not had any other possibilities to study while applying or had not been able to get in a more preferred school. Students registered absent mostly because of compulsory military service or after employment, and intentions concerning continuing studies were related to reasons being absent. Students who had lost their studying rights appeared to consider quitting later than other groups, and thus their quitting seemed to be less advised. However, quitting was in every group caused mostly by individual life changes or preferences and only seldom by disappointments towards school or difficulties in studying.

Nine percent of the students regretted having dropped out and 14 percent thought that the polytechnic could have prevented their quitting. As ways to prevent quitting were mostly mentioned study counselling at the breaking points of studies (e.g. after being absent) and in situations where the vocational orientation of the student was weak or becoming weaker.

Esipuhe

Suomalaisella korkeakoulusektorilla opintojen keskeytymisestä, joko tilapäisesti tai kokonaan, on tullut erityisesti ammattikorkeakoulujen ongelma. Tampereen ammattikorkeakoulu on keskeyttämisluvuiltaan maan keskitasoa. Tampereen ammattikorkeakoulun opiskelijakunta on halunnut kantaa oman osansa vastuusta tämän korkeakouluyhteisön jäsenenä ja on teettänyt tämän tutkimuksen Opiskelijajärjestöjen tutkimussäätiöllä.

Tämä tutkimus on tarkoitettu yhteistyön välineeksi, eikä sen tuloksista ole tarkoitus pitää puolustuspuheenvuoroja. Tarkoitus ei ole osoitella ketään sormella, vaan tarkoitus on osoittaa ongelma-kohtia joita parantamalla keskeyttämistä voidaan ehkäistä. Tutkimuksen mukaan yhdeksän prosenttia vastaajista katu keskeyttämistään ja 14 prosentin keskeyttämiseen olisi voitu vaikuttaa koulun toimenpiteillä. Jos tutkimuksen pohjalta päästään vaikuttamaan edes osaan näistä opiskelijoista keskeyttämistä ehkäisevällä tavalla, on jokainen tutkimukseen käytetty tunti ja euro ollut vaivan arvoista.

Tämän tutkimuksen tekemiseen on tarvittu usean henkilön ja tahon apua. Erityiset kiitokset haluan osoittaa tutkija Johanna Penttilälle, OTUS rs:n toiminnanjohtaja Janne Jauhiaiselle sekä tutkimuksen ohjausryhmälle. Suurin kiitos kuuluu kuitenkin tutkimukseen vastanneille henkilöille, joita opintojen keskeytyminen on tavalla tai toisella koskettanut.

Tutkimus on toteutettu Tampereen ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitysrahaston sekä Tampereen Ammattikorkeakoulun Opiskelijatuki Oy:n tuella.

Tampereella 18.3.2008

Ville Haveri

Hallituksen puheenjohtaja

Tampereen ammattikorkeakoulun opiskelijakunta

Sisällys

TIIVISTELMÄ	5–7
SAMMANDRAG	6
ESIPUHE	8
KIRJOITTAJA	10
2 KESKEYTTÄMINEN AMMATTIKORKEAKOULUSSA	12
2.1 Yksilötasolta järjestelmätasolle	12
2.2 Vaikutusmahdollisuudet ja ehkäisytoimenpiteet	13
3 TAMPEREEN AMMATTIKORKEAKOULU	16
3.1 Opiskelu Tampereen ammattikorkeakoulussa	16
3.2 Keskeyttäminen Tampereen ammattikorkeakoulussa	17
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	19
4.1 Tilastollinen aineisto	19
4.1.1 Kyselyyn vastanneiden sukupuoli- ja ikäjakauma	21
4.1.2 Kyselyyn vastanneiden koulutustausta ja elämäntilanne ennen TAMKia	22
4.1.3 Kyselyyn vastanneet koulutusohjelmittain	22
4.2 Laadullinen aineisto	24
4.3 Aineiston analysoinnissa käytetyt menetelmät	25
5 OPISKELU TAMPEREEN AMMATTIKORKEAKOULUSSA	27
5.1 TAMK hakutoiveissa	27
5.2 Hakeutumissytyt	28
5.3 Opintojen kesto ennen keskeyttämistä	33
5.4 Opintojen sujuminen ennen keskeyttämistä	35
5.4.1 Opinto-ohjauksen tavoitteena holistisuus ja opiskelijakeskeisyys	39
5.4.2 Hyväksilukeminen päänvaivana siirtyvillä opiskelijoilla	44
5.5 Keskeyttämissaikeet	47
6 KESKEYTTÄMISEEN VAIKUTTANEET SEIKAT	50
6.1 Keskeyttämissyyt	50
6.2 Keskeyttämisen jälkeinen aika suhteessa kyselyhetkeen	58
6.3 Mahdolliset keskeyttämisen estäneet tekijät	61
6.4 Korkeakoulun toimenpiteet keskeyttämisen tai poissaoloilmoituksen jälkeen	67
6.5 Poissaolevaksi ilmoittautuneiden aiheet opintojen jatkamisesta	69
7 OLIKO KESKEYTTÄMINEN YKSILÖN KANNALTA OIKEA RATKAISU?	72
8 AMMATTIKORKEAKOULUJEN KESKINÄINEN VERTAILU	77
9 POHDINTA	81
9.1 Johtopäätökset	81
9.2 Kehitysehdotukset	83
LÄHDELUETTELO	88
LIITTEET	91

Kirjoittaja

Johanna Penttilä, KM, Opiskelijajärjestöjen tutkimussäätiö Otus rs, on perehtynyt korkeakouluopintoihin ja opiskeluun elämänvaiheena. Korkeakouluopintojen keskeytymisen lisäksi hänen tutkimusalueeseensa kuuluvat korkeakouluopiskelijoiden työelämäsuhteet sekä työelämään sijoittuminen. Penttilä on opiskellut Helsingin yliopistossa pääaineenaan aikuiskasvatustiede.

1 Johdanto

Vuosittain ammattikorkeakouluista eroaa tai opinto-oikeutensa menettää noin joka kymmenes opiskelija. Poissaolevaksi ilmoittautuu suunnilleen sama määrä. Tämän lisäksi noin kaksi prosenttia opiskelijoista menettää opiskeluoikeutensa ennen varsinaista opintojen alkua. (AMKOTA 2006.) Opintojen keskeytyminen kokonaan tai tilapäisesti koskettaa siis verrattain suurta määrää opiskelijoista, ja sillä on yksilön ja yhteiskunnan ohella vaikutusta myös yksittäisten ammattikorkeakoulujen opetuksen suunnitteluun, toteutukseen ja rahoitukseen. Opintojen keskeyttämisen vähentäminen ammattikorkeakouluissa onkin otettu yhdeksi hallitusohjelman ja koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelman tavoitteista kaudelle 2003–2008 (OPM 2004:6, 44).

Opintojen keskeyttämissyitä tilastoidaan korkeakoulujen toimesta valtakunnalliseen AMKOTA-tietokantaan. Tilastoista saadaan jokseenkin vertailukelpoista, mutta sisällöltään melko yksipuolista tietoa keskeyttämissyistä. Tietokannan yleisimmät keskeyttämissyyt ovat hallinnollisia luokituksia ja niiden jälkeenkin neljänneksi yleisin luokka kattaa opiskelijat, joiden eroamissy ei ole tiedossa. Järjestelmän ohi kulkeutuu siis paljon opiskelijoita, joista ei syystä tai toisesta saada tietoa. Kun keskeyttämissyitä on tutkittu tarkemmin, niiksi on useimmiten mainittu vääräksi koettu alavalinta, työelämään tai yliopistoon siirtyminen sekä taloudelliset ja terveydelliset tekijät (ks. esim. Vuorinen & Valkonen 2001, 2003, 2005; Lerkkanen 2002; Honkonen 1997; Liljander 1996).

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan opintojen keskeyttämistä erityisesti Tampereen ammattikorkeakoulussa, jossa keskeyttämiseen liittyvät tunnusluvut ovat suunnilleen maan keskitasoa. (AMKOTA 2006.) Tutkimuksen tavoitteena on tuottaa tietoa opintojen keskeytymiseen johtavista henkilökohtaisista ja korkeakouluun sekä opintoihin liittyvistä syistä. Tarkoituksena on kyetä arviomaan yhtäältä ”varmojen” keskeyttäjiä opintojen kulua, alkuperäisen keskeyttämispäätöksen taustaa ja opiskelu-uran jatkoa keskeyttämisen jälkeen sekä toisaalta niitä tapauksia, joissa opiskelijat keskeyttävät, vaikka ovat aikoneet suorittaa tutkinnon. Tutkimuskysymykset ovat:

1. Millainen tai millaisia ovat opintojen keskeyttäjiä profiilit?
2. Millainen on keskeyttäjiä opintojen kulku ja millaiset syyt johtavat keskeyttämiseen?
3. Millaiseen osaan keskeyttäjäistä voitaisiin vaikuttaa keskeyttämistä ehkäisevästi? Miten?

2 Keskeyttäminen ammattikorkeakoulussa

Luvuissa 2.1 ja 2.2 keskeyttämistä tarkastellaan siitä esitettyjen teorioiden ja aiemman tutkimuksen valossa. Tarkastelusta käy ilmi, että keskeyttäminen on moniulotteinen ilmiö, jonka syyt ja seuraukset eivät useinkaan ole niin yksiselitteisiä kuin ajatellaan. Keskeyttäjä ei välttämättä ole yhteiskunnasta syrjäytyvä ongelmatapaus eivätkä keskeyttämissyöt aina liity oppilaitokseen. Keskeyttämisen jälkeen yksilön elämä voi jatkua hyvinkin suunnitelmallisesti, mutta tapauksissa, joissa opinnot olisivat voineet jatkua, keskeyttämisen ehkäisyllä yksilön koulutuspolusta muotoutuisi vähemmän mutkainen. Keskeyttämistyyppejä tai -statuksia on kolmenlaisia, ja opintoja voi palata jatkamaan pitkänkin tauon jälkeen. Lopullisinta keskeyttäminen on silloin, kun koulusta erotaan ja tilapäisintä poissaolevaksi ilmoittauduttaessa. Opinto-oikeuden päätyminen sijoittuu näiden ääripäiden väliin. Tässä tutkimuksessa keskeyttämis-termiä käytetään viittaamaan kaikkiin edellä mainittuihin ryhmiin.

2.1 Yksilötasolta järjestelmätasolle

Keskeyttämistä voidaan tarkastella opiskelijan, opiskelupaikan tai koko koulutusjärjestelmän näkökulmasta. Korkeakoululaitoksen kannalta keskeyttäneitä ovat ne, jotka eivät suorita mitään tutkintoa. Alan tai koulutusasteen vaihdokset ymmärretään tappiolle jäävissä yksiköissä myös keskeytyksiksi. Yksilön kohdalla merkitys muuttuu. Uranvalinta on prosessi, jonka suunta voi vaihtua koulutuksen aloittamisen jälkeenkin tai jota voi olla hankala toteuttaa. (Määttä & Liljander 1992.) Jotta opiskelijaa voitaisiin pitää kokonaan koulutuksen keskeyttäneenä, häntä olisi seurattava elinikäisen oppimisen mallin mukaisesti läpi elämän. Koulutusjärjestelmälle on kuitenkin leimallista mieltää opintonsa keskeyttänyt ongelmalliseksi ja sopeutumattomaksi tapaukseksi. (Friman 2001, 34.) Keskeyttäminen merkitsee oppilaitokselle opiskelijahävikkiä ja potentiaalisten tutkinnon suorittajien mukana menetetään tulosrahaa (Vuorinen & Valkonen 2001, 12).

Keskeyttämislmiön rajaamista hankaloittaa se, että keskeyttämisellä voidaan tarkoittaa sekä tilapäistä opintojen keskeytymistä että pysyvää opintojen lopettamista. Eräänlaisena merkkipaaluna voidaan kuitenkin pitää ammattikorkeakoulujen rajoitettua opiskeluaikaa, joka tarkoittaa tavoitteellista suoritusaikaa jatkettuna yhdellä vuodella. (Vuorinen & Valkonen 2001, 13.) Tässä työssä keskeyttäminen käsitetään sen laajassa merkityksessä ja keskeyttämistyyppejä tai -statuksia erotetaan kolme: poissaoleva, eronnut ja opinto-oikeus päättynyt. Opiskelijan on mahdollista ilmoittautua poissaolevaksi eli keskeyttää opintonsa tilapäisesti yhteensä kahdeksi vuodeksi ilman, että sillä on vaikutusta opiskeluoikeusaikaan. Eroaminen tapahtuu kirjallisesti koululle ilmoittamalla ja on keskeytyksistä lopullisin. Opinto-oikeus menetetään, kun opiskelija laiminlyö ilmoittautumisvelvollisuut-
taan, ei aloita opintojaan tai kun hänen opiskeluoikeusaikansa päättyy.

Oppilaitoksilta saatujen tietojen perusteella tyypillisin ammattikorkeakouluopintojen keskeyttäjä kärsii motivaatio-ongelmista ja on menestynyt opinnoissaan suhteellisen hyvin. Pohjakoulutukseltaan keskeyttäjä on useammin ylioppilas kuin ammattitutkinnon suorittanut, ja keskeyttäminen ajoittuu yleisimmin opintojen alkuvaiheeseen. (Vuorinen & Valkonen 2001, 41–43.) Tätä on selitetty muun muassa sillä, ettei opiskelija ole ensi yrittämällä päässyt haluamaansa kouluun tai on kokenut alan vääräksi itselleen (Honkonen 1997, 185).

Erityisesti ylioppilaiden koulutukseen hakemiselle on tyypillistä päällekkäinen pyrkiminen useisiin koulutuksiin ja ainakin jonkinasteinen epävarmuus alan- tai koulutusasteen valinnasta. Ammattikoulutustaisille alan valinta on pohjakoulutuksen perusteella selkeämpää. (Vuorinen & Valkonen 2001, 42.) Vahteran (2007, 41–43, 62) mukaan kärjistyneimpiä erot eri korkeakoulusektoreille hakeutumisessa ovat opinnoissaan menestyvien lukiolaisten kohdalla. Vahteran tutkimuksessa menestyksen mittarina käytettiin peruskoulun päättötodistuksen keskiarvoa, joka vaihteli välillä 8,0–10,0 ja joka oli keskimäärin 9,2. Vain kahdella prosentilla tällaisista, viimeistä vuottaan lukiossa opiskelevista nuorista oli tavoitteenaan päästä ammattikorkeakouluun, kun yliopistoon heistä havitteli 73 prosenttia.

Ammattikorkeakoulut keräävät tietoja keskeyttämissyistä AMKOTA-tietokantaan, mutta syiden perusteellisen tai tarkan selvittämisen on havaittu olevan hankalaa. Valtaosa tilastoiduista keskeyttämissyistä kuuluu joko kategoriaan ”opinto-oikeuden menetys” tai ”syy ei tiedossa”. Tiedossa olevista keskeyttämisperusteista yleisimpiä ovat toiseen ammattikorkeakouluun tai yliopistoon siirtyminen sekä töihin meno. (AMKOTA 2006.) Tar-
kemmin keskeyttämisyitä tutkittaessa perusteiksi ovat edellä mainittujen ohella nousseet muun muassa alan soveltumattomuus tai kiinnostamattomuus, motivaation puute sekä halu siirtyä toiselle paikkakunnalle esimerkiksi puolison vuoksi. Yleisimmät keskeyttämisyöt voivat olla myös yhteydessä toisiinsa. Esimerkiksi motivaation puutetta saattaa selittää alan soveltumattomuus tai toisinpäin. Harvinaisempaa sen sijaan on pitää opintoja liian helpoina tai olla tyytymätön opetuksen laatuun, opiskelumenetelmiin tai oppilaitokseen muulla tavoin. (Vuorinen & Valkonen 2001, 29–30.)

Erilaisista tyypittelyistä huolimatta keskeyttäjät ovat melko heterogeeninen joukko ja yksilöstä riippuen keskeyttäminen saa erilaisia merkityksiä. Keskeyttäminen voi olla täysin rationaalinen valinta, joka liittyy tulevaisuuden tavoitteisiin, mutta myös yllättävä, koulun poistoyöntävistä valikointimekanismeista johtuva kriisi. (Honkonen 2002, 16.) Voidaan siis päätellä, että keskeyttämisyöt nousevat useimmiten yksilön omasta elämäntilanteesta ja -suunnitelmista. Täten on hyvä pohtia, missä määrin ja millä keinoin koulun on mahdollista vaikuttaa keskeyttämiseen.

2.2 Vaikutusmahdollisuudet ja ehkäisytöimenpiteet

Koska opintojen etenemiseen vaikuttavista tekijöistä vain osa on sellaisia, joihin oppilaitoksella on mahdollista vaikuttaa, ei keskeyttämisongelmaa voida poistaa kokonaan.

Keskeyttäminen tietoisena ja päämäärähakuisena poislähtemisenä voi olla osa identiteetin rakennustyötä, jolloin se on hyväksyttävä nuoren tulevaisuuden kannalta onnistuneena ratkaisuna. (Friman 2001, 39, 45; Määttä & Liljander 1992.) Esimerkiksi Honkosen (1997, 191) tutkimuksessa keskeyttäminen oli negatiivinen käänne vain kuudelle prosentille otokseen kuuluneista. Vastaavasti 56 prosenttia koki keskeyttämisen olleen positiivinen asia. Neutraalina keskeyttämistä piti 38 prosenttia vastaajista.

Nuorten suunnitelmat koulutukseen hakeutumisesta saattavat muuttua nopeastikin eikä koulutusvalinta aina ole täysin omaehtoista vaan seurausta esimerkiksi yhden opiskelupaikan säädöksestä tai ”pakkohausta” eli koulutukseen hakemisesta työmarkkinatuen saamiseksi (Mannisenmäki & Valtari 2005, 59–60). Keskeyttämälähteen saattavat opiskelijan motivaation ja koulutusosalalle suuntautuneisuuden lisäksi vaikuttaa myös ulkoiset tekijät, kuten lapsuudenkodista irtaantuminen, perheen perustaminen tai toimeentulo. (Vuorinen & Valkonen 2001, 10–11). Jos opintoraha ei riitä elämiseen eikä opintolainaa haluta ottaa ja muuta taloudellista tukea esimerkiksi sukulaisilta ei ole saatavilla, keinoja opintojen jatkamiseen ei välttämättä ole (Liljander 1996, 101).

Oppilaitoksella on kuitenkin esimerkiksi valintajärjestelmän kautta mahdollisuus vaikuttaa motivaatiotekijöihin ja alalle suuntautuneisuuteen niin, että valituksi tulee hakijoita, joiden motivaatio on kohdallaan. Valintakriteereitä on ehdotettu kehitettävän esimerkiksi lisäämällä soveltavuuskokeen painoarvoa ja vähentämällä todistuspisteiden painoarvoa, joskin osassa ammattikorkeakouluja valinta katsotaan tehtävän huolella ja tarkoituksenmukaisesti jo nyt. (Vuorinen & Valkonen 2001, 10, 65.) Valintaprosessien tehostaminen saattaakin edellyttää ammattikorkeakoulutuksen roolin selkeyttämistä käytännöllisesti painottuneena korkea-asteen koulutuksena sekä realistisemman tiedon välittämistä koulutuksesta ja ammattialoista (vrt. Honkonen 1997, 215). Opiskelijoiden on havaittu hakeutuvan ammattikorkeakouluihin osin puutteellisin tai virheellisin tiedoin ja mielikuvin, sillä opiskelijarekrytointi on ollut kovin markkinahenkistä (Lerikkanen 2002, 163; Vuorinen & Valkonen 2001, 64; Hietala & Nikkanen 2001, 72).

Opiskelijat odottavat ammattikorkeakoululta laadukasta ja korkeatasoista opetusta, ohjausta sekä tasavertaista kohtelua. Toisaalta opiskelijan odotetaan olevan aktiivinen, määrätietoinen ja oma-aloitteinen. Haasteellista onkin, miten vaatimukset itseohjautuvuudesta ja toisaalta ohjauksesta osuvat yksin, ja miten opiskelijoiden palautteissaan korostamaan ohjaustarpeeseen pystytään vastaamaan tarkoituksenmukaisimmin. (Hietala & Nikkanen 2001, 71–73; Rauhala 2001, 12.) Koulutuspolkujen yksilöllistymisen myötä ohjaustarve laajenee ja tarpeeseen vastaamiseksi tarvitaan useita yhteistyötahoja sekä uusia toimintamalleja. Pelkästään opinto-ohjaajan tekemä ohjaustyö ei enää riitä ja huomiota on hyvä kiinnittää myös ohjaushenkilöstön koulutukseen. (Lerikkanen 2002, 164–165.)

Runsaan koulutustarjonnan ja opiskelun yleisyyden myötä korkeakoulutukseen aiemmilla sukupolvilla liittyneet lumo ja ihannoiti ovat vähentyneet (Mannisenmäki & Valtari 2005, 24). Toisaalta on aloja, joilla koulutuspaikoista on ylitarjontaa ja toisia, joilla etukäteisvalikointi on tarkkaa ja opiskelupaikan saamisesta muodostuu merkittävä saavutus. Kun opiskelupaikka on tiukassa, keskeyttämiskynnys on korkea. Näin on ammattikor-

keakouluissa erityisesti humanistisella ja opetuslalla sekä kulttuurialalla. Suosittuja, mutta suhteellisen matalan kynnyksen aloja ovat puolestaan tekniikka ja liikenne sekä hallinto ja kauppa, minkä seurauksena sisään pääsevät opiskelijat ovat taidoiltaan ja motivaatioiltaan hyvin heterogeenisiä. Tällä on vaikutusta opintojen sujumiseen ja sitä kautta myös keskeyttämiseen. (Honkonen 2002, 28.)

Toisaalta näyttää siltä, että koulutus- ja työuran raja, samoin kuin käsitys opiskelujasta selvärajaisena elämänvaiheena on hämärtyneessä. Opiskelijat voivat olla opintojensa aikana töissä, ulkomailla tai keskeyttää muuten tilapäisesti, mikä on ristiriidassa ammattikorkeakoulujen opiskeluaikarajoitteiden ja säädellyn opiskelupolun kanssa. (Lempinen & Tiilikainen 2001, 63–66; Lerikkanen 2002, 164). Opiskelupolun suunnittelun avuksi on kehitetty henkilökohtainen opintosuunnitelma eli hops, mutta opiskelijat kokevat järjestelmän kankeaksi. Epätyyppillistyvän opiskelupolun myötä haasteiksi muodostuvatkin ennalta määritellyissä tutkintoajoissa pysyminen sekä opetukselliset ja ohjaukselliset toimintamallit, joilla ratkaisua koetetaan löytää. (Lerikkanen 2002, 164.)

3 Tampereen ammattikorkeakoulu

Ammattikorkeakoulut ovat luonteeltaan monialaisia ja alueellisia korkeakouluja, joiden toiminnassa korostuu yhteys työelämään ja alueelliseen kehittämiseen. Suomessa on 29 ammattikorkeakoulua, joissa suoritettavat tutkinnot ovat ammatillisipainotteisia korkeakoulututkintoja. Perustutkinnon lisäksi ammattikorkeakouluissa voi suorittaa esimerkiksi ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon tai osallistua ammatilliseen opettajankoulutukseen. (Opetusministeriön internet-sivut.) Tampereen ammattikorkeakoulu tarjoaa tekniikan, talouden, luonnonvara-alan sekä taiteen ja viestinnän koulutusta. Koulu vakinaistettiin ensimmäisten ammattikorkeakoulujen joukossa vuonna 1996 ja siellä opiskelee nyt noin 5000 opiskelijaa. (Tampereen ammattikorkeakoulun internet-sivut.) Seuraavissa luvuissa perehdytään tarkemmin opiskeluun ja opintojen keskeytymiseen Tampereen ammattikorkeakoulussa.

3.1 Opiskelu Tampereen ammattikorkeakoulussa

Tampereen ammattikorkeakoulun tutkintosäännössä koulun tehtäväksi nimetään antaa työelämän ja sen kehittämisen vaatimuksiin sekä tutkimukseen ja taiteellisiin lähtökohtiin perustuvaa korkeakouluopetusta ammatillisiin asiantuntijatehtäviin. Sen lisäksi koulun tehtäväksi luetaan tukea yksilön ammatillista kasvua ja harjoittaa ammattikorkeakouluopetusta palvelevaa sekä työelämää ja aluekehitystä tukevaa ja alueen elinkeinorakenteen huomioonottavaa tutkimus- ja kehitystyötä. Tampereen ammattikorkeakoulun toimialaan kuuluvat ammattikorkeakouluopinnot kulttuurialan, luonnontieteiden, luonnonvara- ja ympäristöalan, tekniikan ja liikenteen sekä yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon aloilla. (Tampereen ammattikorkeakoulun tutkintosääntö 2007.)

Koulussa järjestettävä opetus johtaa 210 tai 240 opintopisteen laajuiseen perustutkintoon, jonka ohjeellinen suoritus aika on 3,5–4 vuotta. Ylemmän tutkinnon laajuus on 60–90 opintopistettä. Perustutkintoon johtavat koulutusohjelmat koostuvat perusopinnoista, ammattiopinnoista, vapaasti valittavista opinnoista, harjoittelusta ja opinnäyte työstä. Opiskelijan on opintojensa alussa suunniteltava henkilökohtainen opintosuunnitelma (HOPS) tutkintorakenteen ja koulutusohjelman määräämissä rajoissa, ja ylläpitää ja tarkistaa sitä vuosittain yhdessä opinto-ohjaajan tai opettajatuutorin kanssa. Mikäli opiskelijalla on aikaisempia opintoja, hän voi ehdottaa niiden hyväksilukemista. Hyväksilukemiset käsitellään tapauskohtaisesti ja niistä päättää koulutuspäällikkö. Tampereen ammattikorkeakoulussa järjestettävän opinto-ohjauksen tavoitteena on, että opiskelija saa oikea-aikaista ja riittävää ohjausta suorittaakseen tutkinnon tavoitteellisessa ajassa. Opinto-ohjausta järjestävät opinto-ohjaajat, ryhmäkohtaiset opettajatuutorit tai valmentajat sekä opiskelijatuutorit. (Tampereen ammattikorkeakoulun tutkintosääntö 2007.)

Tampereen ammattikorkeakoulu on koulutukseen hakevien keskuudessa melko

vetovoimainen. Syksyllä 2006 Tampereen ammattikorkeakouluun haki valtakunnallisesti tarkasteltuna kuudenneksi eniten opiskelijoita (AMKOTA 2006). Oppilaitos on menestynyt myös Taloustutkimuksen teettämässä ammattikorkeakoulujen imagotutkimuksessa, jossa kouluja arvioivat 17–29-vuotiaat nuoret. Tampereen ammattikorkeakoulun imagolisina kärkinä maaliskuussa 2007 toteutetussa selvityksessä olivat maine opiskelupaikkana sekä sijaintipaikan houkuttelevuus. Oppilaitosta pidetään myös nykyaikaisena ja sen koulutusaloja monipuolisina sekä sitä koetaan arvostettavan työmarkkinoilla. Selvityksen perusteella Tampereen ammattikorkeakoulu oli valtakunnan kolmanneksi tunnetuin ammattikorkeakoulu. (Tampereen ammattikorkeakoulun internet-sivut.)

3.2 Keskeyttäminen Tampereen ammattikorkeakoulussa

Vuonna 2006 Tampereen ammattikorkeakoulussa opintonsa keskeytti 9,7 prosenttia opiskelijoista. Tämän lisäksi vuonna 2006 poissaolevaksi oli ilmoittautunut 12,4 prosenttia opiskelijoista. Keskeyttämisprosentti on hieman alhaisempi kuin maassa keskimäärin (10,1 %), mutta poissaolevaksi ilmoittautuneita on 1,5 prosenttiyksikköä maan keskiarvoa (10,9 %) enemmän. (AMKOTA 2006.) Poissaolevaksi ilmoittautuneiden keskimääräistä suurempi osuus saattaa johtua esimerkiksi siitä, että Tampereen ammattikorkeakoulu on miesvaltainen ja useimmilla miehillä katkoksen opintoihin aiheuttaa varusmiespalvelus.

Luvussa 2.1 todettiin, että keskeyttäjiä mukana ammattikorkeakoulut menettävät tulosrahaa. Ammattikorkeakoulujen perusrahoituksen suuruuteen vaikuttavat eri koulutusaloilla oleva opiskelijamäärä sekä kahden vuoden aikana suoritettavat tutkinnot. Opiskelijamäärä lasketaan kaksi kertaa vuodessa tammi- ja syyskuussa koulutusohjelmakohtaisilla kertoimilla painotettuna, minkä perusteella ammattikorkeakoulu saa valtionosuutena kutakin opiskelijaa kohti tietyn summan. Vuonna 2006 opiskelijakohtainen yksikköhinta oli Tampereen ammattikorkeakoulussa 6347,91 euroa kun koko maan keskimääräinen yksikköhinta oli 6338,95 euroa. Korkein yksikköhinta oli Humanistisessa ammattikorkeakoulussa (9114,05 €) ja matalin Kajaanissa (5421,97 €). (Opetushallitus 2007.) TAMK:n yksikköhinnalla laskettuna eroavien tai opinto-oikeutensa menettävien keskeyttäminen tarkoittaa vuosittain lähes kolmen miljoonan euron tulonmenetystä.

Tampereen ammattikorkeakoulusta saatujen tietojen perusteella koulusta eroaminen tapahtuu kirjallisella ilmoituksella, joka tulee toimittaa koululle henkilökohtaisesti. Lienee kuitenkin selvää, etteivät kaikki opiskelijat käytä kyseistä kanavaa joko syystä, etteivät ole siitä tietoisia, eivät piittaa eroamisensa virallistamisesta tai kokevat käytännön hankalaksi. Opiskelu-oikeuden päättyminen onkin osittain tästä syystä keskeyttämissyiden kärjessä. Opiskelu-oikeuden menettäminen, mikäli ei ilmoittaudu määräaikaan mennessä läsnä- tai poissaolevaksi tai suorita opintojaan loppuun niille varatussa ajassa. Lisäaikaan anottava aina erikseen ja pidemmän kuin yhden vuoden jatkoajan opinnoille saa vain erityisistä syistä. Koulun henkilöstö seuraa opiskelijoiden statusta opiskelijahallintojärjestelmästä, ja kun opiskelijan opinto-oikeus on päätymässä, ottaa opintosihteerä häneen yhteyttä. Koululla

on käytössä myös tekstiviestipalvelu, jolla opiskelijoita muistutetaan ilmoittautumaan län-
näolevaksi. Yhteyttä ei kuitenkaan oteta opiskelijoihin, joiden opiskeluoikeus on jo päät-
tynyt tai jotka laiminlyövät yliaikahakemuksen teon.

4 Tutkimuksen toteutus

Tutkimuksen kohderyhmäksi valittiin Tampereen ammattikorkeakoulusta eronneet, pois-
saolleeksi ilmoittautuneet sekä opinto-oikeus päättynyt -tilassa olleet opiskelijat. Heidän
koulutusvalintojaan ja keskeyttämisproblematiikkaansa tarkasteltiin sekä tilastollisesti että
laadullisesti. Tutkimuksen ensimmäisessä vaiheessa keväällä 2007 kerättiin kyselyaineis-
to ja haastattelut toteutettiin syksyllä 2007. Seuraavassa aineistosta ja sen keruusta sekä
analysoinnista kerrotaan tarkemmin, ja tilastollisen aineiston osalta käsitellään sen edus-
tavuutta.

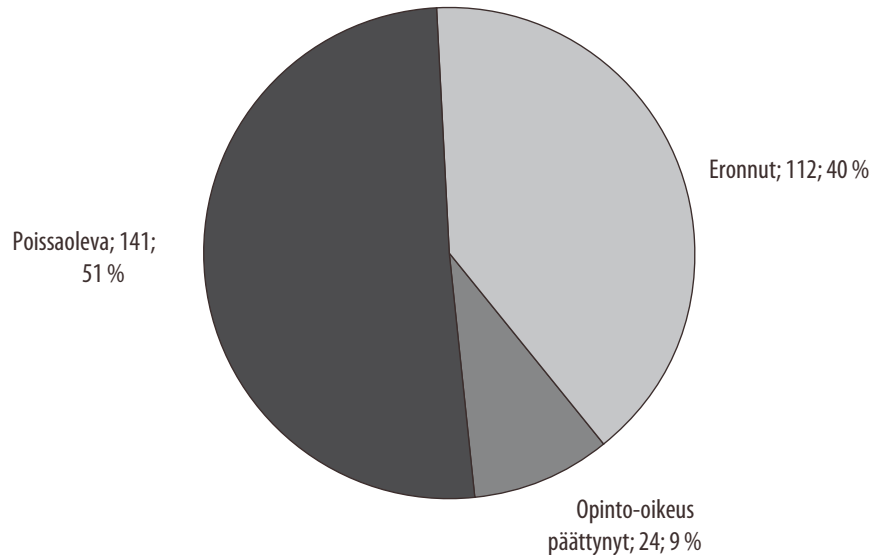
4.1 Tilastollinen aineisto

Tutkimusta varten kerättiin sekä tilastollista että laadullista aineistoa. Tilastollinen aineisto
kerättiin toukokuussa 2007 internetpohjaisella Webropol-kyselyjärjestelmällä. Kyselylo-
make on esillä liitteessä 1. Yhteydenpito kohderyhmään hoidettiin sähköpostitse, jonka
välityksellä kutsu tutkimukseen ja linkki kyselylomakkeeseen lähetettiin toukokuussa 2007
yhteensä 1115 Tampereen ammattikorkeakoulussa kirjoilla olleelle, mutta sieltä joko eron-
neelle, poissaolleeksi ilmoittautuneelle tai opinto-oikeuden menettäneelle henkilölle. Lain
mukaan opiskelija voi ilmoittautua poissaolevaksi yhteensä kahdeksi vuodeksi, joten osa
poissaolevista ei ollut kyselyhetken mennessä vielä aloittanut opintojaan. Osalla (256)
otokseen kuuluneista koululle ilmoitetut osoitetiedot olivat vanhentuneet tai väärät, joten
viesti meni perille 859 henkilölle. Tietoa siitä, kuinka monta opiskelijaa kysely lopulta
tavoitti, ei kuitenkaan ole, sillä osalla sähköpostiosoite saattoi olla varsin harvassa käytössä.
Tästä syystä vastausprosentti laskettiin niistä, joiden ilmoittamaan sähköpostiosoitteeseen
kyselykutsu toimitettiin, ei niistä jotka kutsun saivat. Kyselyyn vastasi siis 277 henkilöä
vastausprosentilla 32,2 %.

Internetkyselyillä on keskimäärin tavoitettu 30–40 prosenttia kohderyhmästä, mikä
ei useinkaan poikkea perinteisillä postikyselyillä kerätyn aineiston vastausprosentista. Eri-
lasiin aineistonkeruutapoihin liittyvän kadon syyt ovat kuitenkin eri menetelmillä hieman
erilaisia. Internetkyselyissä kadon arvellaan useimmiten johtuvan siitä, ettei kohderyh-
mään kuuluvilla ole pääsyä tai tarvittavaa osaamista internetin käyttöön. (Cook, Heath &
Thompson 2000; Fleming & Bowden 2007). Opiskelijaväestön kohdalla internetin käyttö
ei kuitenkaan liene ongelmallista. Vastausaktiivisuutta voidaankin pitää kohtuullisena, sillä
opintonsa keskeyttäneet opiskelijat ovat alkuperäisen oppilaitoksensa kannalta haasteel-
lisia tavoitettavia.

Kyselyyn vastanneista 277 henkilöstä 141 oli ilmoittautunut poissaolevaksi, 112
eronnut ja 24:n opinto-oikeus oli päättynyt (ks. kuvio 1). Koulusta eroaminen tai poissa-
olevaksi ilmoittautuminen olivat vastaajien keskuudessa huomattavasti yleisempiä opin-
tojen keskeytymisen syitä kuin opinto-oikeuden päättymisen, vaikka se AMKOTA:n

mukaan onkin Tampereen ammattikorkeakoulussa keskeyttämissyistä merkittävien. Opinto-oikeuksien päättymisten vähäinen määrä aineistossa saattoi johtua esimerkiksi siitä, että kyseiseen tilanteeseen päätyneet opiskelijat olivat vähemmän kiinnostuneita koulun taholta tulevista yhteydenotoista kuin muut ryhmät, sillä opinto-oikeuden voimassaolon säilyttäminen tai virallinen eroaminen edellyttää asioimista koulun kanssa. Opiskelijat eivät välttämättä katso tarpeelliseksi tehdä eroilmoitusta koululle, mikäli eivät aio aloittaa tai jatkaa opintojaan vaan ajattelevat paikalle saapumattomuuden ajavan asian.

Kuvio 1. Vastaajien status Tampereen ammattikorkeakoulussa

Vastaajaryhmät olivat siis jokseenkin erisuuruisia, mutta koska tarkemman katoanalyysin mahdollistavaa tietoa otoksen ulkopuolelle jääneistä ei ole, on keskeyttäjäryhmien välisiä eroja tarkasteltaessa pitäydyttävä aineiston sisäisissä merkityssuhteissa. Erot opinto-oikeuden menettäneiden ja eronneiden sekä poissaolevien vastauksissa olivat useimmissa tarkastelun kohteena olevissa kysymyksissä tilastollisesti merkitseviä. On kuitenkin hyvä muistaa, että opiskelijoiden statukset määrittävät pääasiassa hallinnollisista tarpeista käsin ja status tilastoidaan vasta, kun tietyt reunaehdot täyttyvät (esim. opiskelija ilmoittaa eravansa tai hänen opiskeluoikeusaikansa päättyy). Opiskelijoista saatavaa tietoa määrittävät siis pohjimmiltaan eräänlaiset kulminaatiopisteet eivätkä esimerkiksi keskeyttämis päätöstä edeltävät tapahtumaketjut. Tästä syystä esimerkiksi opiskelujen kestosta saadaan luonnostaankin toisistaan poikkeavaa tietoa.

Vaikka kysely suunnattiin kokopäiväisesti opiskelleille eli niin sanottuun nuorten tutkintoon johtavaan koulutukseen osallistuneille, otokseen etsiytyi myös muihin tutkintonsuorittajaryhmiin kuuluneita. 17 vastaajaa oli niin sanotusta aikuisten koulutusohjel-

masta eli monimuoto-opiskeluna tutkintoon suorittaneita. Ylempää amk-tutkintoa oli ollut suorittamassa 10 vastaajaa. 90 prosenttia vastaajista oli kokopäiväisesti opiskelleita. 10 vastaajaa oli jättänyt vastaamatta tutkinnon suoritustapaa koskevaan kysymykseen. Koska muihin kuin nuorten tutkintoon johtavissa koulutusohjelmissa opiskelleiden määrät olivat niin pieniä, heitä ei ole tarkoituksenmukaista käsitellä tässä selvityksessä erikseen.

4.1.1 Kyselyyn vastanneiden sukupuoli- ja ikäjakauma

AMKOTA-tietokannan mukaan vuonna 2006 ammattikorkeakouluopintonsa keskeyttäneistä noin kuusi prosenttia oli miehiä ja neljä prosenttia naisia. Tampereen ammattikorkeakoulussa vastaavat luvut ovat miesten osalta seitsemän ja naisten vajaa kolme prosenttia. Poissaolevaksi ilmoittautui koko maassa noin kuusi prosenttia miehistä ja hieman vajaa viisi prosenttia naisista; TAMK:ssa luvut ovat miesten osalta noin kymmenen ja naisten noin kaksi prosenttia. Miehet siis keskeyttävät opintonsa jonkin verran naisia useammin. Sukupuolten välinen ero näkyi myös kyselyyn vastanneissa, joista naisia oli kokonaisuudessaan 33 ja miehiä 67 prosenttia (ks. taulukko 1).

Sukupuoli	Eronneet aineisto		Eronneet TAMK 2006		Opinto-oikeuden menettäneet aineisto		Opinto-oikeuden menettäneet TAMK 2006		Poissaolevat aineisto		Poissaolevat TAMK 2006		Yhteensä aineisto	
Nainen	49	43%	77	33%	10	42%	50	23%	33	23%	118	18%	92	33%
Mies	63	57%	155	67%	14	58%	168	77%	108	77%	537	82%	185	67%
Yht.	112	100%	232	100%	24	100%	218	100%	141	100%	655	100%	277	100%

Lähde: AMKOTA-tietokanta, valmisraportit; "ei aloittaneet" eivät mukana luvuissa alkuperäistä mukailen

Taulukko 1. Keskeyttäneiden sukupuolijakauma

Enemmistö vastaajista oli perinteisessä jatkokoulutusiässä eli suoraan tai lähes suoraan lukiosta tai ammattikoulusta tulleita 19–21-vuotiaita (ks. taulukko 2). Runsas neljännes vastaajista oli ikäryhmästä 22–23-vuotiaat. Tätä vanhempia oli hieman vajaa puolet aineistosta niin, että korkeimpaan ikäluokkaan eli 28-vuotiaisiin tai tätä vanhempiin kuului noin 15 prosenttia aineistosta.

Ikäryhmä	Osuus kaikista		Eronnut		Päättynyt		Poissaoleva	
19-21 v.	106	38,3 %	20	17,9 %	1	4,2 %	85	60,3 %
22-23 v.	73	26,4 %	38	33,9 %	3	12,5 %	32	22,7 %
24-25 v.	35	12,6 %	22	19,6 %	2	8,3 %	11	7,8 %
26-27 v.	21	7,6 %	12	10,7 %	3	12,5 %	6	4,3 %
28 v. tai yli	42	15,2 %	20	17,9 %	15	62,5 %	7	5,0 %
Yhteensä	277	100%	112	100%	24	100%	141	100%

Taulukko 2. Vastaajat ikäryhmittäin

Opiskelijoiden läsnäolostatus oli iästä riippuvainen siten, että vanhemmilla opiskelijoilla opinto-oikeus oli nuorempia todennäköisemmin päättynyt ja nuoremmat ilmoittautuivat vanhempia todennäköisemmin poissaolevaksi (p=.000).

4.1.2 Kyselyyn vastanneiden koulutustausta ja elämäntilanne ennen TAMKia

Vuonna 2006 Tampereen ammattikorkeakoulussa aloittaneista ylioppilaita oli 68,3 prosenttia ja ammatillisen koulutuksen käyneitä 30,5 prosenttia. Korkea-asteen tutkinnon oli suorittanut vain 0,2 prosenttia ja muun koulutuksen omaavia oli yksi prosentti. (AMKOTA 2006.) Keskeyttäneistä yliopistokoulutettuja oli aineiston perusteella huomattavasti useampi (ks. taulukko 3), joskin osa vastaajista oli saattanut ilmoittaa avoimessa korkeakouluopetuksessa suorittamansa arvosanat tai keskeneräiset yliopisto-opinnot yliopistotutkinnoksi. Tästä syystä nuorimpien eli vuonna 1987 syntyneiden vastaajien ilmoittamat yliopistotutkinnot vaihdettiin analyysivaiheessa ylioppilastutkinnoiksi (yht. 13 kpl), sillä lienee epätodennäköistä, että he olisivat keväseen 2007 mennessä suorittaneet yliopistotutkinnon. Tilastollisesti merkitseviä koulutustaustan ja keskeyttämisstatuksen väliset erot olivat opistotutkinnon ja lukion suorittaneiden kohdalla.

Koulutustausta	Osuus kaikista		Eronnut		Päättynyt		Poissaoleva	
Lukio	138	49,8 %	52	43,8 %	7	29,2 %	79	56,0 %
Ammatillinen	69	24,9 %	28	25,0 %	7	29,2 %	34	24,1 %
Ammatillinen ja lukio	27	9,7 %	7	6,3 %	4	16,7 %	16	11,3 %
Yliopistotutkinto	17	6,1 %	8	9,8 %	2	8,3 %	7	5,0 %
Opistotutkinto	17	6,1 %	11	9,8 %	4	16,7 %	2	1,4 %
Amk-tutkinto	7	2,5 %	4	3,6 %	0	0,0 %	3	2,1 %
Kylukiotutkinto	2	0,8 %	2	1,8 %	0	0,0 %	0	0,0 %
Yhteensä	277	100,0 %	112	100%	24	100%	141	100%

Taulukko 3. TAMK:sta eronneet, opinto-oikeutensa päättäneet ja poissaolevat koulustaustoitain

Suurin osa (41,5 %) tutkimuksen kohderyhmästä oli ennen Tampereen ammattikorkeakouluun hakeutumistaan opiskelijoita, enimmäkseen siis lukiolaisia tai ammattikouluolaisia. Neljäsosa oli ennen opiskelemaan pääsyään kokopäiväisessä ansiotyössä ja hieman vajaa viidesosa ase- tai siviilipalveluksessa. Tämän jälkeen elämäntilanteet hajautuivat; reilu seitsemän prosenttia oli ennen opiskelemaan hakeutumistaan ollut työttömänä, viitisen prosenttia osa-aikaisessa ansiotyössä ja nelisen prosenttia opiskelijana sekä ansiotyössä. Vajaa prosentti oli ollut äitiyslomalla tai sairauslomalla.

4.1.3 Kyselyyn vastanneet koulutusohjelmittain

Opintojen keskeytymis- ja poissaoloprosentit vaihtelevat Tampereen ammattikorkeakoulussa eri koulutusohjelmien välillä AMKOTA:n mukaan melko paljon (ks. taulukko 4). Opiskelijamäärään nähden vähiten keskeytymisiä tapahtuu viestintän (3,5 %) ja eniten tietotekniikan koulutusohjelmassa (20,6 %). Keskeyttämisprosentit voivat olla verrattain suuria melko pienissäkin koulutusohjelmissä, kuten esimerkiksi tekstiili- ja vaatetustekniikan alalla (16,9 %) ja toisaalta verrattain matalia melko suurissa koulutusohjelmissä, kuten sähkötekniikassa (7,5 %). Poissaolevaksi ilmoitetaan eniten miesvaltaisista koulutusohjelmista, kuten kone- ja tuotantotekniikasta (22,4 %) sekä sähkötekniikasta (23,1 %).

Koulutusohjelma	Keskeyttämisprosentti TAMK	Poissaoloprosentti TAMK
Auto- ja kuljetustekniikka	12,1 %	16,1 %
Environmental engineering	4,2 %	7,0 %
International business	9,5 %	14,7 %
Kemiantekniikka	10,6 %	16,3 %
Kone- ja tuotantotekniikka	11,6 %	22,4 %
Kuvataide	5,0 %	3,0 %
Liiketalous	10,0 %	11,8 %
Metsätalous	7,1 %	8,1 %
Paperiteknikka	16,6 %	14,0 %
Rakennustekniikka	8,5 %	12,7 %
Sähkötekniikka	7,5 %	23,1 %
Tekstiili- ja vaatetustekniikka	16,9 %	7,7 %
Tietojenkäsittely	18,8 %	9,9 %
Tietotekniikka	20,6 %	15,3 %
Viestintä	3,5 %	5,5 %

Lähde: AMKOTA-tietokanta; online-tilastot

Taulukko 4. Keskeyttämis- ja poissaoloprosentit koulutusohjelmittain TAMK:ssa vuonna 2006

Kyselyyn saatiin vastauksia kattavasti eri koulutusohjelmista (ks. taulukko 5). Kun keskeyttäneitä on Tampereen ammattikorkeakoulussa eniten tietotekniikan, tietojenkäsittelyn, kone- ja tuotantotekniikan sekä liiketalouden koulutusohjelmissä, ilmeni vastaava edustus myös kyselyyn vastanneiden keskuudessa. Poissaolevaksi ilmoittaneilta eniten vastauksia saatiin sähkötekniikkaa, kone- ja tuotantotekniikkaa sekä tietotekniikkaa opiskelleilta, mikä vastaa poissaolevien parissa vallitsevaa jakaamaa.

Koulutusohjelma	Keskeyttäneet aineisto		Keskeyttäneet TAMK 2006		Poissaolevat aineisto		Poissaolevat TAMK 2006	
Auto- ja kuljetustekniikka	5	3,7 %	27	5,1 %	5	3,5 %	36	5,5 %
Environmental engineering	2	1,5 %	6	1,1 %	2	1,4 %	10	1,5 %
International business	3	2,2 %	18	3,4 %	3	2,1 %	28	4,3 %
Kemiantekniikka	6	4,4 %	17	3,2 %	7	5,0 %	26	4,0 %
Kone- ja tuotantotekniikka	18	13,2 %	65	12,4 %	19	13,5 %	125	19,1 %
Kuvataide	0	0,0 %	5	1,0 %	2	1,4 %	3	0,5 %
Liiketalous	25	18,4 %	54	10,3 %	19	13,5 %	64	9,8 %
Metsätalous	5	3,7 %	7	1,3 %	3	2,1 %	8	1,2 %
Paperiteknikka	6	4,4 %	32	6,1 %	9	6,4 %	27	4,1 %
Rakennustekniikka	8	5,9 %	41	7,8 %	10	7,1 %	61	9,3 %
Sähkötekniikka	11	8,1 %	37	7,0 %	28	19,9 %	114	17,5 %
Tekstiili- ja vaatetustekniikka	7	5,1 %	24	4,6 %	4	2,8 %	11	1,7 %
Tietojenkäsittely	12	8,8 %	70	13,3 %	9	6,4 %	37	5,7 %
Tietotekniikka	25	18,4 %	109	20,7 %	17	12,1 %	81	12,4 %
Viestintä	2	1,5 %	14	2,7 %	2	1,4 %	22	3,4 %
Kaksi koulutusohjelmaa*	1	0,7 %	?	?	2	1,4 %	?	?
Yhteensä	136	100%	526	100%	141	100%	653	100%

* paperiteknikka + sähkötekniikka, liiketalous + tietotekniikka, kone- ja tuotantotekniikka + tekstiili- ja vaatetustekniikka

Lähde: AMKOTA-tietokanta, online-tilastot

Taulukko 5. Opintonsa keskeyttäneiden ja poissaolevien jakauma koulutusohjelmittain

4.2 Laadullinen aineisto

Kyselylomakkeen yhteydessä tiedusteltiin vastaajien halukkuutta osallistua opintojen keskeyttämistä koskevaan haastatteluun syksyllä 2007. Vapaaehtoisia ilmoittautui yhteensä 109, joista 66 prosenttia oli miehiä ja 34 prosenttia naisia. Yhteyttä otettiin sähköpostitse yhteensä 60 henkilöön eli kaikkiin Tampereen asuinpaikkakseen ilmoittaneisiin sekä yhdeksään sellaiseen, jotka asuivat joko pääkaupunkiseudulla tai Tampereen ympäryskunnissa. Näistä 60:sta 37 oli miehiä ja 23 naisia. Yhteydenottoon vastasi 28 henkilöä, joista kuusi ilmoitti olevansa kykenemätön osallistumaan haastatteluun joko ulkomailla oleskelun, armeijan tai oman haluttomuuden vuoksi. Vastanneista haastateltiin kymmentä henkilöä. (ks. taulukko 6).

Sukupuoli	Vapaaehtoisia	Yhteydenotto	Vastanneet	Haastateltu
Nainen	37	23	13	4
Mies	72	37	15	6
Yhteensä	109	60	28	10

Taulukko 6. Haastateltavaksi ilmoittautuneet, yhteydenottoon vastanneet, haastatellut

Yhteydenoton yhteydessä vapaaehtoisiksi ilmoittautuneilta tiedusteltiin heidän statustaan Tampereen ammattikorkeakoulussa (l. eronnut, poissaoleva, opinto-oikeus päättynyt), opintosuoritusten määrää sekä nykyistä elämäntilannetta. Taustakysymysten avulla vastaajien joukosta pyrittiin valikoimaan mahdollisimman edustavasti erilaisia tilastoaineistossa esiin tulleita keskeyttäjätyyppejä pääpainon oltua kuitenkin henkilöissä, jotka olivat ennen keskeyttämistään ehtineet opiskella ainakin jonkin verran. Tähän päädyttiin, jotta voitiin saada tietoa Tampereen ammattikorkeakoulusta läsnäolleen opiskelijan näkökulmasta sekä koulun käytäntöjen mahdollisesta vaikutuksesta keskeyttämiseen.

Haastattelut toteutettiin loka-marraskuussa 2007 Opiskelijajärjestöjen tutkimussäätiön tiloissa Helsingissä sekä Tampereen ammattikorkeakoulun opiskelijakunnan tiloissa Tampereella (ks. taulukko 7). Seitsemän haastatteluista oli yksilöhaastatteluja, ryhmähaastatteluja oli yksi. Ryhmähaastatteluun osallistui kolme henkilöä, jotka ennakkotietojen valossa arvioitiin taustaltaan samankaltaisiksi eli alaa koulun sisällä vaihtaneiksi. Samankaltaisuuden on todettu auttavan keskustelun syntymistä, kun kaikki haastateltavat ymmärtävät esitetyt kysymykset ja käytetyt käsitteet (vrt. Eskola & Suoranta 2001, 96). Yhteensä haastateltavaksi kutsuttiin 12 henkilöä, joista naisia ja miehiä oli kumpiakin kuusi. Kaksi haastateltavaa ei kuitenkaan saapunut paikalle sovituna ajankohtana, joten haastateltujen lopulliseksi määräksi muodostui aiemmin mainittu 10 henkilöä (4 naista, 6 miestä).

Haastattelupvm	Sukupuoli	Status	Keskeytetty koulutusohjelma
25.10.2007	Nainen	Opinto-oikeus päättynyt	Liiketalous
25.10.2007	Mies	Opinto-oikeus päättynyt	Tietojenkäsittely
31.10.2007	Nainen	Eronnut	Liiketalous
02.11.2007	Mies	Eronnut	Paperiteknikka
19.11.2007	Nainen	Eronnut	International Business
21.11.2007	Mies	Eronnut, nyt läsnä	Tietotekniikka
21.11.2007	Mies	Eronnut, nyt läsnä	Tietotekniikka
21.11.2007	Nainen	Eronnut, nyt läsnä	Liiketalous + tietojenkäsittely
21.11.2007	Mies	Opinto-oikeus päättynyt	Tietojenkäsittely
21.11.2007	Mies	Opinto-oikeus päättynyt	Sähkötekniikka

Taulukko 7. Haastateltavat taustatietoineen

Haastattelut olivat kestoltaan puolesta tunnista tuntiin lukuun ottamatta ryhmähaastattelua, joka kesti noin puolitoista tuntia. Haastattelut nauhoitettiin ja litteroitiin sanatarkasti. Litteroitua aineistoa kertyi 81 sivua rivivälillä 1 ja fonttikoolla 12. Haastattelumenetelmänä käytettiin teemahaastattelua, jossa aihepiirit oli etukäteen määrätty, mutta kysymysten esitysmuoto, järjestys ja laajuus vaihtelivat haastattelusta toiseen (vrt. Eskola & Suoranta 2001, 86). Teemoittain eteneminen oli tarkoituksenmukaista, sillä jokaisella haastateltavalla on oma, yksilöllinen käsityksensä asioiden kulusta, mistä johtuen eri tekijöiden painoarvot voivat olla erilaisia. Haastattelurunko on esillä liitteessä 2.

4.3 Aineiston analysoinnissa käytetyt menetelmät

Aineiston analysoinnissa käytettiin sekä tilastollisia että laadullisia menetelmiä. Kyselyaineistoa käsiteltiin pääasiassa tilastollisesti ristiintaulukoinnilla ja tutkimalla muuttujien välistä korrelaatiota. Ristiintaulukointi soveltuu esitystavaksi hyvin, sillä sen avulla kahden muuttujan välinen yhteys on mahdollista ilmoittaa havainnollisesti lukumäärinä tai prosentteina. Ristiintaulukoinnin tilastollisen merkitsevyyden testinä käytettiin khiin neliötä, joka kertoo ovatko tarkasteltavien joukkojen erot todellisia vai sattumasta johtuvia. Eron merkitsevyyttä kuvataan p-arvolla alle 0.01 tai 0.05. Tätä suuremmat p-arvot merkitsevät, ettei muuttujien välinen riippuvuus ole tilastollisesti merkitsevää. Raportissa esiintyy esimerkiksi p-arvo 0.000, joka tarkoittaa, että p-arvon tiedetään olevan alle 0,001 eli 0,1 %. Ristiintaulukoinnin lisäksi muuttujien välisiä yhteyksiä tarkasteltiin soveltuviin kohdin myös korrelaatiokertoimen avulla. Yhteyksien tilastollisen merkitsevyyden mittana käytettiin tällöinkin p-arvoa alle 0.01 tai 0.05. (Karma & Komulainen 2002, 3–8, 95–98.)

Tilastollinen analyysi suoritettiin SPSS- ja Excel-ohjelmilla. Kvantitatiivista analyysia tuettiin ja syvennettiin kyselylomakkeen avovastauksista löytyneillä kuvauksilla. Niiden kyselylomakkeen osioiden osalta, jotka perustuivat pelkästään tai suurelta osin vapaaseen kerrontaan, avovastaukset myös kvantifioitiin sekä taulukoitiin. Taulukoiden lisäksi lainauksia avovastauksista on myös tutkimustekstin ohessa. Tekstin seassa olevat lainaukset on erotettu leipätekstistä heittomerkein ja kursivoimalla.

Tilastollisen aineiston oheen kerättyä haastatteluaineistoa käytettiin lomakkeen avovastausten tapaan täydentämään tai tarkentamaan kvantitatiivisen analyysin tuloksena syntyneitä luokituksia. Haastatteluaineisto toikin lisätietoa esimerkiksi siitä, millaisissa yhteyksissä keskeyttäminen tulee kyseeseen ja miten ratkaisuun lopulta päädytään. Tarkasteltaessa keskeyttämisen syitä, haastatteluaineiston analysoinnin viitekehyksenä käytettiin Honkosen (ks. 1997, 2002) migraatiotutkimuksesta johtamaa mallia työntävistä ja vetävistä tekijöistä. Siinä keskeyttämisen nähdään johtuvan joko työntävistä eli epämiellyttävistä asioista oppilaitoksessa (esim. huonolaatuinen opetus ja pedagogiikka) tai vetävistä eli miellyttävistä asioista jossakin toisaalla (esim. oppilaitoksen ja tutkinnon korkeampi status). Lisäksi keskeyttämispäätökseen nähdään tilanteesta riippuen olevan vaikutusta myös väliin tulevilla tekijöillä, jotka joko vahvistavat tai estävät päätöksen tekemistä. Honkosella estäviä tekijöitä olivat esimerkiksi huono koulumenestys tai korkea ikä, ja vahvistavia tekijöitä vastaavasti hyvä koulumenestys tai nuoruus.

Tässä selvityksessä migraatiomallin soveltaminen poikkesi hieman Honkosen tutkimuksesta, sillä keskeyttäneet eivät olleet pelkästään siirtyneet muihin oppilaitoksiin vaan myös työelämään tai työttömäksi. Johtopäätelmien tueksi raportissa esitetään haastattelulainauksia ja ne on erotettu omiksi kappaleikseen sekä kursivoitu. Mikäli katkelmasta on poistettu joitakin, lähinnä jo kerrotun toistoon liittyviä kohtia, on tästä merkinä kolme viivaa ”---”. Katkelmiin kerrontaa selkeyttämään lisätyt sanat on merkitty hakasulkein.

5 Opiskelu Tampereen ammattikorkeakoulussa

Seuraavassa kerrotaan, miten Tampereen ammattikorkeakoulu sijoittui kyselyyn vastanneiden hakutoiveissa ja mitä haastateltavat ajattelivat hakutoivejärjestyksestä. Luvussa 5.2 perehdytään syihin, joiden perusteella Tampereen ammattikorkeakouluun on tultu opiskelemaan. Lisäksi käsitellään opintojen kestoa ja sujumista sekä keskitytään opinto-ohjaukseen ja aiempien opintojen hyväksilukemiseen.

5.1 TAMK hakutoiveissa

Valtaosalla (84 %) kyselyyn vastanneista Tampereen ammattikorkeakoulu oli ollut hakuvaihtoehtoisella ensimmäisellä sijalla. Kyselylomakkeessa asiaa selvittäneen osion saattoi ymmärtää koskevan joko yhteishakua tai koulutustarjontaa yleensä, jolloin ei suoraan selviä, millainen oli hakijoiden suhtautuminen esimerkiksi yliopistoon. Aiemmin on kuitenkin havaittu, että esimerkiksi koulutustaustalla on vaikutusta jatkokoulutukseen hakeutumiseen ja että erityisesti lukiotaustaisille on tyypillistä hakea useisiin koulutuksiin yhtä aikaa (Vuorinen & Valkonen 2003, 59–60). Kun aineistoa tarkastellaan lähemmin, käy ilmi, että vain 21 vastaajaa oli tullut TAMK:uun siksi, ettei päässyt ensisijaiseen opiskelupaikkaansa. Heistä 18 oli asettanut TAMK:n hakuhierarkiassa toiselle tai kolmannelle sijalle.

Haastatelussa jatkokoulutukseen hakeutumisesta piirtyi moniulotteisempi kuva. Haastateltavat olivat yhteishaussa asettaneet Tampereen ammattikorkeakoulun ykkösvaihtoehtokseen, mutta sen ohella olivat saattaneet hakea myös yliopistoon. Yhdenkään haastateltavan kohdalla yliopisto ei kuitenkaan ollut yksiselitteisesti halutuun vaihtoehtoon vaan lähinnä kohde muiden joukossa. Haastateltavat katsoivat, että hakukohteita oli hyvä olla ikään kuin varmuuden vuoksi useampia, koska niin oli temaattisia kiinnostuksen kohteitakin. Yliopistosta ja ammattikorkeakoulusta ei puhuttu statukseltaan eritasoisina oppilaitoksina, kuten esimerkiksi Honkosen (1997) aineistossa vaan ennemminkin erilaista sisältöä tarjoavina ja erilaisia oppimistylejä edellyttävinä paikkoina. Koulutustausta ohjasi hakua niin, että lukiotaustaiset hakivat ammattikoulutaustaisia useammin kummallekin korkeakoulusektorille. Toisaalta myös yhdellä ammattikoulutaustaisista haastateltavista oli haastatteluhetkellä paikka yliopistossa.

”Kyllähän mulla sitten tottakai hakuprosessissa oli muutkin vaihtoehdot täytettynä, et kun neljä niitä sai siihen laittaa, niin opo pakotti laittaa sen neljännekin sinne. Se heitettiin jo sitten ihan randomilla tuolta Espoon Vantaan teknillinen.” (mies, eronnut tietotekniikka, nyt läsnä sähkötekniikka)

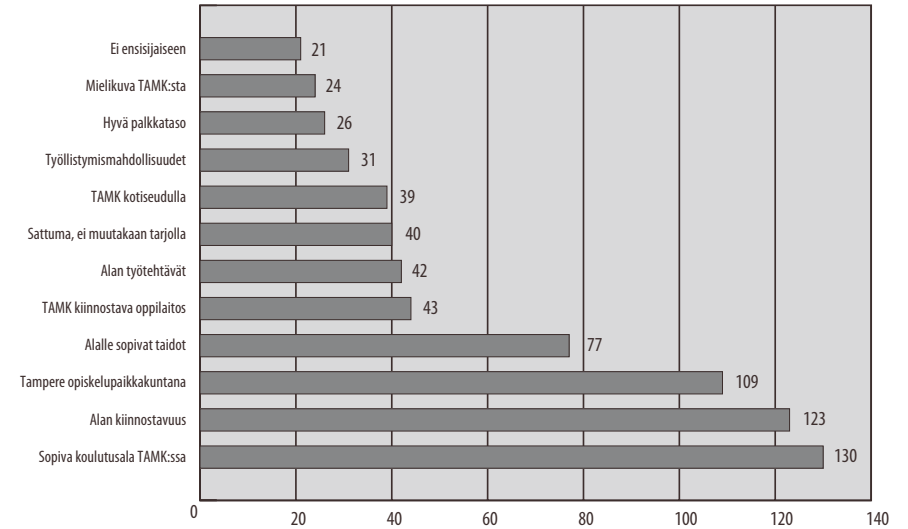
”Tais se [TAMK] olla [ykkösvaihtoehto]. --- Hain minä kyllä sitten tonne Lappeenrantaankin, mut se tais olla kakkonen muistaakseni.” (mies, eronnut, paperiteknikka)

”Mulla oli ensimmäisenä vaihtoehtona kansainvälinen politiikka Tampereen yliopistossa. --- Ja lisäksi mä hain sitten vielä yliopistoon lukeen saksankieltä ja kirjallisuutta, ja pääsin sitten sekä TAMK:iin että tänne yliopistoon, mut päädyin sitten kuitenkin tähän TAMK:iin, kun halusin sellasta kansainvälistä ja ehkä vähän sellasta oikeempaa.” (nainen, eronnut, international business)

Ensisijaisuus ei siis ennakoitunut opintojen suorittamista keskeytyksettä loppuun saakka. Vastaavanlaisia tuloksia on saatu ainakin Hämeen ammattikorkeakoulussa, jossa lukuvuonna 2000–2001 keskeyttäneistä noin 60 prosentilla HAMK oli ollut hakutoiveissa ykkössijalla (Friman & Kokko 2002, 11). Tässä tapauksessa motivaatiosta ei kuitenkaan kerro tarpeeksi se, mille sijalle hakija on asettanut koulun hakiessaan. Esimerkiksi syksyllä 2006 Tampereen ammattikorkeakoulun nuorten koulutuksessa aloitti 1044 uutta opiskelijaa, joista ensisijaisia hakijoita oli 1004 (AMKOTA 2006). Sisään pääsi siis vain 40 opiskelijaa, joilla TAMK oli ollut muulla kuin ensimmäisellä hakusijalla. Kaikista vastaajista opiskelupaikan oli heti vastaanottanut 61,3 prosenttia, seuraavana vuonna 27,7 prosenttia ja sitä seuraavana 10,9 prosenttia vastaajista. Ennen opintojensa alkua vähintään lukukauden poissaolleen oli siis ollut suunnilleen kaksi viidestä vastaajasta.

5.2 Hakeutumissyyn

Kyselyvastausten perusteella Tampereen ammattikorkeakouluun hakeuduttiin pääasiassa siksi, että sieltä löytyi sopiva ja kiinnostava koulutusala, Tampere tuntui hyvältä opiskelupaikkakunnalta ja omien taitojen koettiin soveltuvan haetulle alalle (ks. taulukko 8). Huomattavaa on, että kahdestatoista mainitummasta syystä neljä liittyy tavalla tai toisella Tampereeseen tai TAMK:iin oppilaitoksena. Neljän yleisimmän hakuperusteen jälkeen syyt kuitenkin hajautuvat. 40:stä 20:een vastaajaa on hakenut TAMK:iin muun muassa alan työtehtävien, työllistymismahdollisuuksien ja palkkatason houkuttelemassa, mutta myös siksi, ettei hakutilanteessa ollut tarjolla muuta ja pääsy ensisijaiseen paikkaan oli estynyt.

Taulukko 8. Yleisimmät syyt hakeutua Tampereen ammattikorkeakouluun

Vähäisempiä hakeutumissyitä olivat käsitys siitä, että TAMK:uun oli helppo päästä opiskelemaan (17), ystävien tai puolison lähellä olo varmistui TAMK:uun hakeutumalla (16), alaa oli suositeltu itselle (8), TAMK sijaitti suuressa kaupungissa (7), työmarkkinatukea ei muuten olisi saatu (8) tai vanhemmat tai sukulaiset olivat pakottaneet (3). Kukaan vastanneista ei ollut hakenut siksi, että olisi pitänyt tavoittelemaansa tutkintoa trendikkäänä. Strukturoituja vastauksia oli täydennetty yhdeksällätoista avovastauksella, joista yleisimmäksi nousivat halu koulutustua työelämän tarpeiden vuoksi (esim. ”Hain työhöni syventävää koulutusta”, ”Ammattikorkeakoulututkinto opettajapätevyyttä varten”, ”Lisäkoulutus työn ohella”) sekä oma vähäinen hakumotivaatio (esim. ”Kaverit löivät hakupaperit käteen”, ”Hain muuten vain kokeillakseni, miten helposti pääsee sisälle ja millaiset pääsykokeet minua odottavat” ja ”Oli pakko mennä johonkin kouluun, jotta sain vuokran maksettua”).

Vaikka sopiva koulutusala ja sen kiinnostavuus korostuivat kyselyvastauksissa, haastattelussa esiin nousivat ennen muuta oppilaitoksen sijaintiin liittyvät tekijät. Tampere oli luonnollinen opiskelupaikan valinta siellä jo asuneille, mutta myös ympäryskunnista ja hieman kauempaakin tulleille. Saattoi olla, että Tampereella asui jo entuudestaan ystäviä tai sukulaisia, joilla oli vaikutusta paikan valintaan. Kotiseudun läheisyyden onkin havaittu vaikuttavan ammattikorkeakoulun valintaan enemmän kuin esimerkiksi yliopiston (Markkula 2006, 24–26). Alan kiinnostavuus korostui vain harvassa haastattelussa, mistä syntyi vaikutelma joko alanvalinnan itseäänselvyydestä, yhdentekevyydestä tai sattumanvaraisuudesta. Toisaalta kysymyksenasettelussa saattoi korostua Tampereen ammattikorkeakoulu oppilaitoksena ennemmin kuin haettu ala ja siihen kohdistuneet intohimot. Lopullinen

suuntautuminen näytti kuitenkin osalla keskeyttäneistä ratkenneen vasta opintojen alettua, minkä puolesta puhuivat muun muassa koulun sisällä toteutetut alan vaihdokset.

”No mä asuin paikkakunnalla ja muualle ei sitten jaksanu lähtee.” (mies, eronnut tietotekniikka, nyt läsnä sähkötekniikka)

”Mä oon [kotoisin] sieltä noin 120 kilometriä Tampereesta pohjoosempaan. --- Mulla oli paljon ystäviä Tampereelta ja perhettä siellä jonkun verran, sukulaisia, niin se oli sellanen kaupunki, mihin mä halusin mennä.” (nainen, eronnut, international business)

”Se oli siinä subteellisen lähellä, että sitten kun oli semmonen nuori ylioppilastyttö, niin ei vielä oikein ollu uskallusta. Että lähdenpä tästä nyt vähän rauhallisemmin askelin maailmalle. Et se oli silleen hyvän matkan päässä. Ja silleen, että tykkään Tampereesta ihan noin muutenkin kaupunkina.” (nainen, eronnut, liiketalous)

Tilastoaineistosta oli löydettävissä erityinen matalan hakumotivaation ryhmä. Siihen kuuluvat olivat hakeutuneet TAMKiin, koska tarjolla ei ollut sillä hetkellä muuta, he eivät olleet päässeet ensisijaiseen opiskelupaikkaansa tai he olivat hakeneet pakosta työmarkkinatuen varmistamiseksi sekä vanhempien tai sukulaisten painostuksesta (ks. taulukko 9). Kolme neljästä tähän ryhmään kuuluneesta oli lukiolaisia. Osaksi se selittyi sillä, että valtaosa vastaajista tuli lukiosta, osaltaan taas sillä, että lukiolaisille on tyypillistä hakea ammattikorkeakoulun ohella muuallekin. Toisen asteen jälkeen ammatinvalinnan kysymykset saattavat olla lukiolaisille haasteellisempia kuin ammattikoululaisille, joilla jo on työelämään sekä ammatillisiin jatko-opintoihin valmistanut tutkinto. Matalalla tai ulkokohtaisella hakumotivaatiolla ammattikorkeakouluun pyrkieneet päätyivät muita useammin eroamaan koulusta. Erityisen johdonmukainen keskeyttämisreitti oli opiskelijoilla, jotka olivat hakeneet ammattikorkeakouluun, koska eivät olleet päässeet ensisijaiseen opiskelupaikkatoiveeseensa. Heidän keskeyttämissyynsä oli muita useammin siirtyminen yliopistoon.

Hakuperuste	Ei muutakaan (yht. 40)	Ei ensisijaiseen (yht. 21)	Työmarkkinatuki (yht. 8)	Painostus (yht. 3)
Ei muutakaan	1	0,193 p=.001	0,236 p=.000	-0,04 p=.476
Ei ensisijaiseen	0,193 p=.001	1	0,276 p=.000	-0,03 p=.619
Työmarkkinatuki	0,236 p=.000	0,276 p=.000	1	0,190 p=.001
Painostus	-0,043 p=.476	-0,03 p=.619	0,190 p=.001	1
Eroaa koulusta	p=.006	p=.037	p=.043	p=.801

Taulukko 9. Matalan motivaation ryhmä – keskinäiset korrelaatiot ja p-arvot

Kuvaavaa suurimmalle osalle matalan motivaation ryhmään kuuluvista oli, etteivät he olleet TAMKiin hakeutuessaan kokeneet alansa itselleen sopivaksi tai taitojaan sille soveltuviksi (ks. taulukko 10). Muuttujien välinen korrelaatio oli negatiivinen eli toisen kasvaessa toinen pieneni. Käytännössä se merkitsee sitä, että sisäisen hakumotivaation vähetessä kasvaa todennäköisyys siihen, etteivät hakijat koe alansa itselleen sopivaksi tai taitojaan sille soveltuviksi. Kyse on hakumotivaation ulkokohtaistumisesta; alalla tai omilla taidoilla ei nähdä olevan merkitystä kouluun hakemisessa, jos mielenkiinto jatko-opintoihin on muutenkin vähäinen tai jos pääsy ensisijaiseen jatko-opiskelupaikkaan ei ole onnistunut. Tähän joukkoon kuuluvat hakeutuvat kouluun useimmiten vain varastoitumaan seuraavaa hakukierrosta varten. Koska he eivät ole edes yrittäneet löytää itselleen soveltuvaa opiskelualaa tai ovat siinä epäonnistuneet, on koulun kannalta haasteellista saada heidät suorittamaan opintojaan.

Hakuperuste	Sopiva ala (yht. 130)	Sopivat taidot (yht. 77)
Ei muutakaan (yht. 40)	-0,3 p=.000	-0,21 p=.000
Ei ensisijaiseen (yht. 21)	-0,215 p=.000	-0,014 p=.014
Työmarkkinatuki (yht. 8)	-0,119 p=.048	-0,107 p=.075
Painostus (yht. 3)	-0,098 p=.102	-0,065 p=.282

Taulukko 10. Matalan motivaation ryhmän kokemus soveltuvuudesta hakemalleen alalle

Haastateltavienkin joukossa oli opiskelijoita, joiden mielenkiinto kohdistui ensisijaisesti muuhun kuin TAMK:ssa opiskeltavaan alaan. Saattoi esimerkiksi olla, että opiskelupaikkaa pidettiin varalla TAMK:ssa niin kauan kuin sallittu poissaoloaika antoi myöden ja tuona aikana tehtiin tavoitteellisesti työtä sen eteen, että päästäisiin toivotumpaan opiskelupaikkaan. Siihenkin oli kuitenkin varauduttu, ettei toivotumpaa paikkaa välttämättä saataisi, jolloin perusteet kakkosvaihtoehdon mielekkyydelle olivat valmiina:

V: ”No tota se meni oikeestaan sillä tavalla, että ensin se [TAMK] oli ninku hätävara oikeestaan. Eka inttiin ja tarkotus oli jäädä inttiin töihin, ja nyt kun pääsin jäämään, niin siinä se sitten jäi.” (mies, eronnut, paperitekniikka)

K: ”Eli sä tiesit, että et välttämättä tule koskaan sinne TAMK:iin menemään?”

V: ”Kyllä.” (mies, eronnut, paperitekniikka)

K: ”Kiinnostiko se paperiala sitten?”

V: ”Joo. Ennen inttiä olin sen kabeksan kuukautta töissä paperitehtaassa pesuommissa pyörin. Kyllä se sillon oli ihan mukavan tuntuista, et kyllä mä sillon ajattelin, että tälle alalle vois lähtee, kun tietää jotain hommasta käytännön pohjalta.” (mies, eronnut, paperitekniikka)

Haastateltavat tunnistivat esimerkiksi luokkatovereidensa joukosta sellaisia, joilla hakeminen oli perustunut silkkään pakkoon, päämäärättömyyteen tai ensisijaisten opiskelupaikkatoiveiden kariutumiseen. Jotkut opiskelijat saattoivat haastateltavien mukaan pitää ammattikorkeakoulua lähinnä valmennuskursseina tiedekorkeakouluun. Sama ilmiö on ollut havaittavissa muun muassa sosiaali- ja terveysalalla, jonne lääkärin ammatista haaveilevat saattavat hakeutua pyrkiäkseen myöhemmin lääkärikoulutukseen (Kyrölä 2003, 34). Tiedekorkeakouluun valmentautumisen ohella haastateltavat näkivät ympärillään myös viitseliäisyyden puutetta ja ajalehtimistä vailla päämäärää.

”Mul on semmonen käsitys ainakin, että sillon ennen vanhaan, sillon aiemmin, kun olin täällä, niin täällä oli hirveesti niitä, kekkä opiskeli täällä vuoden ja sit ne pääsi yliopistoon. Ne oli tullu, kun ne ei päässy yliopistoon, sit ne lopetti, kun ne pääsi yliopistoon.” (nainen, eronnut liiketalous & tietojenkäsittely, nyt läsnä liiketalous)

”Toisaalta tää on vähän liikaa trendinä nykyään, että mennään opiskeleen ja sitten ei kumminkaan olla sillä mielellä, että valmistutaan. Mennään vaan ninku tublaan se yks vuosi tai pari vuotta, kun ei tiedä, mitä muuta tekis. Liiketaloudessa on aika paljon just niitä, mitkä hakee yliopistoon lukeen vaikka ekonomiaa. --- Mut sitten ainakin tietotekniikan puolella, niin siellä oli sitten vaan puhtaasti niitä, mikkä ei tienny oikeesti, mitä ne tekee. Ne vaan meni sinne ja sitten ne oli siellä vuoden, ehkä pari.” (mies, eronnut tietojenkäsittely, nyt läsnä liiketalous)

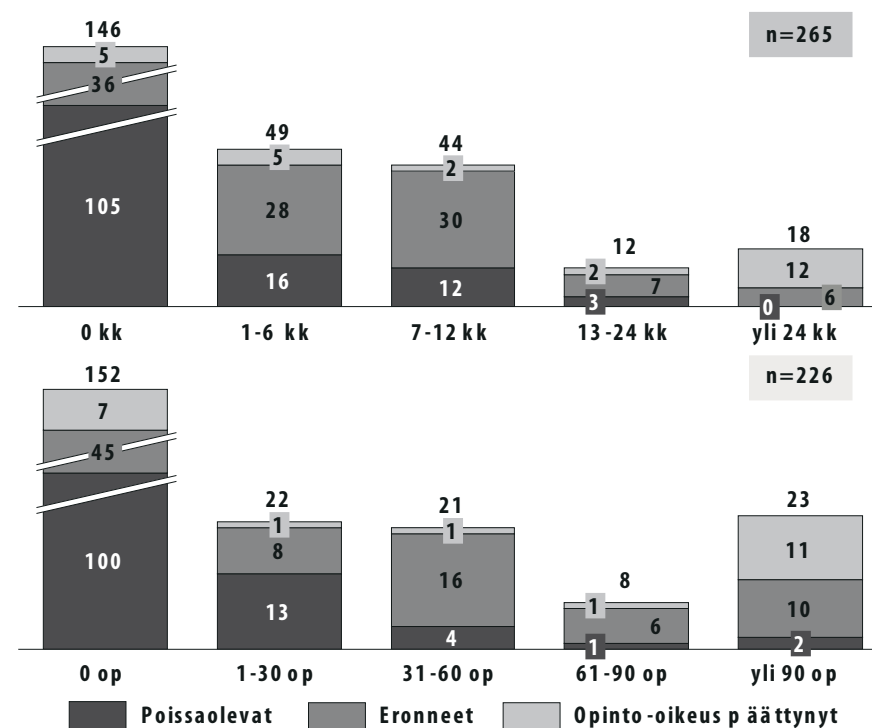
”Mä luulen, että muutama mun Tampereen kavereista, ninku sen ekan vuoden luokkakavereista keskeytti. --- Et lukeen kauppatiedettä ja sit taas saksankieltä, et ninku. Mut sitten oli tällisiä ihan, jotka ninku laiskuuttaan ihan, et huomaa, et se opiskelu vaatiikin vähän työtä ja.” (nainen, eronnut, international business)

Tilastoaineiston perusteella heikoimmin Tampereen ammattikorkeakouluun olivat sitoutuneet liiketaloutta opiskelleet, joiden merkittävien hakuperuste oli ollut pääsyn estyminen ensisijaiseen opiskelupaikkaan ($p=.000$). Matala hakumotivaatio ei siis välttämättä tarkoita sitä, että sellaisen omanneet olisivat valinneet alansa täysin summamutikassa. Kuten osa haastateltavistakin ilmaisi, pyrkiminen liiketalouden opinnoista kauppatieteisiin oli melko yleistä. Liiketalous mielletään usein myös yleisaineeksi, jonka opit eivät alaa vaihdettaessa mene hukkaan ja josta tutkinnon suorittaneet työllistyvät laajalle.

Hakuperusteet heijastivat myös muutoin yhteiskunnassa yleisemmin vallitsevia käsitteitä eri alojen työtilanteesta. Esimerkiksi paperitekniikan opiskelijoita houkuttivat ensisijaisesti hyvät tienestit ($p=.000$) ja rakennustekniikan opiskelijoita myönteiset työllisyysnäköymät ($p=.001$). Tietojenkäsittelyn ($p=.000$) ja viestinnän ($p=.005$) opiskelijat kokivat muita useammin omaavansa alalle sopivia taitoja, mikä saattaa olla seurausta esimerkiksi aiemmasta ohjelmointi- tai ilmaisuharrastuksesta. Hakuperusteet voivat siis olla täysin kunnossakin, mutta silti keskeyttämisä tapahtuu.

5.3 Opintojen kesto ennen keskeyttämistä

Valtaosa kyselyyn vastanneista ei ollut opiskellut ennen opintojensa keskeyttämistä Tampereen ammattikorkeakoulussa hetkeäkään. Aikajanan lisäksi se näkyi luonnollisesti myös opintopistekertymässä (ks. taulukko 11). Mikäli läsnä oltiin oltu, opinnot olivat yleisimmin kestäneet puoli vuotta tai vuoden ja opintopisteitä oli tänä aikana kertynyt yhdestä kuu-teenkymmeneen. Yli vuoden tai kaksi opiskelleita aineistossa oli muihin ryhmiin nähden vähän, mutta heidän keskeyttämistään voidaan kertyneiden opintopisteiden valossa pitää vähintään harmillisena. Vastaaajien joukossa oli muutamia, joilla opintopisteitä oli ennen keskeyttämistä kertynyt yli 200 ja joiden valmistuminen oli jäänyt kiinni opinnäytetyöstä.

Taulukko 11. Opiskeluaika ja opintopisteet ennen opintojen keskeyttämistä

Opintojen keskeyttämisen tapa vaikutti olevan jokseenkin ajasta riippuvainen. Suurin osa välittömästi opintonsa tauolle laittaneista oli poissaolleeksi ilmoittautuneita ($p=.000$) siinä missä eronneet olivat opiskelleet useimmiten enintään vuoden ($p=.000$) ja opinto-oikeutensa menettäneet yli kaksi vuotta ($p=.000$). Selvää siis on, että poissaolevaksi ilmoittautumiset vähenevät ajan myötä. Jos niin tehdään, se on todennäköisintä heti opintojen

alussa. Vastaavasti opinto-oikeutensa menettäneet eivät näyttäisi harkitsevan keskeyttämistä tai omaavan vaihtoehtoisia suunnitelmia heti opintojen alkaessa, sillä heidän opintonsa ovat keskeytyneet vasta, kun tutkinnosta on tehtynä yli puolet. Tilanne on toinen eronneilla, jotka tekevät ratkaisunsa pääasiassa viimeistään vuoden kuluttua aloituksesta.

Haastatteluissa kuva suoritusmääristä ja opintoajoista tarkentui erityisesti sellaisten opiskelijoiden osalta, jotka ensimmäisen opiskeluvuotensa kuluessa havaitsivat, etteivät tule viemään opintojaan loppuun. Tällaisten opiskelijoiden kohdalla opintojen alkuvaihe saattaa sujua tiiviisti aikataulussa, mutta mikäli opiskeluala ei tunnu vastaavan omia mielenkiinnon kohteita tai odotuksia, aletaan epäillä, kannattaako niiden suorittamista jatkaa. Kun opiskelija on tehnyt ratkaisun opintojen keskeyttämisestä ja päättänyt esimerkiksi pyrkiä toiseen kouluun tai toiselle alalle, hän alkaa valikoida suorituksiaan tarkemmin ja jättää käymättä kursseilla, jotka eivät erityisesti kiinnosta häntä tai jotka hän kokee vaikeiksi. Kokonaan opinnoista ei kuitenkaan olla valmiita luopumaan ennen kuin on varmaa, että pääsy muualle onnistuu. Vieraalta tuntuvan aihepiirin parista saatetaan myös löytää kiinnostavalta tuntuvia kursseja, joista ajatellaan olevan hyötyä myöhemmin.

”Se alkusyksy tai ninku jouluihin saakka se meni siinä ihan ninku, et mä suoritin kaikki kurssit, mitä oli tarkoituskin suorittaa. Mutta sitten siinä joulun jälkeen mulle tuli vähän sit semmonen tunne, että ei hitsiläinen, että onkohan tää nyt oikeesti sitä, mitä mä haluan tehdä. Ja sit vaan voimistu se tunne, et oikeestaan nyt pitäis hakee sinne [toiseen kouluun]. Ja sit siinä kevään aikana mä en sitten ihan jokaselle kurssille mennykään, et sit mä ajattelin, et mä nyt ihan sit tosissaan alan lukemaan niihin pääsykokeisiin.” (nainen, eronnut, liiketalous)

”Elikä nelkytäviiis opintopistettä mä suoritin, kuuskymppiä olis ollu se semmonen ihan-nemäärä, että muutamia siinä sitten tuli pudotettua pois. Mutta kumminkin sen verran opiskelin, että sain Kelalta kaikki tuet ja muut, että pysy kumminkin opiskelijastatuksella. --- Kaikki nää semmoset inhottavamman näköiset kurssit pudotin suorilta pois. Ja sitten ne, mitkä kiinnosti, niin tietysti ne piti käydä, että ei sitä koskaan tiä, jos siellä olis tullu jotain tosi mielenkiintosta vastaan vielä, mutta ei oikein missään vaiheessa tullu.” (mies, eronnut tietotekniikka, nyt läsnä liiketalous)

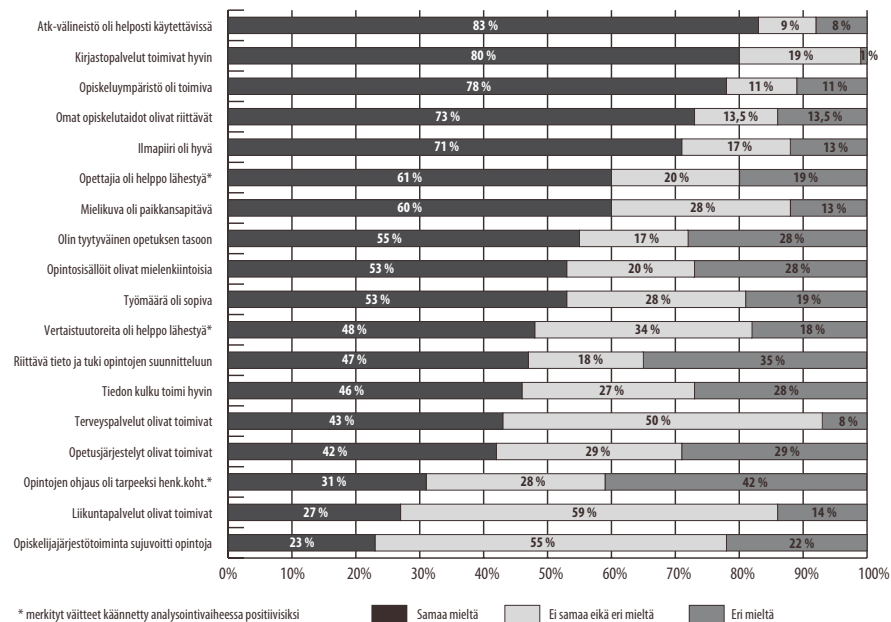
Opintojen keskeyttäminen maksimissaan kahden vuoden kuluttua niiden aloittamisesta viittaa siihen, että opiskelupaikka on otettu vastaan välivuositarkoituksessa ja seuraava hakukierrosta odottaen. Tyypillistä tällaiselle toiminnalle on hakeutuminen paikkaan, jonne uskotaan päästävän helpoiten. (Mannisenmäki & Valtari 2005, 60.) Nykylukiolaiset pitävät korkeakouluun siirtyessään keskimäärin kaksi väli vuotta, ja 27 prosenttia heistä on tuona aikana ollut opiskelemissa johonkin muuhun tutkintoon johtavassa koulutuksessa. Siirtymisiä voi kuitenkin tapahtua vielä tämänkin jälkeen. (Berndtson 2004, 30–31.) Aina välivuositarkoituksessa koulutukseen hakeutuminen ei edes ole niin itsetarkoituksellista

kuin voidaan antaa ymmärtää. On olemassa myös opiskelijoita, jotka hakevat tunnustellakseen opintoalan soveltuvuutta itselleen ja mikäli opinnot osoittautuvat mielekkäiksi, niitä saatetaan aivan hyvin jatkaa.

5.4 Opintojen sujuminen ennen keskeyttämistä

Kyselyssä kartoitettiin myös vastaajien opintojen sujumista ennen opintojen keskeyttämistä. Osa kysymyksistä käsitteli Tampereen ammattikorkeakoulun tuottamia palveluja, osa opiskeluun ja opetukseen liittyviä asioita ja osa koulun tukitoimia. Taulukossa 12 on laskettu yhteen kyselylomakkeen vastausvaihtoehdot ”Täysin samaa mieltä” ja ”Jokseenkin samaa mieltä” sekä ”Jokseenkin eri mieltä” ja ”Täysin eri mieltä”. Näin on saatu kolme mielipidettä kuvaavaa palkkia, joista ensimmäinen viittaa väitteen kanssa samaa mieltä oleviin, keskimäinen epätietoisiin tai välinpitämättömiin ja viimeinen eri mieltä oleviin. Analyysiin on otettu mukaan vain koulussa ennen keskeyttämistään läsnä olleiden eli vähintään kuukauden ajan opiskelleiden vastaukset, jolloin numerukseksi muodostui 119.

Vastaajat arvioivat myönteisimmin Tampereen ammattikorkeakoulun opiskeluympäristöön ja omiin taitoihin liittyvät väittämät (ks. taulukko 12). Neljä viidestä vastaajasta piti koulun atk-välineistöä helposti käytettävissä olevana ja kirjastopalveluja hyvin toimivina. Aiemmissä tutkimuksissa huomiota on kiinnitetty erityisesti ammattikorkeakoulujen atk-tiloihin, jotka opiskelijat ovat arvioineet yleisesti riittäviksi (Markkula 2006, 38). Siinä missä esimerkiksi yliopistoissa on keskimäärin 11,6 opiskelijaa yhtä työasemaa kohti, on vastaava luku ammattikorkeakouluissa 3,7. Tampereella yhtä työasemaa kohti on 4,1 opiskelijaa. (Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2005, 71.)

Taulukko 12. Vastaajien näkemykset opintojen sujumisesta Tampereen ammattikorkeakoulussa

Viiden kärkeväyttämän joukossa olivat myös opiskeluympäristön toimivuus, omien opiskelutaitojen riittävyys sekä koulun hyvä ilmapiiri. Noin kolme neljästä vastaajasta oli väittämien kanssa samaa mieltä. Muutamia väittämiä vastaajien oli hankala arvioida päätellen noin 50 prosentin suuruista ”ei samaa eikä eri mieltä” olleiden osuuksista. Nämä väittämät liittyivät liikunta- ja terveyspalveluihin sekä opiskelijajärjestötoimintaan, mikä merkinnee, etteivät vastaajat olleet käyttäneet niitä kovin suuressa määrin.

Erimielisimpiä vastaajat olivat opinto-ohjauksen henkilökohtaisuutta koskevan väittämän kanssa. Siinä erimielisten osuus ylitti samaa mieltä olevien määrän ainoana väittämänä patteristosta. Keskimääräistä erimielisempiä vastaajat olivat myös opintojen suunnitteluun saatavilla olleeseen tietoon ja tukeen sekä opetusjärjestelyjen toimivuuteen liittyvien väittämien kanssa.

Opiskelijoiden näkemyksiä ammattikorkeakoulujen opetusjärjestelystä on kartoitettu myös muissa tutkimuksissa. Tärkeimpinä opetus- ja oppimismenetelminä opiskelijoiden on havaittu pitävän oppitunteja ja luentoja sekä harjoittelua, ja uudemmissa menetelmistä pienryhmätyöskentelyä. Vaikka opetusta järjestetään edelleen paljon esimerkiksi luennoimalla, on ammattikorkeakoulujen opetusmenetelmiä viime vuosina pyritty kehittämään monipuolisemmiksi. Uusia työskentelytapoja ovat esimerkiksi verkko-opetus ja projekti-työskentely. Periaatteena on, että oppimisen tulisi olla mahdollista erilaisin tavoin ja muuttuvissa elämäntilanteissa, mutta opiskelijoiden enemmistölle uudet menetelmät ovat vielä

pääosin tuntemattomia. (Markkula 2006, 54–55.) Opiskelijänäkökulmasta ammattikorkeakouluopinnoissa on usein liian vähän mahdollisuuksia vapaisiin valintoihin. Yhtäältä kuitenkin koetaan, että kiinteät opetusryhmät luovat pysyvyyttä. (Kyrölä 2003, 40.)

Haastateltavat näkivät opintojensa sujuneen pääosin hyvin. Opintosuoritusten kokoon saamisen ei nähty olevan kiinni oppilaitoksesta tai opetuksesta, mutta haastateltavat olivat jonkin verran erimielisiä opetusjärjestelyjen toimivuudesta. Erityisesti valinnanmahdollisuudet jakoivat mielipiteitä. Osa haastateltavista koki olevan mahdollista muuttaa lukujärjestystä itselle paremmin sopivaksi, kun taas osa mielsi asian olevan päinvastoin; pienetkin muutokset sekoittivat lukujärjestyksen ja estivät pääsyn joillekin kursseille. Valinnanmahdollisuuksien nähtiin olevan jokseenkin riippuvaisia koulutusohjelmasta; tekniikan puolella soveltamisen varaa koettiin olevan enemmän kuin liiketaloudessa, vaikka korvaavia ryhmiä periaatteessa järjestettiin kummassakin koulutusohjelmassa. Myös tunneilla vallitsevasta läsnäolopakosta oltiin kahta mieltä. Valmiin lukujärjestyksen ja läsnäolovelvollisuuden nähtiin auttavan ryhmähengen syntymistä ja tekevän opiskelusta mielekästä, mutta itsenäisemmästä opiskelutyylisestä pitävät kokivat veloitteen rasitteeksi. Vertailukohtana saatettiin käyttää esimerkiksi yliopistoa.

”Täs nyt on pientä eroo siinä tekniikan ja liiketalouden puolesta. Siinä ku ite on päässy vähän vertaaleen molempia, niin tekniikalla se [lukujärjestyksen muuttaminen] ehkä jossain määrin onkin vielä mahdollista. Ei välttämättä ihan aina, mutta se on vähän kumminkin parempi kun esimerkiksi liiketaloudessa. Ku siellä on tämäntymä kaikki aikataulut ihan täyteen ja jos siellä haluaa jotain vaihtaa, niin kyllä siellä sitten semmosia kakkosryhmiäkin on tai toisia ryhmiä, mihin voi mennä, mutta sitten ne taas osuu päällekkäin jonkun muun kanssa, niin se korvaaminen on hyvin vaikeeta sitten.” (mies, eronnut tietotekniikka, nyt läsnä liiketalous)

”Mä tykkään [yliopistossa] siitä, et voi lukea tenttiin paljon luettavaa. Mä tykkään myös siitä, et ei oo läsnäolopakkoo. Ja mä tykkään myös siitä, et on jonkinäkönen ninku opiskeluvapaus, et ei lykätä valmista lukujärjestystä kouraan ja sanota, et sun pitää istua niillä tunneilla.” (nainen, eronnut liiketalous & tietojenkäsittely, nyt läsnä liiketalous)

Ammattikorkeakouluopiskelijat kautta Suomen pitävät koulujensa opetushenkilökuntaa pääosin innostavana, motivoivana sekä helposti lähestyttävänä. Toisaalta opettajien ammattitaitoon suhtaudutaan ristiriitaisesti. 60 prosenttia ammattikorkeakouluopiskelijoista pitää opettajiaan ammattitaitoisina, kun taas 39 prosenttia näkee ammattitaidon puutteen olleen keskeisin syy koulutusta kohtaan asetettujen odotusten pettämiseen. Ristiriitaa on selitetty opettajakunnan kahtiajakautuneella ammattitaidolla eli sillä, että osalla taidot ovat kohdillaan ja osalla vanhentuneita ja tehottomia. (Markkula 2006, 35.)

Samansuuntaista kahtiajakoa kuvastavaa ajattelua oli havaittavissa sekä tämän tutkimuksen tilasto- että haastatteluvastauksista. Hieman yli puolet kyselyyn vastanneista

ilmoitti olevansa tyytyväisiä opetuksen tasoon Tampereen ammattikorkeakoulussa. Tyytymättömien osuus oli reilu neljännes. Haastatteluissa opetukseen liittyväksi suurimmaksi ongelmakohtaksi osoittautui sen tason vaihtelu. Opetuksen ei nähty olevan kaikissa aineissa yhtä tasokasta, mutta ainoaksi toimintamalliksi tilanteessa nähtiin sopeutuminen. Opiskelijat eivät mieltäneet voivansa vaikuttaa tilanteeseen juuri lainkaan, vaikka siitä saatettiin keskustella opiskelutovereiden kanssa. Opettajille haluttiin antaa työrauha ja haastateltavat olivat valmiita sallimaan opetukseen liittyvät puutteet periaatteella ”kukaan ei ole täydellinen”.

”Se [opetus] niin riippuu opettajasta. Näki ihan selvästi, että aihe oli hyvin mielenkiintoinen ja semmonen tärkeä, mutta opettaja ei sitä hallinnu sitte. Oli ihan kaikkien oppilaitten kesken juteltuna selvää erästä opettajasta, että asia on tosi tärkeä, mut opettaja ei antanu siihen mahdollisuuksia. Et se opettajan taitotasoloppu kesken ja se hidasti sitä sitten, laski laatua siitä. --- Mut ei ne kaikki opettajat oo täydellisiä ja ei niitä opettajia nyt joka nurkan takaa tuu, että varmasti se on resurssikysymyksen, että se pitää vaan sulattaa sitten ja yrittää pärjätä. Et ei jääny sellasesta mitään pahaa hampaankoloon, et opettajissa ois ollu vikaa. Tottakai nekin on ihmisiä, ei ne voi kaikki täydellisiä olla.” (mies, opinto-oikeus päätynyt, tietojenkäsittely)

”Se oli turhauttavaa, kun siellä luettiin ne samat kirjat, kun oli kauppiksen jollain tokalla luokalla, niin niistä lähettiin ammattikorkeakoulussa liikkeelle. Ja kaikki ne osas. --- Sitä samaa asiaa vatvotaan, mitä on kauppiksessa kolme vuotta opiskellu. --- Moni niistä [opettajista] oli opettanu mulle kauppiksessa niitä samoja aineita ennen ku ne oli siirtynyt ammattikorkeeseen opettajaks. --- Mut onhan niilläkin sillai, et huomaa, et ne on muokkautunu opettajina. Ne on nykyään huomattavasti parempia kun mitä ne oli siellä. Et ne on muuttunu paljon ninku semmosiks teoreettisemmiks kaikki ne niitten opetukset ja kurssisisällöt ja kaikki, et ne ei oo enää sitä maata kun ne oli sillon joskus.” (nainen, eronnut liiketalous & tietojenkäsittely, nyt läsnä liiketalous)

Toisaalta joidenkin opettajien ammattitaidon sekä otteen opetettaviin sisältöihin saatettiin nähdä oman opiskelupolun aikana kehittyneen. Ammattioppilaitoksen tarpeisiin hioutuneet opetustaidot olivat saaneet ajan myötä korkeakoulumaisempia piirteitä. Silti osa ammattikoulustaustaisista haastateltavista koki, että ammattikorkeakoulu- ja toisen asteen opinnot olivat sisällöltään liiaksi samankaltaisia, mikä saattoi vähentää kiinnostusta ja motivaatiota opintoihin. Toisaalta sisältöjä entuudestaan hallitsevien oli mahdollista korvata osa kurssisuorituksista tiedot ja taidot testaavilla kokeilla. Tätä vaihtoehtoa oli kuitenkin hyödyntänyt vain yksi haastateltava. Kaikki eivät siis olleet joko tietoisia olemassa olevasta mahdollisuudesta tai eivät halunneet nopeuttaa opiskeluaan vaan olivat motivoituneita suorittamaan tutkintonsa lukujärjestyksen osoittamassa tahdissa. Tällöin voi olla haitaksi,

jos tutkinto ei vastaa sille sisällöllisesti asetettuja odotuksia, ja seurauksena saattaa olla koulun sisäisiä alan tai koulutusohjelman vaihdoksia tai kokonaan toisaalle siirtymisiä.

5.4.1 Opinto-ohjauksen tavoitteena holistisuus ja opiskelijakeskeisyys

Tampereen ammattikorkeakoulun opinto-oppaassa opinto-ohjaus määritellään kiinteäksi osaksi koulutusprosessia. Ohjauksen tavoitteena on tukea opiskelijaa ja edistää hänen ammatillista kasvuun. Vastuun opinnoista ja niissä etenemisestä edellytetään kuitenkin säilyvän opiskelijalla. Ohjauksen kannalta keskeisimpinä painopisteinä pidetään opintojen alkuvaihetta, harjoittelua, opiskelijavaihtoa, suuntautumista sekä oppimisympäristön tekemistä. Ohjausta antavat koulutusohjelmakohtaiset opinto-ohjaajat, ryhmäkohtaiset opettajatuttorit sekä opiskelijatuttorit. Koulutusohjelmakohtaisia opinto-ohjaajia on yhteensä 15, mutta ensisijainen avuntarjoaja opiskelijalle on kuitenkin opettajatuttori, joka tarvittaessa ohjaa opiskelijan eteenpäin. Koulutusohjelman toiminnasta, kehittämisestä ja suunnittelusta vastaa koulutuspäällikkö. Lisäksi opintoasiain toimistosta on saatavilla neuvontaa esimerkiksi yhteisvalintaan, erilaisiin hakemuksiin ja lomakkeisiin sekä opintojen rekisteröimiseen liittyen. (TAMK opinto-opas 2007–2008.)

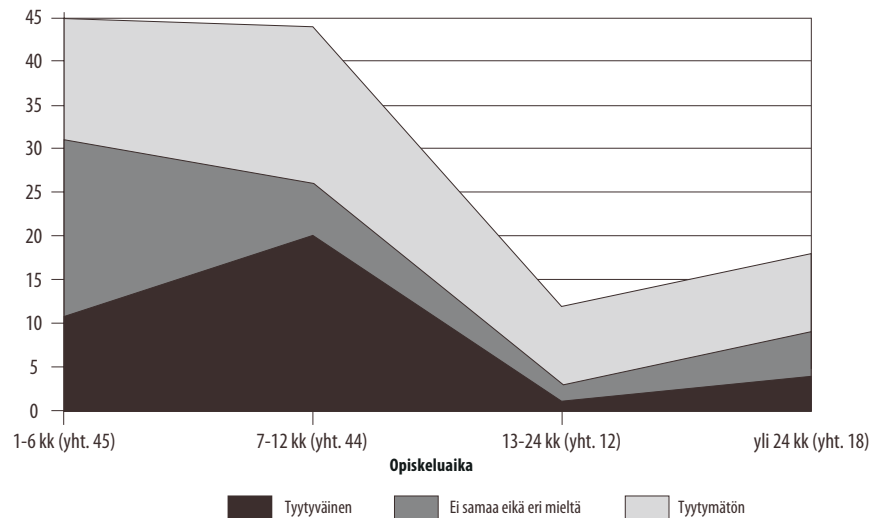
Ohjaus- ja neuvontapalveluja pidetään keskeisenä, joskin haasteellisena osana ammattikorkeakoulujen pedagogista strategiaa. (Seinä 2001, 87–88). Opiskelijoiden näkökulmasta opintojen ohjaus koetaan paikoin puutteelliseksi, ja tyytymättömyyden on nähty lisääntyvän opiskeluvuosien myötä sekä olevan sukupuolisidonnaista niin, että miehet ovat naisia tyytyväisempiä saamaansa ohjaukseen. (ks. esim. Markkula 2006; Erola 2004; Nikkanen 2004.) Ohjaustarvetta lisäävät yksilölliset opiskeluohjelmat sekä monimuotoinen opiskelu, joiden myötä koulutusratkaisuilta odotetaan entistä enemmän joustavuutta. Muutostarvetta on nähty erityisesti opettajien työnkuvassa. Uudenlaista opettajaa on kuvailtu termeillä oppimisen ohjaaja, tuutor, perehdyttäjä, valmentaja tai elämäntaitojen kehittäjä. (Seinä 2001, 94–99.)

Opetussuunnitelmauudistuksen yhteydessä vuonna 2005 Tampereen ammattikorkeakoulussa otettiin käyttöön uusi opinto-ohjausjärjestelmä. Siinä opettajan roolia korostettiin ja huomiota kohdennettiin opintojen etenemisen systemaattiseen seurantaan. Keskittämällä haluttiin päästä eroon niin sanotusta luokkamuotoisesta eli opiskelijan summittaisesta ohjaamisesta eri avuntarjoajille. Uudistuksen perustana toimi Watts & van Esbroeckin (1999; ks. Lerkkanen 2002, 56) holistinen opiskelijakeskeinen ohjausmalli, jossa ajatuksena on kiinnittää huomiota ongelmien ennaltaehkäisyyn. Mallissa ohjaus porastetaan kolmen ohjaustahon ja -tason kautta niin, että mitä vaativampaa ohjaustarve on, sitä pidemmälle erikoistunutta henkilökuntaa siihen käytetään. Opiskelijalle lähin ja ensimmäinen kontakti on mallin mukaan opettaja.

Tämän tutkimuksen perusteella ei täysin selviä, miten uudistus on siirtynyt käytäntöön. Kyselytutkimukseen ja haastatteluihin valikoituneet henkilöt ovat voineet aloittaa opintonsa jo ennen vuotta 2005, jolloin heidän tietonsa perustuvat uudistusta edeltävälle ajalle. Tämä on tuloksia tarkasteltaessa pidettävä mielessä, mutta huomioitava on toki sekin, ett-

eivät strategiat välttämättä jalkaudu välittömästi.

Kuten edeltävässä luvussa 5.4 kävi ilmi, 41 prosenttia kyselyyn vastanneista ei koe saamaansa ohjausta riittävän henkilökohtaiseksi. Luku on kymmenen prosenttiyksikköä suurempi kuin ohjaukseen tyytyväisten osuus. Kun suhtautumista ohjaukseen tarkastellaan opintojen keston mukaan, kasvaa tyytymättömien määrä opintojen kestäessä ja nousee lopulta suuremmaksi kuin tyytyväisten määrä (ks. taulukko 13). Tyytyväisimpiä opinto-ohjaukseen ovat puolesta vuodesta vuoteen opiskelleet ja tyytymättömiä vuodesta kahteen vuotta opiskelleet. Jälkimmäisistä kolme neljästä ei pidä saamaansa ohjausta tarpeeksi henkilökohtaisena. Yli kaksi vuotta opiskelleista näin kokee puolet. Sukupuolittain tarkasteltuna tulokset sen sijaan poikkeavat aiemmasta, joskin vertailukohtana toimivassa Markkulan (2006) tutkimuksessa kohteena ovat olleet kaikki ammattikorkeakouluopiskelijat, eivät pelkästään keskeyttäneet. Miehet olivat tässä tutkimuksessa ohjauksen henkilökohtaisuuteen naisia tyytymättömiä siinä missä naisten oli vaikeampi muodostaa asiasta selkeää mielipidettä. Tyytymättömien määrä ylitti kummallakin sukupuolella silti tyytyväisten määrän.

Taulukko 13. Tyytyväisyys opinto-ohjauksen henkilökohtaisuuteen opintojen keston mukaan

Haastattelussa opinto-ohjaukseen oltiin pääosin tyytyväisiä. Opiskelijat tunnistivat useita neuvontakanavia aina opinto-oppaista ja intranetistä opinto-ohjaajaan sekä koulutuspäällikköön, ja jokainen etsi tietoa sieltä, mistä koki itselleen luonnollisimmaksi. Selkeitä ”kasvoja” ohjauksella tai neuvonnalla ei kuitenkaan haastattelujen perusteella ollut, vaikka opettajatuutorit sellaisiksi uudessa ohjausstrategiassa määritelläänkin. Opettajatuutori kuvataan Tampereen ammattikorkeakoulun opinto-oppaassa henkilöksi, jonka puoleen opiskelija voi kääntyä kaikissa kysymyksissään ja joka neuvoo tarvittaessa oikealle

auttajalle. Opettajan tehtäväkuvaan kuuluu lisäksi seurata opintojen edistymistä, käydä kehityskeskusteluita ja pitää ryhmätapaamisia. (TAMK opinto-opas 2007–2008.) Haastattelussa opettajatuutorin roolista, velvollisuuksista tai ylipäättään olemassaolosta ei piirtynyt erityisen selkeää kuvaa. Merkittävää ohjausta opettajan taholta kertoi saaneensa vain yksi haastateltava.

K: ”Oliko teillä opettajatuutoria?”

V: ”Ei. Ei kyllä ollut. Nyt tuli sen verran paha kysymys, että. Ei meillä kyllä tainnu olla. Siis oisko meillä joku nimellinen tuutori ollut.” (nainen, eronnut, liiketalous)

”Kyl [opintojen ohjausta] olis saatavilla ollut, jos ois kysynyt enemmän aktiivisesti. Kyllä sitä sit ninku ihan tultiin tarjontakin siinä kohtaa, kun suorituksia alko oleen suorittamatta sen verran, niin luokanvalvojaks nimetty henkilö tai tämmönen joku hoiti sit ninku semmosta opettajalähtöstä ohjausta siinä ainakin ninku sen opiskelijavien aiheitten osalta. Ja tota kyl itse asiassa sit, kun mä kysyin, niin kyl siel sit suuntaa neuvotaan ja.” (mies, opinto-oikeus päättynyt, sähkötekniikka)

Opettajien näkymättömyyttä tai nimellisyyttä saattaa selittää paitsi aineiston sijoittuminen strategiseen taitekohtaan, myös se, että ammattikorkeakouluopiskelijat kokevat opettajat yleisesti niin kiireisiksi, ettei näillä ole aikaa ohjata ja tukea opiskelijoita. Silti opettajilta tai opintotoimiston henkilökunnalta saadaan opintojen aikana neuvoja tai tukea useammin kuin opinto-ohjaajalta tai opintoneuvojalta. Useimmin avuntarpeessa käännetään kuitenkin opiskelutoverien tai ystävien puoleen. (Markkula 2006, 72–75.) Kiire tai ylityöllistyneisyys ei helpota opettajien lähestymistä eikä toisaalta tee heillekään mielekkääksi ottaa lisää vastuuta. Uuden mallin mukaan opettajat kuitenkin ovat ensisijainen ja usein myös lähin kontakti yleisimmissä opintoihin liittyvissä kysymyksissä, siinä missä opinto-ohjaajan työnsarkaa ovat erityisesti erityistä tukea tarvitsevat sekä siirtyvät ja poisolleet opiskelijat (TAMK opinto-opas 2007–2008).

Ohjauspalveluiden kirjavuuden nähdään aiheuttavan opiskelijalle epäselvyyksiä, mistä ja keneltä on saatavissa millaistakin ohjausta (Lerkkanen 2002, 162). Saattaa esimerkiksi olla, että opettajatuutori mielletään enemmän perinteiseksi luokanvalvojaksi kuin ohjausresurssiksi ja vasta opinto-ohjaaja ja -neuvoja varsinaisiksi neuvontatahoiksi. Tällä tavalla koulun ohjausstrategia ja todellisuus eivät kuitenkaan kohtaa, ja ohjauspalveluita saatetaan hyödyntää epätarkoituksenmukaisesti. Hyvä puoli kuitenkin on, että haastateltavat kokivat ohjausta olevan saatavilla aina tarvittaessa. Palvelua oli toki osattava itse hakea, mutta välineitä siihen oli erilaisista tiedotustilaisuuksista tullut runsaasti. Jokainen haastateltava osasi mainita ainakin opinto-ohjaajan tai jonkin kirjallisen lähteen, kuten intranetin, jonka kautta oli mahdollista saada neuvoja. Kaikki eivät tunteneet tarvetta henkilökohtaiseen kontaktiin vaan mielsivät saaneensa olennaisen tiedon ja opastuksen yleisötilaisuuksista tai kirjallisista lähteistä.

”Kyllä ninku aina pääsee juttusille, jos haluaa. --- Mul on ainakin ollu aina periaatteessa liiketalouden opinto-ohjaaja [nimi]. Mutta oon kyllä myös ollu koulutusjohtajan ja sillon joskus, kun suuntautumisoaihtoehdot meni, nin sen vastavaankin juttusilla. --- Ja sitten ainakin sähköpostitse yhteyden pitäminen toimii ihan hyvin, että ei ees välttämättä tarvi mennä aikaa varaamalla sinne jutteleen. Et seki onnistuu.” (nainen, eronnut liiketalous & tietojenkäsittely, nyt läsnä liiketalous)

”Kyllä tuolla liiketaloudessakin on se, että opettajat auttaa myös sen, mitä pystyy. Ja sitten opinto-ohjaajat tietysti. [Nimi], niin se nyt vastaa koko liiketalouspaletista. Ja sitten tietysti koulutusjohtajaa myöten, niin kaikkien juttusille voi mennä. Kyllä ne on moneen kertaan siellä luennoilla ja kaikissa puheissa sanonu, että aina, jos on jotain asiaa, niin saa mennä juttusille ja niin on kyllä saanu aina mennäkin.” (mies, eronnut tietotekniikka, nyt läsnä liiketalous)

”Ei oikeestaan ollu [tarvetta opinto-ohjaukseen]. Et asiat suju siellä ihan hyvin, että. Ja sitten tiesi, että jos jotain ongelmia tulee, niin tiesi, kehen ottaa yhteyttä. Et ei ollu missään vaiheessa sellasta tilannetta, että pelkäs, että nyt mä en tiedä, mitä tehdään ja mä en tiedä, minne mennä. Että kyllä se oli mun mielestä ihan hyvin kuitenkin.” (nainen, eronnut, international business)

Vertaistutorointi näyttäytyi haastatteluissa profiililtaan erilaisena ohjauksena kuin koulun henkilökunnan tarjoama opinto-ohjaus. Opinto-oppaassa vertaistutorointi kuvataan kansakulkijaksi, jonka tehtävänä on luoda ryhmähenkeä, kertoa opinnoista ja tiedottaa sekä kuunnella. Opiskelijatutoroin kerrotaan kulkevan vertaisryhmänsä mukana koko opintopolun ajan ja tapaavan ryhmänsä vuoden aikana kahdesta neljään kertaa. (TAMK opinto-opas 2007–2008.) Kaikki haastateltavat eivät kokeneet vertaistutorointia itselleen tarpeelliseksi, mutta ne, jotka kokivat, olivat hyötynyt siitä suuresti. Haastatteluista välittyi kuva vertaistutoroinnista oppilaitokseen ja omaan opiskeluryhmään sosiaalstavana elementtinä. Parhaimmillaan aloittavasta opiskelijaryhmästä muotoutui tutoroinnin seurauksena tiivis ja yhteistyökykyinen joukko, jossa oli hyvä opiskella. Tampereen ammattikorkeakoulussa aiemmin tehdyn kyselytutkimuksen perusteella kolme neljästä ensimmäisen vuoden opiskelijasta oli sitä mieltä, että tutorit olivat olleet avuksi ryhmähengen muodostumisessa (Katisko ym. 2007, 12).

”Tutorointi näky kyllä opiskelijan tasolla. Meistä huolehdittiin kyllä tosi hyvin. --- He [l. tutorit] oli kyllä tosiaan ihan tosi rentoja ja mukavia tyyppejä, että otti kyllä kaikki, et sillä lailla oltiin kavereita ja oli sillee tosi mukava olla, että vaikka oltiin kaikki ihan toisillemme outoja tyyppejä, niin ne kuiteskin pysty kasaan meistä semmosen yhden perheen tälleen lainausmerkeissä niin sanotusti.” (nainen, eronnut, liiketalous)

”Ei ne [tutorointi ja ryhmäohjaus] ollu tarpeellisia mun kaltaselle ihmiselle, joka haki sen avun sillon, kun tarvi sen. Et tosiaan niistä tuli sellanen olo, että ei ne, ne koski sitä tiettyä porukkaa, mut ei koskaan tullu niistä sellasta oloa, et tää koskee nyt just mua. Ja ettenkö mä tätä ois muutenkin jo tienny vaikka intran kautta tai jonkun muun kautta.” (mies, opinto-oikeus päättynyt, tietojenkäsittely)

Vertaistutoroinnin monimerkityksisyydestä on viitteitä myös ”Ammattikorkeakoulu opiskelijan silmin” -tutkimuksessa, jonka kohderyhmään kuuluneista opiskelijoista 36 prosenttia oli ainakin joskus hakenut apua vertaistutoroilta. Noin joka toinen ei kuitenkaan ollut hakenut tai saanut neuvoja ollenkaan. (Markkula 2006, 75.) Tampereen ammattikorkeakoulussa vuonna 2007 tehdyn selvityksen perusteella kolme neljästä ensimmäisen vuosikurssin opiskelijasta koki vertaisryhmätapaamiset tarpeellisiksi. Ryhmätapaamisten merkitys laski vuosittain, mutta noin puolet opiskelijoista olisi pitänyt tutorointia tärkeänä ylemmilläkin vuosikursseilla. Valtaosalle opiskelijoista tutoritapaamisia ei kuitenkaan enää ensimmäisen lukuvuoden jälkeen ollut järjestetty. (Katisko ym. 2007, 6–9, 15.) Ylempien vuosikurssien tutorointi saattaakin olla hankala järjestää, koska vastuuhenkilöt ovat yleensä toisen tai kolmannen vuoden opiskelijoita, jotka todennäköisesti valmistuvat ennen tutoroitaviaan. Haastateltavat toivatkin esiin, että vertaistutorointi oli tärkeintä opintojen alkuvaiheessa, kun oppilaitos oli vielä vieras, mutta tarpeen vaatiessa tuutoreita saattoi lähestyä myöhemminkin.

Yleisesti ottaen opintojen ohjauksella voidaan vaikuttaa siihen osaan keskeyttämistä ja opintojen venymistä, mikä johtuu opintojen kulkuun liittyvistä vaikeuksista (Honkonen 2002, 44). Ammattikorkeakouluopiskelijoiden on havaittu kohtaavan eniten hankaluuksia omatoimisten tehtävien aloittamisessa tai valmiiksi saattamisessa, tentteihin lukemisessa sekä kirjoittamista vaativien tehtävien tekemisessä. Toisaalta vaikeuksia on koettu myös oman itsen ohjaamisessa eli opintojen suunnittelemisessa ja sopivien opiskelutapojen löytämisessä. (Markkula 2006, 58.) Varsinaisten keskeyttämissyyden joukossa opiskeluvaikeudet ovat kuitenkin melko harvinaisia. Sen sijaan vaikeuksista kärsivät usein harkitsevat keskeyttämistä. (Vuorinen & Valkonen 2005, 68–69.)

Tämänpään selvityksen perusteella opiskeluvaikeudet eivät olleet merkittävä keskeyttämissyy. Vaikuttaa siis siltä, että opiskeluvaikeuksiin saadaan apua ja niistä päästään yli opintojen kuluessa tai mikäli ongelma on suurempi kuin selvytykset antavat odottaa, merkitään keskeyttämissyyksi jotain muuta. Toisaalta saattaa olla, että opiskelutaidoissa, kuten tenttiin lukemisessa on helpompi harjaantua kuin esimerkiksi työstää vääraltä tuntuvan alavalinnan vuoksi heikentynyttä motivaatiota. Kyselylomakkeen avovastausten perusteella opinto-ohjaukselta kaivattiin tällaisten perinteisempien opiskeluongelmien lisäksi välineitä juuri motivaatio-ongelmiin eli kun huomattiin, että valittu ala ei vastannut odotuksia, mutta kurssisuoritukset sinällään sujuivat hyvin. Uudistetun opinto-ohjausmallin myötä tällaiseenkin tarpeeseen saatetaan pystyä vastaamaan paremmin, kun opiskelun ohjauksen lisäksi painopistealueita ovat ammatillisen kasvun ja kehityksen sekä uravalinnan ohjaus.

5.4.2 Hyväksilukeminen päänvaivana siirtyvillä opiskelijoilla

Hyväksilukemisella tarkoitetaan Tampereen ammattikorkeakoulun opinto-oppaan mukaan muissa korkeakouluissa tai oppilaitoksissa suoritettujen opintojen sisällyttämistä nykyisiin opintoihin tai nykyisten opintojen korvaamista muilla samantasoisilla opinnoilla. Opiskelijan on mahdollista hakea hyväksilukemisia aiempien opintojensa perusteella ja oman harkintansa pohjalta, mutta esimerkiksi toisen asteen opintoja ei hyväksilueta, kuten ei pääasiassa kymmenen vuotta vanhempiakaan opintoja. Hyväksilukemiset käsitellään tapauskohtaisesti ja niistä päättää koulutuspäällikkö. Opiskelijoille voidaan myös järjestää joistakin perusopinnoista tiedot ja taidot testaavia näyttötötestejä tai opintoja voidaan opettajan määritelmän perusteella hyväksilukea osittain. (TAMK opinto-opas 2007–2008.)

Opiskelijoita kehoitetaan Tampereen ammattikorkeakoulun taholta pohtimaan aiemmin suorittamiensa opintojen sisältöä tarkkaan ja harkitsemaan niiden uudelleen suorittamista, vaikka oikeus hyväksilukemiseen olisikin. Opinto-oppaassa ilmoitetaan hyväksilukettavan suoraan ainoastaan avoimessa korkeakoulussa tai Virtuaaliammattikorkeakoulussa suoritettuja opintoja. (TAMK opinto-opas 2007–2008.) Kyselylomakkeen avovastauksista samoin kuin haastatteluistakin kävi ilmi, että osa opiskelijoista oli kokenut hyväksilukemisprosessin epäoikeudenmukaiseksi. Samaa voidaan päätellä lomakkeen opetusjärjestelyjen toimivuutta koskevan vaihtoehtokysymyksen vastauksista, joissa järjestelyihin liitettiin joustavuus, korvaavuus sekä etä- tai lähiopiskelu.

On selvää, että opintosuoritusten vastaavuuden hahmottaminen vaatii opiskelijalta realismia, mutta vastaantuloa vaaditaan myös oppilaitokselta. Tampereen ammattikorkeakoulussa hyväksilukemisen toimivuutta on selvitetty ensimmäisen vuoden opiskelijoille suunnatulla kyselyllä, josta viimeisin toteutettiin syksyllä 2006. Tuolloin vastaajista runsas kolmannes oli sitä mieltä, että hyväksilukemisesta oli tiedotettu heikosti. Edelliseen, vuonna 2005 toteutettuun kyselyyn verrattuna tyytymättömien määrä oli lisääntynyt seitsemällä prosenttiyksiköllä, ja selvityksessä arveltiin hyväksilukemisten vähentyneen aiempaan verrattuna. (Mustonen ym. 2006, 45.) Tämän tutkimuksen aineiston perusteella vaikuttaa siltä, että hyväksilukemisongelmat kohdistuvat erityisesti muista ammattikorkeakouluista siirtyneisiin tai muualla opiskelleisiin.

”Ainakin, minkä käsityksen mä oon saanu, ni jos on jossain muussa oppilaitoksessa ninku vaikka muussa ammattikorkeassa tai muuten, niin suorittanu jotain, niin sit siinä kyllä katotaan tarkasti, että mitä kaikkee se kurssi on sisältäny ja mitä kaikkee siellä on kartotettu. Et jos ei siellä oo tarpeeks sitä, mitä niitten omassa kuvauksessa lukee, niin sitten ne ei välttämättä hyväksy sitä.” (mies, eronnut tietotekniikka, nyt läsnä liiketalous)

”Mä tiän, mä olin yhes semmosessa, mun kanssa oli kaks muuta keskustelemassa yhellä kerralla, niin siellä oli joo sillai. Ne tuli muista ammattikorkeakouluista. Se toinen oli Jyväskylästä vai mistä ja toinen jostain muualta, ni niil oli, että niillä jäi

uupuun ehkä ybestä opintopisteestä tai jostain, niin ne ei saanu niitä hyväksilukuja, et ne piti käydä uudestaan.” (nainen, eronnut liiketalous & tietojenkäsittely, nyt läsnä liiketalous)

Ammattikorkeakouluista toiseen siirtyvien tai muualla opintoja suorittaneiden opiskelijoiden kuvattiin siis joutuvan suorituksineen tarkkaan ja ehkä hieman epätarkoituksenmukaiseenkin seulaan. Konkreettisesti sen oli kokenut Tampereelta toisaalle siirtynyt haastateltava, joka oli havainnut koulutusohjelmien olevan niiden samannimisyydestä huolimatta jokseenkin erilaisia eri ammattikorkeakouluissa. Hyväksilukemisia oli tullut määrällisesti aiempien opintojen verran, mutta ne oli liitetty eri vuosikursseille ja eri opintokokonaisuuksiin niin, että opiskelijan integroituminen tiettyyn luokkaan tai tiettyssä tahdissa eteneviin muihin opiskelijoihin jäi heikoksi. Se vaikeutti opintojen suunnittelua ja aikatauluttamista sekä eristi ja teki yksinäiseksi. Samalla hyväksilukemisprosessi laittoi miettimään ammattikorkeakoulujen mahdollista keskinäistä kilpailua ja hierarkiaa, kun joitakin entisen koulun suorituksia tunnuttiin vastaanottavassa oppilaitoksessa väheksyttävän. Tyytymättömyyttä ilmeni myös TAMK:n hyväksilukemisprosessia kohtaan, jota eräs haastateltava kutsui ”arpomiseksi”.

”Mä sain määrällisesti aika hyvin [hyväksilukuja]. Et ninku opintopisteitä sain saman verran, kun mitä olin opiskellu TAMK:ssa, mutta kun täällä toi kurssirakenne on vähän erilainen kun siellä, niin se meni sille vähän hassusti, et mä sain osan ykkösvuoden kurseja ja sit osan kakkosvuoden kurseja ja osan kolmosvuoden kurseja. --- Mut sit mulla tuli täällä sellasia, et esimerkiks mä kävin markkinointitutkimuksen kurssin Tampereella, mut mä en saanu sitä jostain syystä hyväksiluetta täällä muuta kun vapaavalintaisiin. Mä jouduin täällä käymään sitten markkinointitutkimuksen uudestaan, mut mitään selvää syytä ei sanottu, vaikka opintopisteet oli samat. Et mulla oli semmonen tunne, että täällä pidetään Tampereetta vähän sille pilipalikuluna tai sille jotenkin se oli vähän kummallisen tuntusta aina.” (nainen, eronnut, international business)

”Arvottiin sitten nää hyväksiluennat siinä. --- Kyllä se nyt siltä [arvonnalta] vaikutti, että täytyy siltä käydä samat asiat läpille, jotka on käyny jo aiemmassa koulutuksessa. Ja sit se oli sillai, että okei, jos jostain opettajasta tuntu, että. Et se ninku oli sellanen kahdenkymmenen sekunnin juttu, että okei, että ehkä sä et ole käynykään sillai tätä. Että mun täytyy käydä sit sen takii, kun se kahdessakymmenessä sekunnissa päättää, että. Ja sekin oli semmonen, että ohimennen tuli vaan sinne, että mitä mieltä olet tällästä ja sit ku se vetäjä on sitä mieltä, että kurssi täytyykin suorittaa vielä kertaalleen, niin se oli vähän sellasta tyyliin.” (mies, opinto-oikeus päättynyt, tietojenkäsittely)

Hyväksilukemismahdollisuudet eri oppilaitosten välillä vaikuttavat siis olevan vaih-

televia. Aiemmin opitun tunnistamis- ja tunnistamiskäytäntöjen yhdenmukaistaminen on kuitenkin otettu yhdeksi painopistealueeksi opetusministeriön Koulutus ja tutkimus 2003–2008 kehittämissuunnitelmassa (Opetusministeriö 2004, 43). Opintoja korvaamalla voidaan nopeuttaa opiskelupolkuja, mutta samalla on varmistettava, että suoritettut tutkinnot ovat opetussuunnitelman mukaisia. Saattaa olla, että koulujen väliset vaihdokset ovat erityisesti ammattikorkeakouluille rahoituksellinen ongelma. Järjestelmän sisällä liikkuvan opiskelijan mukana menetetään tulosrahaa kummassakin päässä. (vrt. Honkonen 2002, 17.) Yliopistoissa ammattikorkeakouluopintoja ei pääasiassa ole hyväksiluettu, ja siitä ovat aiemmissa tutkimuksissa kertoneet esimerkiksi sosiaali- ja terveystieteiden opiskelijat (Kyrölä 2003, 45). Yhdelle haastatelluista yliopistossa oli hyväksiluettu Tampereen ammattikorkeakoulussa suoritettut kieliopinnot:

”Mä suoritin tän ekonomi svenska -kurssin. Se meni ihan hyvin se kurssi, niin siitä mä sain, vaikka periaatteessa näitä ammattikorkeakouluopintoja ei saa hyväksiluettua yliopistoissa, mutta sitten tuolla ne on tehnyt jonkun poikkeuksen, että nää kieliopinnot, niin ne saa hyväksiluettua.” (nainen, eronnut, liiketalous)

Haastateltavat kokivat siirtymät oman ammattikorkeakoulun sisällä hyväksilukemisen suhteen joustaviksi. Ymmärrettiin, ettei koulutusohjelmasta toiseen vaihdettaessa ollut alojen erilaisuuden vuoksi mahdollista hyväksilukea kaikkea entistä. Saattoi myös olla, että oman koulun sisällä siirroista oli mahdollista keskustella vapaammin kuin vieraasta koulusta tullessa, ja tuttujen henkilöiden kanssa oli helppo hoitaa asiaa. Kummastusta aiheutti ainoastaan opetussuunnitelmaudistuksen myötä voimaan tullut uusi kurssirakenne, johon edellisen opetussuunnitelman aikana suoritetuille kurseille oli hankala löytää vastineita. Vaikka vastineita oli vaikea löytää, hyväksilukemiset kuitenkin onnistuivat.

”Mulla on ainakin sillai, että kun linjat on kumminkin niin paljon erilaiset, niin ei o mitään sellasta, mitä vois hyväksilukee suoraan perusopintoihin. Muutamia kursseja mä oon siirräntäny vapaasti valittaviin, mutta kun muutenkin on saanut kammittua niitä muutamassa vuodessa vähän enemmän mitä pitäs, niin ei se sinänsä mitään haittaa, että.” (mies, eronnut tietotekniikka, nyt läsnä liiketalous)

”Kaks ekaa vuotta meni aikalailla yks yhteen, että kolmas vuosi meni vapaasti valittaviin tuolta tietokonetekniikan puolelta.” (mies, eronnut tietotekniikka, nyt läsnä sähkötekniikka)

”Niin no mulla ainaki oli sillai, että katottiin se aiempi opintorekisteriote täältä koululta ja sit se opinto-ohjaaja ninku. --- Nyt, kun tää opintosuunnitelma on välissä muuttunu, niin nyt se oli oikeestaan puhtaasti sitä, et se vaan pisti summassa. --- Ja se sanokin mulle se opinto-ohjaaja, et siinä on se ongelma, et se on vanhan opintosuunnitelman mukana se opintorekisteriote ja siinä on kaikkia

pikkukursseja. Siis hirveesti kursseja. Että se, että miten se sitten, mikä kuuluu mihinkin kokonaisuuteen, et ei hankään oo varma, mut että kyllä ilman muuta saa ne hyväksiluettua ja sit sai ne isot kokonaisuudet. Aika paljon saatto mennä sinne vapaasti valittaviinkin.” (nainen, eronnut liiketalous & tietojenkäsittely, nyt läsnä liiketalous)

Hyväksilukemiskäytäntöjen läpinäkyvyys ja yhdenmukaisuus ovat opiskelijalle tärkeitä. Tampereen ammattikorkeakoulun opintojen ohjausta ja aloitusta koskevassa raportissa kuitenkin todetaan, että koulutusalaakohtaiset erot hyväksilukemiskäytänteissä ovat suuria. Esimerkkinä mainitaan tekniikan ja liikenteen koulutusohjelmat, joissa hyväksilukemiset tehdään heti opintojen alkaessa ja liiketalous, jossa korvaavuuksista päätetään jo ennen opintojen alkua. (Mustonen ym. 2006, 45.) Sellaisten opiskelijoiden kohdalla, jotka korvaavuuksia haluavat, lienee tarkoituksenmukaisinta mahdollisimman varhainen hyväksilukeminen ja sujuva siirtyminen koulusta toiseen, jotta opintojen suunnittelu ja itse opiskelu eivät hankaloidu.

5.5 Keskeyttämisaikeet

Suurin osa kyselyyn vastanneista oli jo etukäteen tiennyt keskeyttävänsä (ks. taulukko 14). Käytännössä keskeyttämisaikeet ilmenivät kuitenkin eri keskeyttäjäryhmillä eri aikaan. Poissaolevaksi ilmoittautuneiden enemmistö oli tiennyt keskeyttävänsä jo etukäteen tai heti opintojen alkaessa ($p=.000$), kun taas koulusta eronneet ($p=.000$) ja opinto-oikeuden päättymiseen ajautuneet ($p=.001$) tekivät päätöksensä pääasiassa vasta opintojen kestätyä. Mikäli ennen keskeyttämistä tai poissaolevaksi ilmoittautumista oli opiskeltu, opinnot olivat kestäneet keskimäärin puoli vuotta (mediaani) tai yhdeksän kuukautta (keskiarvo). Keskeyttämisryhmien sisällä ajat jakautuivat siten, että yli puolet henkilöistä, joiden opinto-oikeus oli päättynyt, olivat ennen keskeyttämistään opiskelleet yli kaksi vuotta. Koulusta eronneiden keskeyttämiset ajoittuivat pääasiassa vuoteen ja sen alle, ja poissaolevaksi oli ilmoittauduttu valtaosin opiskelematta hetkeäkään.

Keskeyttämisaike	Osuus kaikista		Eronnut	Päättynyt	Poissaoleva
Tiesi etukäteen	110	39,7 %	27,7 %	12,5 %	53,9 %
Opintojen alkaessa	54	19,5 %	15,2 %	8,3 %	24,8 %
Opintojen kestätyä	79	28,5 %	46,4 %	50,0 %	10,6 %
Muu ajankohta	34	12,3 %	10,7 %	29,2 %	10,6 %
Yhteensä	277	100%	100%	100%	100%

Taulukko 14. TAMK:sta eri tavoin poissaolevat suhteessa keskeyttämisaikeisiinsa

Keskeyttämisaikeiden ilmaantumisaikojen kohdaksi oli kyselylomakkeessa mahdollista ilmoittaa myös jokin muu ajankohta. Niin oli tehnyt 67 vastaajaa, joista 33:n vastaus oli tul-

kittavissa tarkoittamaan etukäteistä tai opintojen kestettyä ilmaantunutta keskeyttämisaietta (esim. ”Ilmoittauduin heti alkuun poissaolevaksi vuodeksi”, ”Jo hakiessani, armeija” tai ”Päätin jatkaa aiempia opintojani ennen opintojen alkamista Tampereen amk:ssa” vs. ”Tutkintotyön teko ja harjoittelu” tai ”Opinto-oikeuteni päättyi; motivaation puute suurin syy hitaaseen suoritukseen”). Tällaiset vastaukset on laskettu mukaan valmiisiin kategorioihin ”Tiesi etukäteen” sekä ”Opintojen kestettyä”. Jäljelle jääneet 34 vastausta viittasivat lähinnä elämäntilanteiden muutosten myötä ilmaantuneisiin keskeyttämisaikeisiin, eivätkä ne näin olleet ajallisesti kategorisoitavissa (esim. ”Kun en ollut varma, mitä haluaisin tehdä tulevaisuudessa”, ”Kun pääsin opiskelemaan toista alaa muualle” tai ”Kun sain tietää pääseväni töihin”).

Keskeyttämisaikeet eivät kuitenkaan yksinään ennusta keskeyttämistä. On arveltu, että lähes jokaiselta opiskelijalta löytyisi aina vähintään yksi syy lopettaa opintonsa, mutta valtaosa ei niin kuitenkaan tee (Honkonen 2002, 22). Vuorisen ja Valkosen (2005, 69, 73) mukaan noin neljännes korkeakouluopiskelijoista harkitsee keskeyttämistä jossakin vaiheessa opintojaan. Epävarmuutta aiheuttavat samat tekijät kuin suoranaisia keskeyttämissäätöksiäkin: alan valinta, koulutuksen todellisuuden ja odotusten välinen ristiriita sekä jo alun perin vallinnut halu päästä toiseen koulutukseen. Yleensä päätös koulutuksen vaihtamisesta tehdään viimeistään kolmantena opiskeluvuonna, jonka jälkeen opinnot keskeytyvät tai viivästyvät tavallisimmin työn vuoksi.

Kyselylomakkeen avovastaukset ja haastattelut tukivat Vuorisen ja Valkosen (2005, 68–69) havaintoa siitä, että keskeyttämisaikeet ovat opintojen eri vaiheissa seurausta erilaisista tekijöistä. Ne, joilla keskeyttämisaikeita oli etukäteen, haaveilivat pääsevänsä opiskelemaan jonnekin muualle tai tiesivät, että tilapäinen opintojen keskeyttäminen oli välttämätöntä asepalvelukseen astumisen vuoksi. Opintojen alkaessa keskeyttämisaikeita oli edelleen niillä, jotka toivoivat pääsevänsä muualle opiskelemaan, mutta toisaalta myös niillä, jotka pettyivät hyväksilukemisiin tai havaitsivat opintosisällöt ennako-odotuksia vastaamattomiksi. Opintojen kestettyä keskeyttämisaikeita saivat eniten aikaan yksityiselämään liittyvät seikat, kuten taloudelliset vaikeudet ja työelämään siirtyminen, mutta myös esimerkiksi vähittäin kypsynyt havainto opiskelualan soveltumattomuudesta itselle tai jokin odottamaton opintojen kulussa tai suunnittelussa tapahtunut käänne.

”Se [opiskelupaikka] oli sen kaks vuotta siinä intin loppuun ja töissäoloajan loppuun. Ja kauanko sitä keskeyttämistä harkitsit, niin jos ollaan ihan rebellisiä, niin siitä lähtien, kun bain sinne kouluun tai pääsin sinne kouluun sisälle. --- Siinä piti aina pitää, että koska siinä kuitenkin karsintaa aina tapahtuu ennen kun [toiseen kouluun] pääsee, että pääsykoe mukaan lukien, niin viis tai kuus kertaa karsitaan porukkaa pois. Käytännössä joku varasuunnitelma piti olla. --- Jos en olis päässy sinne [toiseen kouluun], niin silloin olisin kyllä menny sinne [TAMK:iin]. Että pakko on päästä elämässä eteenpäin. Opiskelemaan vaan.” (mies, eronnut, paperitekniikka)

”No olihan se [keskeyttämisen pohtiminen] siinä aika aikasessa vaiheessa. Varmaan siinä puolen vuoden jälkeen. Johtuen juuri siitä alun hankaluudesta, että. Tai lähinnä opintojen hyväksiluvun suhteen.” (mies, opinto-oikeus päättynyt, tietojenkäsittely)

”Se pääsykoe [toiseen kouluun] oli siinä toukokuun lopussa. Kyl mä sen sitten. No tietty touko, huhti, maaliskuu, et siinä helmikuussa mä jo sitten tein sen viimeisen päätöksen, että se on nyt sitten kaikki tai ei mitään. Et kyl mä sinne sitten nyt haen. --- Mulla on tämmönen vähän, että pitää aina pelata tää selustansa, ettei vaan jää mihinkään huonoon rakoon, niin sit mä ajattelin, etten mä suoraan eroo. Et jos ei sitten tää [toinen] ala ota onnistuakseen, niin sitten mulla on kuitenkin takaovi. Et mä voin taas palata sinne TAMK:iin.” (nainen, eronnut, liiketalous)

Aineiston perusteella vaikuttaa harvinaiselta, että keskeyttämissäätös syntyi äkkinäisesti ilman minkäänlaista suunnittelua tai aikeellisuutta. Muuhun koulutukseen pääsemisen ja lopullisen alanvalinnan epävarmuutta kuvastaa myös se, että toissijaista opiskelupaikkaa saatetaan pitää varalla pitkäänkin ennen lopullista keskeyttämistä. Opiskelijat ovat realisteja sen suhteen, että pääsy ensisijaiseen opiskelupaikkaan ei välttämättä onnistu tai että opinnot uudessa paikassa saattavat sujua heikosti. Tällöin paluun mahdollisuus halutaan taata. Toisaalta opiskelupaikkaa saatetaan pitää varalla myös siksi, ettei mitään erityistä syytä eron virallistamiseen ole eikä järjestelmä siihen pakota. Tästä syystä myös lopullisen eropäätöksen ilmoittamisesta koululle saatetaan laistaa ja opiskelijan opinto-oikeus päättyy kuin huomaamatta.

On kuitenkin selvää, että opinnot saatetaan viedä loppuun huolimatta siitä, että josakin niiden vaiheessa olisi keskeyttämisaikeita. Tämän selvityksen kohderyhmällä aiheet ovat käyneet toteen, mutta haastateltavien tietoisuus siitä, että opintopolusta olisi voinut muotoutua muunkinlainen, vahvistaa käsitystä siitä, etteivät keskeyttämisaikeet vielä merkitse oppilaitoksen kannalta mitään lopullista.

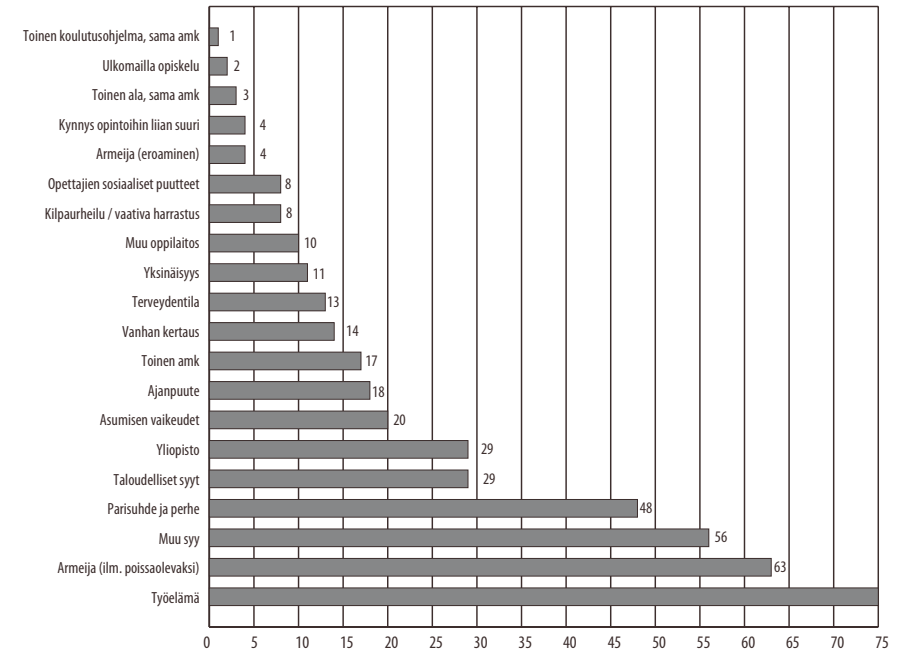
6 Keskeyttämiseen vaikuttaneet seikat

Seuraavissa luvuissa käsitellään keskeyttämissyitä Tampereen ammattikorkeakoulussa, keskeyttämisen jälkeistä aikaa ja otokseen kuuluneiden elämäntilannetta kysely- tai haastatteluhetkellä. Katsaus luodaan myös Tampereen ammattikorkeakoulun toimenpiteisiin keskeyttämisen tai poissaoloilmoituksen jälkeen sekä poissaolevaksi ilmoittautuneiden aiheisiin opintojen jatkamisesta keskeytyksen jälkeen.

6.1 Keskeyttämissyyt

AMKOTA:n tilastojen mukaan opinnot keskeytyvät Tampereen ammattikorkeakoulussa useimmin (57 %) opinto-oikeuden päättymisen vuoksi joko siksi, että opiskeluoikeusaika loppuu, opintoja ei edes aloiteta tai siksi, että ilmoittautumisvelvollisuutta laiminlyödään. Opinto-oikeuden päättymisen ei kuitenkaan kerro varsinaisesta keskeyttämissyytä tai -syyistä juurikaan, joten tässä selvityksessä se on valittu yhdeksi taustamuuttujista. Ongelmana AMKOTA:an kerätyissä tiedoissa on niiden epätarkkuus ja yleisluontoisuus. Se näkyy myös siinä, että erilaisten opinto-oikeuden päättymisistä johtuneiden keskeyttämisen jälkeen seuraavaksi yleisin keskeyttämissyy Tampereen ammattikorkeakoulun kohdalla AMKOTA:ssa on ”syy eroamiseen ei tiedossa”.

Tässä selvityksessä keskeyttämissyistä haluttiin saada hienojakoisempaa tietoa, joten vaihtoehtoisia syitä opintojen keskeyttämiseen annettiin kyselylomakkeessa useita. Tämän lisäksi vastaajien oli mahdollista ilmoittaa avoimessa kohdassa myös muita kuin valmiina annettuja vaihtoehtoja. AMKOTA:ssa viidennellä sijalla ollut keskeyttämissyy eli töihin meno osoittautui tämän selvityksen perusteella yleisimmäksi (ks. taulukko 15). AMKOTA:n tilastoissa töihin menon perusteella opintonsa oli keskeyttänyt 9 prosenttia Tampereen ammattikorkeakoulussa opiskelleista siinä missä tässä selvityksessä töihin menon mainitsi 17 prosenttia vastaajista. Taulukkoa 15 tarkastellessa on huomioitava, että vastausten yhteenlaskettu lukumäärä on suurempi kuin vastaajien, sillä syitä oli mahdollista ilmoittaa yhdestä kolmeen kappaletta.

Taulukko 15. Syyt opintojen keskeyttämiseen

Useissa ammattikorkeakouluissa on kannettu huolta työhön menosta aiheutuvista keskeytyksistä. Työnteon ja toisaalta toimeentulon on joissakin ammattikorkeakouluissa nähty säätelevän keskeyttämistä niin paljon, että ajatukseen keskeyttämisen vähentämisestä on alettu suhtautua pessimistisesti. Asian on nähty olevan ongelma erityisesti pääkaupunkiseudulla, jossa elinkustannukset ovat muuta maata korkeammat. (Honkonen 2002, 33, 49.) Tilannetta saattaa helpottaa opintorahaan syksyllä 2008 tuleva viidentoista prosentin tasokorotus ja tulojen nousu 30 prosentilla vuoden 2008 alusta. Uudistus ei kuitenkaan yksiselitteisesti poista työssäkäynnin kannustimia, sillä tulojen nousun myötä opintorahan saa pitää korkeammillakin tuloilla.

Työelämään siirtymisen jälkeen seuraavaksi yleisin keskeyttämissyy aineistossa oli poissaolevaksi ilmoittautuminen armeijan vuoksi, jonka vastaajat olivat sopivan vaihtoehdon puutteessa kirjanneet kohtaan ”muu syy”. Sieltä vastaukset erotettiin omaksi osiokseen, minkä lisäksi vaihtoehtoon lisättiin vielä 17 vastaajaa kohdasta ”Menin asepalvelukseen ja lopetin opinnot, vaikka olisin voinut siirtää opiskelun aloittamista”. Tämä tehtiin, koska vastaajat eivät taustatietojen valossa olleet eronneet vaan ilmoittautuneet poissaoleviksi. Asepalveluksen jälkeen seuraavaksi yleisimmät keskeyttämissyyt olivat parisuhde ja perhe sekä muu syy, joksi vastaajat nimesivät avovastausten perusteella erityisesti heikentyneen kiinnostuksen omaa alaa kohtaan (esim. ”Insinöörin ammatti ei tuntunutkaan itselle so-

pivalta” tai ”Halusin vaihtaa alalle, josta ymmärtäisin enemmän), työkiireet (esim. ”Sain toisen henkilön työt omieni lisäksi) sekä koetut puutteet opintojen järjestämisessä (esim. ”Koulusta ei riittävä tuki opiskeluun”).

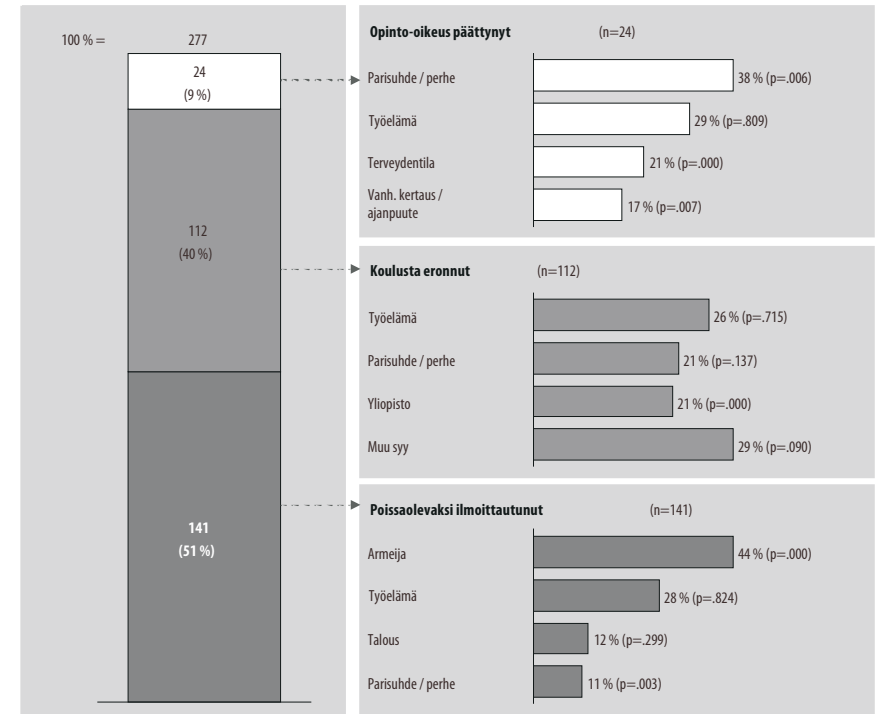
Muun syyn jälkeen yleisintä oli keskeyttää opinnot yliopistoon pääsyn tai taloudellisten vaikeuksien vuoksi. Vähäisempiä syitä olivat asumisen vaikeudet, ajanpuute, toiseen ammattikorkeakouluun siirtyminen, liiallinen vanhan kertaus opinnoissa, ongelmat terveydentilassa sekä yksinäisyys. Kaikkein vähäisimpiä keskeyttämissyitä olivat paikan saaminen jostakin muusta oppilaitoksesta (10), opetushenkilöstön puutteelliset sosiaaliset taidot (8), kilpaurheilun tai muun vaativan harrastuksen viemä aika (8), liian korkea kynnys toisen ja korkea-asteen opintojen välillä (4), eroaminen armeijan vuoksi (4), siirtyminen ulkomaille opiskelemaan (2) sekä alan (3) tai koulutusohjelman (1) vaihtaminen oman ammattikorkeakoulun sisällä.

Joidenkin keskeyttämissyiden välillä oli keskinäistä korrelaatiota niin, että niistä voitiin muodostaa tarkempi käsitys keskeyttämiseen johtaneista tekijöistä tai mahdollisista ongelmakohdista koulussa. Opetushenkilöstön sosiaalisten taitojen kokeminen puutteelliseksi johti muita useammin siirtymisiin toiselle alalle samassa ammattikorkeakoulussa sekä kokemukseen siitä, että opinnoissa oli liian paljon vanhan kertausta. Koska vastaajamäärät näitä tekijöitä koskeviin kysymyksiin olivat suhteellisen pieniä, ei voida tehdä kovin pitkälle meneviä johtopäätöksiä siitä, mitä koulutusohjelmaa ongelmat koskivat. Näyttäisi kuitenkin siltä, että vanhan kertaus närkästytti erityisesti tietojenkäsittelytieteessä ($p=.002$), jonne opiskelijat alun perinkin hakeutuvat osaksi siksi, että kokevat omaavansa alalle soveltuvia taitoja.

Aineistosta erottuivat myös kilpaurheilun tai muun vaativan harrastuksen vuoksi keskeyttäneet siinä, että he kokivat muita useammin kynnyksen toisen asteen ja korkea-asteen välillä olevan liian suuri. Kilpaurheilijoita ei kuitenkaan ollut aineistossa kovin paljon. Myöskään yksinäisyys ja terveydentilan kokeminen heikoksi eivät osoittautuneet kovin yleisiksi keskeyttämissyiksi, mutta aineiston perusteella yksinäisyyteen ja terveyteen liittyvät ongelmat näyttivät kasautuvan. Terveydentilansa heikoksi kokevat olivat usein yksinäisiä. Tämä on monisyistä, sillä ei voida sanoa, kumpi tekijöistä on ollut olemassa ensin. Opiskeluaikaisten sosiaalisten suhteiden uskotaan kuitenkin olevan keskeinen opintojen sujumista auttava tekijä (Honkonen 2002, 15). Avuntarvetta tai ongelmiin puuttumista korostivat eniten masennus- ja jännitysoireista kärsineet. Tampereen opiskeluterveydenhuolto tarjoaa yksilö- ja ryhmäterapiapalveluja muun muassa jännittämiseen ja stressinhalpintaan, mutta ongelmista kärsivän saattaa toisinaan olla hankala hankkia apua.

Syyt Tampereen ammattikorkeakoulusta irtaantumiseen painoutuivat eri tavoin eri ryhmissä (ks. kuvio 2; %-osuudet eivät summaudu sataan, sillä keskeyttämissyitä oli mahdollista valita 1–3). Erojen merkitsevyyden perusteella kunkin ryhmän neljästä yleisimmästä keskeyttämissyystä painoutuivat opinto-oikeuden menettäneiden kohdalla erityisesti parisuhde- ja perhesyyt, ongelmat terveydentilassa sekä vanhan kertaus opinnoissa. Koulusta eronneiden kohdalla merkitsevin ero muihin ryhmiin nähden muodostui yliopistoon siirtyneiden kohdalle. Poissaolevaksi ilmoitettiin muita useammin armeijan vuoksi,

mutta myös parisuhde- ja perhesyistä, jotka saattoivat liittyä esimerkiksi opintojenaikaiseen äitiys- tai vanhempainloman viettoon.

Kuvio 2. Keskeisimmät vaikuttimet keskeyttämiselle tai poissaolevaksi ilmoittautumiselle

Haastatteluissa kuvastui keskeyttämisilmiön prosessimaisuus. Keskeyttämisspätös ei useinkaan syntynyt pikaisesti vaan harkiten ja ratkaisuun päädyttiin yleensä monen tekijän summana. Saattoi kuitenkin olla, että kun syitä oli kertynyt tarpeeksi monia, jokin yksittäinen tekijä nousi ratkaisevaksi. Honkonen (1997, 194–196; 2002, 22–24) on aiemmin tarkastellut keskeyttämistä migraatiotutkimuksesta soveltamansa mallin avulla, jossa yksilöiden liikkumiseen eri määränpäiden välillä vaikuttavat niihin liittyvät työntävät ja vetävät tekijät. Määränpäiden välillä voi lisäksi olla joitakin väliin tulevia tekijöitä, jotka joko helpottavat tai estävät siirtymistä. Esimerkiksi heikko mielenkiinto opettusisältöihin työntää pois alkuperäisestä oppilaitoksesta ja kiinnostavampi ala vetää puoleensa toisaalle. Siirtymää voivat joko helpottaa hyvä aiempi opintomenestys tai heikentää vaikkapa haluttomuus muuttaa toiselle paikkakunnalle.

Työntö-veto-teorian lisäksi on kuitenkin havaittu, että keskeyttäneet pystyvät usein muistamaan jonkin selkeän tilanteen, jolloin päätös opintojen lopettamisesta on syntynyt

(Kyrölä 2003, 44). Tätä tutkimusta varten haastatellut kuvailivat keskeyttämiseen johdaneita tapahtumia ja niihin liittyneitä tuntojaan melko pitkällä aikajanelalla. Opintojen suorittamisen kannalta hankalaa tai epäedullista tilannetta siedettiin ehkä pitkäänkin ja tilanne saattoi välillä jopa kohentua, mutta lopulta jokin sai aikaan sen, etteivät opinnot enää sujuneet. Keskeyttämisen syy löytyi useimmiten yksityiselämästä ja oli luonteeltaan enemmän toisaalle vetävä kuin koulusta itsestään pois päin työntävä. Keskeyttämissyitä oli yleensä useampia ja ne liittyivät läheisesti toisiinsa. Haastateltavien kertomana syyt esiintyivät elämänmakuisessa syy-yhteydessä.

Keskeyttämispäätöksen taustalla saattoi olla esimerkiksi työhön tai parisuhteeseen ja perheeseen liittyviä asioita, kuten puolison asuminen toisella paikkakunnalla, perheensä tai parisuhteen kariutuminen, mutta yksinään ne eivät useinkaan riittäneet keskeyttämään opintoja. Kyseiset asiat tekivät kuitenkin opiskelun yhdistämisestä itseensä hankalaa, jolloin pyrkimyksenä oli helpottaa tilannetta tavalla tai toisella. Puolisonsa kanssa eri paikkakunnalla asunut saattoi esimerkiksi koettaa houkutella puolisoaan omalle paikkakunnalleen, mutta ellei se onnistunut, opiskelupaikkaa alettiin etsiä toisaalta. Työkiireistä kärsineet saattoivat yrittää sopia opintojensa suorittamisesta joustavammassa aikataulussa, mutta mikäli aikataulu tuntui edelleen tiukalta tai työkiireitä tuli lisää, priorisoitiin työtehtävät opiskelutehtävien edelle. Keskeyttämissyissä kuvastui osaltaan myös elämän yllätyksellisyys.

”Mul on poikaystävä täällä Helsingissä, niin se oli ihan puhtaasti sellanen, että haluttiin asua yhdessä. Ja sitten se, että mä melkein koko sen syyslukukaudenkin nukuin oikeestaan ainakin kaks tai kolme yötä viikossa täällä, et mä vietin paljon aikaa täällä, ni oli se reissaaminen tavallaan sitten aika turhauttavaa, että ku istut kymmenen tuntii junassa viikossa, niin se oli sitten ihan semmonen järkevä päätös.” (nainen, eronnut, international business)

”Mulla meni ensimmäinen vuosi ninku ok. Toinen lähti suurin piirtein ok, mut sitten henkilökohtasesti tuli ninku avoero ja sit ninku oli aika raskasta opiskella ja sitä kautta se lähti muihin se ajatus siitä [keskeyttämisestä]. Ja kolmannen vuoden tosiaan siinä ensimmäisellä puolikkaalla alko sitten riittää. --- Se sijo suurimman osan sit ninku se, että iltasin ja viikonloppusin joutu sit tekeen töitä rahan eteen. --- Et ehkä jos olis ollu iltasin ja viikonloppusin aikaa, niin sit ois paremmin ehtinyt. --- Ja sit, kun niitä kertyy, niin siitä se varmaan vähän ninku lähti.” (mies, opinto-oikeus päättynyt, sähkötekniikka)

”No kaikkein pahin homma melkein, mikä mulla siinä oli, minkä takia ne [opinnot] multa loppu, niin oli se, et itse asias meille tuli töihin paha vesivahinko. Mul meni puol vuotta töissä siihen, et mä en pystynyt käyttään nettiä ja ku tää oli nettipohjanen tää opiskelu ja sitten mä en voinu töistä käsin tehdä, niin mulle tuli ihan sellasia käytännön ongelmia puol vuotta itelle. Et ne meni kokonaan opiskelusta

pois. Ja sitten tuli se, että sit olis pitäny se lopputyö tehdä ja tuli se määräaika ja mä aattelin, että mä en ehdi tehdä tätä lopputyötä. Et mä nyt keskityn ihan siihen mun projektin tekemiseen, mikä siihen liittyy, et mä keskityn siihen.” (nainen, opinto-oikeus päättynyt, liiketalous ylempi)

Osa haastateltavista keskeytti opintonsa siksi, että he havaitsivat jonkin toisen alan olevan valitsemaansa kiinnostavampi tai siksi, että valittu ala tuntui itselle vääraltä. Veto toisaalle oli tällaisissakin tapauksissa usein työntöä voimakkaampaa. Oppilaitosta tai alaa vaihdettaessa TAMKia ei nähty huonona tai epäonnistuneena valintana vaan paikkana, jossa olosuhteiden ollessa toiset opiskelu olisi voinut alkaa tai jatkua. Tämä näkyi esimerkiksi siinä, että opiskelupaikkaa ei peruttu tai koulusta erottu ennen kuin se aikamäärään umpeuduttua oli pakollista. Opintojen varhaisvaiheessa virinneet alanvaihtamiseen liittyneet ajatukset heijastuivat kuitenkin puutteellisena motivaationa ja tavallista vähäisempinä opintosuorituksina.

”Se [pääsy yliopistoon] oli sitten aika semmonen käänntekevä, että se tarkotti sit sitä, että mä ilmoitin sinne TAMK:iin, että mä oon nyt sitten poissa. --- Ja sen ekan vuoden tein sillä lailla ja sitten taas toisen vuoden tein sillä lailla ja pidin sit aina sitä, että ilmoittauduin poissaolevaks, mutta en eronnut kunnes sit nyt vasta tänä keväänä. Ajattelin, että nyt kun on lähdössä tää viimeinen vuosi, niin kyllä tää vedetään vaikka sisulla sitten. Mut onhan se tietty harmi sinänsä, et joutu eroamaan sieltä.” (nainen, eronnut, liiketalous)

”Mä kävin sillain tavallaan kokeileen kepillä jäätä, että kun tietotekniikka kiinnostoi jonkin verran, niin ajattelin, että katotaan, minkälaista se opiskelu siinä sitten on. Mutta kyllä se siinä oikeestaan ensimmäisen jakson aikana, jos jaksoja on neljä lukuvuodessa, ni kyllä ensimmäisen jakson aikana huomas jo, että ei, ei kyllä oo meikäläisen oma juttu, että ei kiinnosta niin paljoo, että pystys neljää vuotta lukeen. Mut sitten kumminkin, kun ei mitään muitakaan suunnitelmia ollu sille loppuvuodelle, niin aattelin, että opiskellaan ny sitten se yks vuosi sillai jotenkin loppuun.” (mies, eronnut tietotekniikka, nyt läsnä liiketalous)

”Se meni oikeestaan sillä tavalla vielä, koska ammattikorkeakouluun sinne tuli se aikamäärä, että ilmoittaudu läsnäolevaks tai sitten eroot koulusta, ni se tuli ennemmin tietoon ennen ku sain tiedon [toiseen kouluun] pääsystä. Minä ilmoittauduin läsnäolevaksi täksi lukukaudeks ja sitten minä kysyin tuolta [toiselta koululta], että ei kai se haittaa, vaikka minä olen läsnä olevaksi ilmoittautunutkin. Ei haittaa kuule, että tänne vaan, tänne vaan, jos pääset sisälle. Sitten minä vähän myöhässä ilmoitin kyllä tonne Tampereelle, että en oo tulossa, mutta ei ne tainnu suuttua kovin pahasti minulle kyllä.” (mies, eronnut, paperitekniikka)

Neljän haastateltavan kohdalla keskeyttämiseen voidaan nähdä vaikuttaneen ainakin jossain määrin oppilaitoksen puolelta tulleen työnnon. Tapauksista kahdessa keskeyttäminen johti alan vaihtoon oman ammattikorkeakoulun sisällä ja kahdessa opintojen täydelliseen keskeyttämiseen. Alkuperäiset opinnot jätettiin joko liialliselta tuntuneen vanhan kertauksen, epäonnistuneen hyväksilukemisprosessin tai ennakkotiedoista poikenneen, pakotetun tai epäonnistuneen suuntautumisvalinnan vuoksi. Hyväksilukemisprosessi saattoi näyttäytyä opiskelijalle epärealistisena ja tulkinnanvaraisena, sekä siten motivaatiota rapauttavana seikkana. Ammattiopinnot vaikuttivat haastattelujen perusteella olevan tuttuja erityisesti ammattikoulustaustaisille opiskelijoille, joista osa koki kertauksen pettymykseksi valittua koulutusohjelmaa kohtaan.

”Se olis ollu, ku olis opetettu siinä kolmen vuoden aikana enemmän kun mitä ammattikoulu kerittiin käymään tietokonetekniikan puolella. Se oli aikalaila samaa, että.” (mies, eronnut tietotekniikka, nyt läsnä sähkötekniikka)

”Kyl mä siis siinä [opintojen] alussa sillon yritin saada niitä [hyväksilukuja] läpille sitten, ettei uudestaan tarteis käydä. --- Varmaan se, että jos nää hyväksiluvut olis menny alussa oookoo, niin [keskeytyminen olisi voinut estyä]. Sillai ninku mun mielestä oookoo tiettyjen kurssien suhteen. --- Kun se on vähän ninku turhaa jauhaa samaa asiaa siinä, ni se tuntu siltä, että ei hemmetti. --- Varmaan siinä puolen vuoden jälkeen [aloin pohtia keskeyttämistä]. Johtuen juuri siitä alun hankaludesta, että. Tai lähinnä opintojen hyväksiluvun suhteen. --- Kyl mää suoritin [sen jälkeen] jotain sillai. Mutta ei niitä paljoo kyl ollu sitten.” (mies, opinto-oikeus päättynyt, tietojenkäsittely)

Suuntautumisvalinnan kanssa oli ollut ongelmia sekä aikuis- että nuorisopuolella ja tilanteen teki hankalaksi se, ettei siirtyminen koulutuksesta toiseen ollut mahdollista eivätkä vaihtoehdot suuntautumisvaihtoehdot tuntuneet opiskelijoista mielenkiintoisilta. Nuorisopuolen suuntautumisvaihtoehdojen osalta murroskohdaksi näytti muodostuneen vuoden 2005 tutkintouudistus, jossa puututtiin paitsi aiemmin mainittuun opinto-ohjausjärjestelmään myös koulutusohjelmiin ja suuntautumisiin. Tilanteen teki ongelmalliseksi se, ettei suuntautumisvaihtoehdon muuttuneista pääsyvaatimuksista ollut opiskelijan mukaan tiedotettu etukäteen. Vaikka kehittämistoimenpiteiden tarkoituksena on parantaa korkeakoulua ja tarjota siellä opiskeleville entistä mielekkäämpi oppimisympäristö, muodostuu murroskohdasta haasteellinen erityisesti ennen uudistusta kouluun tulleille opiskelijoille. Heillä on vaara jäädä tilanteessa väliinputoajiksi.

”Mä kuulun niihin, joille tää keskeyttäminen tuli hyvin traagisella tavalla niin sanotusti. Elikkä kaikki lähti liikenteeseen siitä koulutustapamuutoksesta, jossa itsekin olin siinä kehitysryhmässä mukana ninku sanomassa opiskelijan mielipidettä. --- Meillä oli keväällä sellanen ihan lyhyt palaveri, jossa sanottiin, että suuntau-

tumisia ei enää sitten ole, kun meitä on niin vähän. --- En sitä sitten alkanu epäileen, ettenkö mä siihen [haluamaani suuntaan] pääsis ja kun se syksyllä piti alkaa sen koulun, niin ihan siinä vaiheessa, kun meidän tästä ilmoittautumisjärjestelmäs-tä, mikä WinhaWillekö se nyt oli, niin siitä ilmoittauduin kurssille ja sitten sieltä tuli bumerangi, että et mahtunu sinne, sille kurssille. --- Siinä vaiheessa sitten, kun se päätettiin, että sinne ei pääse, että suuntautuminen ei tuu olemaan tietoliikenne vaan se olis sitten ohjelmointi tai hypermedia, niin oli pakko päättää, että mä en semmosta suuntautumista lähde opiskelemaan, joka ei mua kiinnosta ja joka ei oo mun tulevaisuuden ala ja jonka olin käynny sen hypermedian jo ammattikoulussa sillon oli suuntautumisena. Eli ohjelmointi jäi oikeestaan ainoaks ja ohjelmointi ei sovi mulle ollenkaan.” (mies, opinto-oikeus päättynyt, tietojenkäsittely)

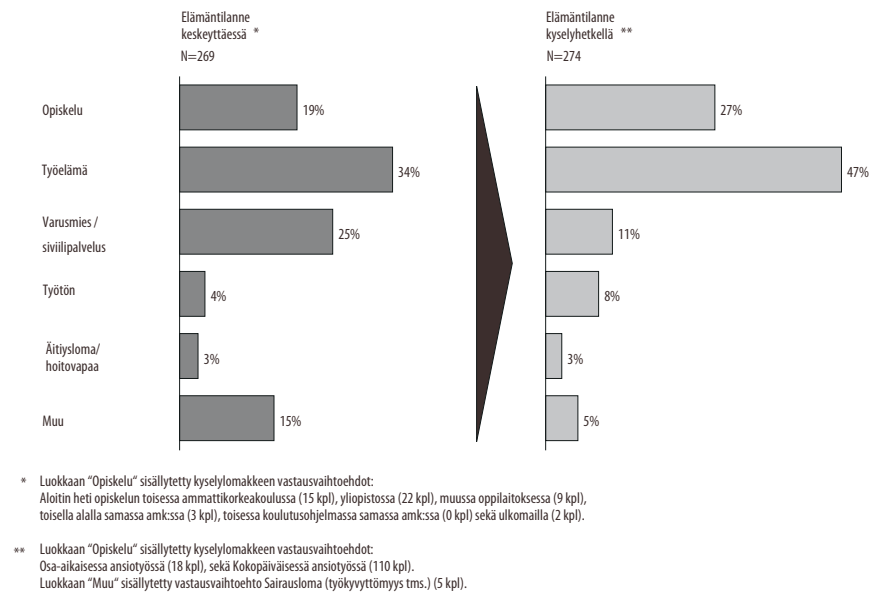
”Siel oli se ongelma, et mun oli pakko suuntautua markkinointiviestintään ja kun mä oon taloushallinnon merkonomi, mä en tykkää markkinoinnista ja viestinnästä. Ei annettu vaihtaa taloushallintoon, koska sinä vuonna, kun mä olin aloittanu 2001, ni ei aloittanu taloushallinnon ryhmää eikä voinu vaihtaa aikuispuolelta nuorisopuolelle sisäisesti, niin sit mä erosin ja hain sinne tietojenkäsittelyyn ja pääsin tietojenkäsittelyyn, mut siellä sit taas mä en suorittanu paljon yhtään, koska mä tajusin, et mä en tykkää siitä yhtään.” (nainen, eronnut liiketalous & tietojenkäsittely, nyt läsnä liiketalous)

Hakuvaiheen jälkeen tapahtuvat muutokset koulutuksen järjestämisessä ovat opiskelijoille yllätyksellisiä ja haastattelujen perusteella usein myös pettymyksiä. Kehotus opiskella muuta tai pyrkiä suuntautumiseen vuoden kuluttua uudelleen ei välttämättä toimi. Opiskelijaa voi olla vaikea motivoida valitsemaan pääasiallisen kiinnostuksen kohteensa sijaan jotakin toista suuntautumisvaihtoehtoa tai ilmoittautumaan poissaolevaksi sen tähden, ettei suuntautumisvaihtoehdossa ole tilaa. Uudistusten vuoksi kokonaan kariutuneet opinnot lienevät kuitenkin melko harvinaisia. Voitaneen silti kysyä, mikä on korkeakoulun velvoite ja vastuu järjestää opiskelijoilleen koulutusta siinä ohjelmassa, johon he alun perin ovat hakeneet ja myös pätevin perustein uskoneet pääsevnsä.

Keskeyttämisen taustalla voi siis olla monenlaisia syitä, joista pääasiallisimmalta vaikuttava ei välttämättä selitä keskeyttämistä parhaiten. On huomattava, että esimerkiksi oppilaitoksen vaihtaminen voi olla seurausta paikkakunnalta muuttamisesta vaikkapa puolison vuoksi. Usein saatetaan kuitenkin ajatella, että oppilaitosta vaihdetaan siitä syystä, että entisessä on jotakin vikaa. Hyvin harvassa tapauksessa näyttäisi olevan näin. Mikäli koululla oli keskeyttämisen kanssa jotakin tekemistä, syntyivät ristiriidat yleensä jossakin erikoistilanteessa, kuten vaikkapa hyväksilukemisen tai suuntautumisvaihtoehdon valinnan yhteydessä. Koulun jokapäiväiseen toimintaan liittyvien seikkojen, kuten opetuksen järjestämisen vuoksi keskeyttäminen näyttäisi tämän selvityksen perusteella harvinaiselta ainakin TAMK:ssa. Tätä voinee selittää esimerkiksi oppilaitoksen vakiintunut asema ja pitkät perinteet ammattikorkeakouluna.

6.2 Keskeyttämisen jälkeinen aika suhteessa kyselyhetkeen

Päätettyään keskeyttää, 34 prosenttia kyselyyn vastanneista siirtyi työelämään ja neljännes varusmies- tai siviilipalvelukseen (ks. kuvio 3). Opiskelemaan yliopistoon, toiseen ammattikorkeakouluun, muuhun oppilaitokseen, ulkomaille tai eri alalle omassa ammattikorkeakoulussa siirtyi noin viidennes keskeyttäneistä. Työttömäksi jäi neljä prosenttia ja äitiyslomalle tai hoitovapaalle kolme prosenttia vastanneista. 15 prosenttia vastaajista ilmoitti avovastauksessa tehneensä jotakin muuta, kuten jatkaneensa aiemmin saamassaan työ- tai opiskelupaikassa, jääneensä sairauslomalle, valmistautuneensa pääsykokeisiin tai keskittyneensä urheiluun (esim. ”Olin kuukauden töissä, kunnes uusi kouluni alkoi”, ”Sairasloma”, ”Luin pääsykokeisiin” ja ”Urheilin”).

Kuvio 3. Vastaajien elämäntilanne heti koulusta lähdön jälkeen sekä kyselyhetkellä

Kyselyhetken mennessä keskeyttäneiden elämäntilanteissa oli tapahtunut jonkin verran muutoksia pääasiassa varusmiespalveluksensa päättäneiden keskuudessa. Toisaalta elämäntilanteet olivat myös vakiintuneet, sillä vaihtoehtoon ”Muu” vastanneiden osuus oli pienentynyt. Avovastausten vähäinen määrä saattoi kuitenkin johtua myös siitä, että valmiit väittämät, jotka kummassakin kohdassa olivat hieman erilaisia, koettiin aiempaa osuvammiksi (ks. *-merkityt osuudet kuviossa 3). Joka tapauksessa varusmiespalveluksessa oli kyselyhetkellä neljänneksen sijaan enää 11 prosenttia vastaajista ja työelämässä vastaavasti lähes joka toinen vastaaja. Työllisten osuus oli siis 13 prosenttiyksikköä suurempi kuin välittömästi keskeyttämisen jälkeen. Kolme viidestä asepalveluksensa päättäneestä oli

kyselyhetkellä töissä joko kokopäiväisesti tai osa-aikaisesti ja neljäsosa työttömänä. Loput opiskelivat tai tekivät jotakin muuta. Asepalveluksen kestosta riippuen sen jälkeen tehdään siis esimerkiksi töitä ennen kuin aloitetaan koulu syksyllä kokonaisen lukuvuoden alla.

Opintojen keskeyttämisestä ei aineiston perusteella näyttäisi seuraavan syrjäytymistä muilla elämäntilanteilla. Työttömien määrä on aineistossa melko pieni ja työttömyyden hienoinen kasvu kyselyhetken mennessä selittyy suurelta osin varusmiesten asepalveluksen päättymisellä. Sairauslomalla työkyvyttömyyden tai muun syyn nojalla ilmoitti kyselyhetkellä olevansa viisi henkilöä eli kaksi prosenttia vastaajista, ja avovastausten perusteella välittömästi keskeyttämisen jälkeen sairauslomalle jäi neljä vastaajaa. Valtaosa keskeyttäneistä integroituu siis yhteiskuntaan joko tekemällä töitä tai hankkimalla opiskelupaikan muualta, vaikka huomioon on tuki otettava sekin, että kaikkein hankalimmassa tilanteessa olevat ovat saattaneet jäädä kyselyn ulkopuolelle. Haastateltavista keskeyttämisen jälkeen vailla töitä oli yksi henkilö, joka kuvasi työttömyyttä omaksi valinnakseen ja mielsi pitkäkestoisen, yhden asian parissa puurtamisen joko töiden tai opiskelun merkeissä epämiellyttäväksi.

”No töitä nyt tein aikani silloin [keskeyttämisen jälkeen] ja sit lopetin duunissa ja kävin lyhytkursseilla. --- Mulla nyt ei ollu niin sillai väliks, että meenkö mä ny duuniin vai syljeskelenkö kattoon sit himassa, mut ni. --- Ei se vaan tunnu siltä, että ei halua olla vaan niin sidottu jobonkin tiettyyn asiaan niin pitkään. Et lyhyemmissä pätkissä suoritettuna niin voi olla parempi kun sellasta yhtä putkee mennä, ni.” (mies, opinto-oikeus päättynyt, tietojenkäsittely)

Muista haastateltavista kolme jatkoi opiskeluaan keskeyttämisensä jälkeen muussa korkeakoulussa, kolme vaihtoi alaa Tampereen ammattikorkeakoulun sisällä ja kolme siirtyi työelämään. Työllisten ja opiskelevien elämäntilanteet ilmenivät haastatteluissa melko vakiintuneina. Muualle opiskelemaan siirtyneet olivat sitoutuneet opiskeluunsa niin, että aiכויוivat tai olivat jo lähellä valmistumista ja työelämään siirtyneiden työpaikat olivat pysyneet samoina. Opiskeleviin nähden työelämään siirtyneet kuitenkin pitivät puutteena sitä, ettei heillä ollut tutkintoa. Vaikka työpaikan järjestymisen oli saattanut alkuun jopa vahvistaa ajatusta keskeyttämisestä turvatun toimeentulon ja elämänsuunnan muodossa, jäi opintojen lopettamisesta silti keskeneräisyudentunne. Opintojaan jatkaneet olivat tyytyväisiä uuteen alavalintaansa ja iloitsivat siitä, että heillä oli mahdollisuus hankkia omiin mielenkiinnon kohteisiinsa paremmin vastaava tutkinto tai että he olivat pysyneet ennalta määrättyssä opiskelutahdissa huolimatta oppilaitoksen vaihtamisesta.

”[Tein keskeyttämisen jälkeen] töitä. --- Mua kysyttiin siihen paikkaan töihin. Ja sit mä menin sinne. Se on nyt ainakin tässä toistaseks ollu ihan oookoo valinta. Paitsi että ei oo lähelläkään valmistua ammattikorkeasta.” (mies, opinto-oikeus päättynyt, sähkötekniikka)

”Mä hain siirtoa. --- Mä opiskelen [toisessa ammattikorkeakoulussa] nytten ja

valmistun nyt sitten joulukuussa. --- Linja on edelleen täysin sama ja opiskeluaika on sama, ei ninku ees viivästynny opinnot yhtään.” (nainen, eronnut, international business)

”Mun keskeyttäminen tietotekniikassa, niin se oikeestaan lyötiin viimeinen naula arkkuun sillä, kun mä pääsin liiketalouteen sisälle, että tiesi, ettei enää tarvi mennä tietotekniikkaan ninku käyttää aikaa tai mitään muuta, että nyt on oikeesti elämässä sitten semmonen suunta, minkä mä haluan, että sillä on.” (mies, eronnut tietotekniikka, nyt läsnä liiketalous)

Kyselylomakkeessa tiedusteltiin opiskelujaan jatkavilta heidän nykyistä opiskelupaikkaansa tai alaansa. Niistä toisen tai molemmat ilmoitti 82 vastaajaa, joista kahdeksan vastauksesta kävi ilmi, että he opiskelivat edelleen joko alan vaihdon tai poissaolon jälkeen Tampereen ammattikorkeakoulussa. 90 prosenttia vastaajista oli tyytyväisiä nykyiseen opiskelupaikkaansa ja syyksi tyytyväisyyteen ilmoitettiin pääasiassa valittu ala ja sen kautta avautuneet työllistymismahdollisuudet (esim. ”Tätä kautta voin valmistua siihen ammattiin, johon haluan”, ”Kaikki toimii ja unelma-ammattiin valmistava koulutus” sekä ”Ala on mielenkiintoinen ja valmentaa niihin työtehtäviin, joita halusinkin opiskella”). Tyytymättömyyden aiheuttajia oli mainittu vain vähän ja ne liittyivät pääasiassa opetuksen järjestämiseen tai sopimattomaan alavalintaan (esim. ”Ala ei haasta minua tarpeeksi”, ”Koulun opintosuunnitelma ei sovi yhteen omien toiveitteni kanssa” tai ”Opetuksen taso on vähän sitä sun tätä”).

Useimmat ilmoittivat nykyiseksi opiskelupaikakseen joko yliopiston (31) tai ammattikorkeakoulun (33). Vähemmistö vastaajista opiskeli ammatillisessa oppilaitoksessa tai kansanopistossa. Kyselyyn vastanneet olivat aloittaneet opintonsa toisaalla keskimäärin vuonna 2006 (mediaani), mikä yhden opiskelupaikan sääntöön suhteutettuna tarkoittaa sitä, että heillä oli ollut paikka Tampereen ammattikorkeakoulussa ennen pääsyään nykyiseen opiskelupaikkaansa. Muilla tilanne on voinut olla minkäläinen tahansa eli väliin jäävinä vuosina he ovat voineet ottaa vastaan opiskelupaikkoja missä järjestyksessä tahansa.

Kyselylomakkeessa tiedusteltiin lisäksi, olivatko vastaajat valmistuneet jostakin oppilaitoksesta. Kysymys osoittautui vaikeaselkoiseksi, sillä sen asettelussa ei ollut tarkemmin määritelty, mihin oppilaitokseen viitattiin; keskeyttämistä edeltävään vai sen jälkeiseen. Olihan selvää, että jokainen vastaaja oli valmistunut vähintään toisen asteen koulutuksesta. Puolet vastaajista kuitenkin ilmoitti, ettei ollut valmistunut mistään oppilaitoksesta, kun taas toinen puoli ilmoitti valmistuneensa. Kun tiedossa ei tarkkaan ollut, minä vuonna kukin vastaaja oli ottanut vastaan paikkansa Tampereen ammattikorkeakoulusta, on hankala arvioida, kuinka moni oli keskeytettyään valmistunut jostakin muualta.

Kun tarkastellaan vastaajien ilmoittamia valmistumisvuosia, ajoittuu niistä suurin osa vuosille 2005 ja 2006 (33 + 33 kpl). Vuosina 2000–2004 ilmoitti valmistuneensa 44 vastaajaa ja vuonna 2007 kaksi vastaajaa. 20 vastaajaa ilmoitti valmistuneensa ennen vuotta 2000. Ilmoitetut oppilaitokset olivat suurimmaksi osaksi lukioita ja ammattikouluja,

mistä voitaneen päätellä, että pääosa vastaajista oli kirjannut kyselylomakkeeseen pohjakoulutusoppilaitoksensa. Ammattikorkeakoulusta oli ilmoittanut valmistuneensa kuusi ja yliopistosta neljä vastaajaa. Viisi heistä oli valmistunut 2000-luvulla ja kuudella heistä paikka Tampereen ammattikorkeakoulussa oli ollut nuorisostaan koulutuksessa loppujen tähdättyä ylempään amk-tutkintoon.

6.3 Mahdolliset keskeyttämisen estäneet tekijät

85 prosenttia keskeyttäneistä oli sitä mieltä, ettei mikään korkeakoulun puolelta esiin tullut asia tai toimenpide olisi voinut estää keskeyttämistä tai ilmoittautumista poissaolevaksi. Niistä 40:stä, joiden mielestä asiaan olisi voitu vaikuttaa, 19 oli koulusta eronneita, 12 poissaolevaksi ilmoittautuneita ja yhdeksän opinto-oikeus oli päättynyt. Kun vastaajilta tiedusteltiin, mikä korkeakoulun puolelta esiin tullut seikka olisi keskeyttämisen voinut estää, vastauksen antoi 99 henkilöä. Heistä kuitenkin 44 ilmoitti, ettei keskeyttämiseen olisi voinut vaikuttaa millään (esim. ”Tein töitä, matkustin ja mietin mitä elämältäni haluan, joten koulu ei siihen päätökseen olisi voinut millään tavalla vaikuttaa”, ”Ei mikään, koska olin poissa ennen opiskelua armeijan takia” tai ”Ei mikään, olin raskaana jo ennen kuin hainkaan kouluun eikä mikään asia sitä olisi muuttanut”). Yhdeksän vastaajaa oli lisäksi ilmoittanut jotakin muuta kuin korkeakoulun mahdollisuuksien rajoissa olevia keinoja, joista pääosa liittyi vaihtoehtoisin tapoihin suorittaa asepalvelus (esim. ”Asepalveluksen poistaminen Suomesta” tai ”Jos joku olisi mennyt asepalvelukseen puolestani”).

Jäljelle jääneet 46 korkeakoulun toimintaan liittyntä vastausta oli jaoteltavissa kolmeen luokkaan eli koulutuksen järjestämiseen, opinto-ohjaukseen sekä opetuksen liittyviin tekijöihin (ks. taulukko 16). Eniten ehdotuksia, joskin melko yksilöllisiä sellaisia annettiin koulutuksen järjestämisestä. Toivottiin esimerkiksi, että opetuksen alkamisajan kohta olisi nykyisestä poikkeava, kuten syyskuun puoliväli tai että omassa koulutusohjelmassa olisi mahdollista aloittaa syyslukukauden lisäksi myös kevätlukukaudella. Toivottiin myös, että ainakin joidenkin koulutusohjelmien ohessa voisi tehdä sujuvammin töitä tai että etäopiskelukäytännöt olisivat joustavampia. Lisäksi kävi ilmi, että tieto opiskelupaikasta oli saapunut erälle vastaajista vasta opintojen alkamisen jälkeen, jolloin opintoihin orientoituminen ei ollut onnistunut. Opintojen tilapäiseen keskeyttämiseen liittyvien sääntöjen muuttuminen heijastui siinä, että poissaolevaksi saatettiin ilmoittautua melko pienistäkin syistä, koska vaatimus poissaolosyyn erityisestä pätevydestä ei enää ollut voimassa.

Koulutuksen järjestäminen (yht. 20 kpl)

Jos olisin saanut tiedon hyväksymisestäni ennen koulun varsinaista alkua, niin olisin todennäköisesti aloittanut opinnot. (Tieto hyväksymisestä tuli vasta kaksi viikkoa opintojen alkamisen jälkeen.)

Poissaolevaksi ilmoittautumisen olisi voinut estää se, että poissaolemiseen tarvittaisiin jokin hyvin pätevä syy. Ihan hyvä, ettei tarvinnut olla.

Mikäli linja, johon hain olisi voinut aloittaa vasta tammikuussa eikä pelkästään syksyllä (Lentokoneinsinööri)

Koulutusohjelma, jonka ohessa voisi tehdä sujuvasti töitä. Itse kaipasin enemmän vaihtoehtoja ns. taide- ja muotoilualoille.

Opinto-ohjaus (yht. 13 kpl)

Tulin Vaasan ammattikorkeakoulusta eli sain lukea hyväksi kurseja. Kurssien hyväksiluku kesti kuitenkin todella pitkään, jonka aikana ei ollut tietoa siitä, mitä pitäisi opiskella. Myös hyväksiluvun jälkeen ohjaus opintoihin oli todella surkeaa ja suorastaan amatöörimäistä.

Uskoisin, että riittävä opintojen ohjaus (henkilökohtainen keskustelu tai vastaava) olisi saanut motivaatiota takaisin.

Aktiivisempi ote silloin, kun ehdin olla poissa yhden lukuvuoden ja palasin takaisin opiskelemaan.

Huomasin, että jäin jälkeen. Silloin olisin kaivannut henkilökohtaista ja tiivistä tukea omaini opiskeluihini.

Opetus (yht. 13 kpl)

Joustavampi kurssien uusinta tai jatkoaika. Rästiin jääneet kurssit oli kaikki sellaisia, joita järjestetään vain toisella lukukaudella. Molemmilla lukukausilla tarjottavia kurseja pääsisi uusimaan heti eikä tarvitsisi odottaa puoli vuotta uuden alkua.

En saanut lopputyötä alulle ajoissa, koska aihetta oli hankala keksiä. Jotain neuvoja siihen ongelmaan olisi pitänyt saada. Ei riittänyt oma päähkäily siihen aiheen löytämiseen. Ainoa ohje oli suunnilleen se, että löytyisiköhän harjoittelupaikalta aihe ja sen lisäksi aihe ei saanut olla liian tavanomainen, kuten esim. "normaali" nettisivusto. Mitä siinä olisi sitten pitänyt olla? Jäi todella epäselväksi koko lopputyön idea enkä jaksanut selvittää asiaa ottaa sitä esille, kun oli muitakin kiireitä työssä ja perhe-elämässä.

Keskiaarvoni oli hyvä eli sain hyviä arvosanoja, mutta en kokenut silti oppineeni yhtä paljon. Työmäärä oli aika suuri, mutta konkreettisesti en oppinut paljoakaan, joten kurssien sisältöä voisi tarkistaa.

Korkeakoulun keskeyttämistä estäviä toimenpide-ehdotuksia yhteensä 46 kpl

Taulukko 16. Mahdolliset keskeyttämistä ehkäisevät tekijät koululla

Osa vastaajista oli sitä mieltä, että keskeyttäminen olisi voinut estyä tiiviimmällä ja yksilöllisen tilanteen paremmin huomioivalla opinto-ohjauksella. Ohjausta olisi kaivattu erityisesti murroskohdissa, kuten siirryttäessä ammattikorkeakoulusta toiseen tai palattessa väli vuoden jälkeen takaisin opiskelemaan. Perinteisen kurssien valinnassa ja lukujärjestyksen täyttämässä avustavan ohjauksen lisäksi tarvetta olisi ollut myös motivaatiota vahvistavalle tai herättävälle keskustelulle. Opetukseen ja kurssien suorittamiseen liittyen toiveena olivat joustavimmat uusintakäytännöt, asiantuntevampi ja läsnäolevampi ote lopputyön ohjaukseen sekä joidenkin kurssisisältöjen tarkistaminen. Opetuksen tason ja laadun miellettiin vaihtelevan joissakin tapauksissa liikaa ja joillakin kurseilla opiskeltavaa koettiin olevan käytettävissä olevaan aikaan nähden turhan paljon.

Muuhun kuin koulun liittyviä keskeyttämistä tai poissaolevaksi ilmoittautumista ehkäiseviä tekijöitä ilmoitti yhteensä 119 vastaajaa. Heistä kuitenkin 24 ilmoitti, ettei keskeyttämistä olisi voinut estää mikään. Lisäksi esitettiin jo yllä ilmi tulleita keinoja tai asioita: 15 vastaajaa ilmoitti, että opintojen keskeytyminen olisi estynyt asepalveluksen siirtämisellä tai hypoteettisella suorittamatta jättämisellä, ja 12 vastaajan mielestä keskeytyminen johtui lähinnä Tampereen ammattikorkeakouluun liittyvistä tekijöistä. Näiden lisäksi mainittiin työhön, toisiin oppilaitoksiin, toimeentuloon, yleiseen elämäntilanteeseen, perhe-elämään ja terveyteen liittyviä tekijöitä (ks. taulukko 17).

Työ (yht. 19 kpl)

Työtilanteen huonontuminen olisi vaikuttanut siihen, että olisin tullut suorittamaan toisen tutkinnon.

Mikäli saatu työpaikka olisi jäänyt saamatta juuri ennen opintojen alkua.

Jos työnantajani olisi palkannut ulkopuolista työvoimaa purkamaan työtilojen remontin aikana syntyneen työvuoron.

Muu koulu (yht. 18 kpl)

Jos en olisi päässyt sisään yliopistoon, niin voi olla, että olisin jatkanut opintojani TAMK:ssa.

Jos olisin lopettanut kouluni kesken toisella paikkakunnalla.

Jos olisin tuntenut yliopisto-opinnot itselleni liika vaativiksi jms.

Asepalvelus (yht. 15 kpl)

Jos en olisi suostunut tai toisesta suorittanut asepalvelusta opiskeluaikana vaan vasta opintojen jälkeen.

Jos ei olisi sellaista asiaa kuin asevelvollisuus.

Toimeentulo (yht. 12 kpl)

Jos olisin saanut opiskelualajalta ansiosidonnaista työttömyystukea, olisin jatkanut.

Jos olisin tienannut enemmän ja olisin pystynyt säästämään vuokra-asunnon ensimmäisiin vuokriin riittävän summan, ja vielä olisin löytänyt Tampereelta TAMK opintojen ohella suoritettavia hyvin maksettuja työtehtäviä, niin se olisi estänyt poissaolevaksi ilmoittautumiseni.

TAMK (yht. 12 kpl)

Parempi opintojen ohjaus. Syytä oli tosin minussakin, esim. laiskuus.

Se, että joillakin opettajilla olisi taitoa opettaa ja osata selittää aiheita enemmän kysyttäessä eikä vaan toteamalla, että "tämähän on vanhaa opittua, siirrytään eteenpäin", sivuuttaisi aihetta.

Elämäntilanne yleensä (yht. 11 kpl)

Parempi tilanne henkilökohtaisessa elämässä.

Jos olis enemmän ollut aikaa, niin ehkä sitten asia olisi edennyt.

Perhe-elämä (yht. 5 kpl)

Jos puolisoni olisi asunut lähempänä Tampereelta, olisin varmasti jatkanut Tamk:ssa. Välimatka tuntui vaan liian pitkältä, ja muutto oli minun kohdallani paljon joustavampi vaihtoehto kuin puolisolllani.

Terveys (yht. 3 kpl)

Keskeytyksen syy olivat mielenterveydelliset ongelmat. Mahdollisesti niihin puuttuminen varhaisemmassa vaiheessa olisi mahdollistaneet opintojen jatkamisen.

Elämässä yleisesti keskeyttämistä estäviä tekijöitä yhteensä 95 kpl

Taulukko 17. Mahdolliset keskeyttämistä ehkäisevät tekijät koulun ulkopuolisessa elämässä

Työ esti opintojen suorittamista pääasiassa sen tekemisestä seuranneen ajanpuutteen vuoksi, joten osa vastaajista ajatteli, että jos työtilanne olisi merkittävästi heikentynyt, opintojen pariin siirtyminen olisi tullut mahdolliseksi. Joissakin tapauksissa työnantajalta olisi toivottu enemmän ymmärrystä ja joustoa opintojen suorittamiselle, kun taas joidenkin kohdalla uusi työpaikka oli vienyt mielenkiinnon opintoihin. Monille TAMK oli ollut opiskelupaikkana varavaihtoehto ja keskeyttäminen olisi estynyt, mikäli pääsy muuhun

oppilaitokseen, kuten yliopistoon ei olisi onnistunut tai opiskelija olisi ollut halukas tai pakotettu lopettamaan opintonsa jossakin toisaalla. Opintojen keskeytyminen olisi joidenkin kohdalla estynyt, mikäli niiden aikainen toimeentulo olisi ollut parempi. Opintorahaa pidettiin pienenä ja annettiin ymmärtää, että opiskelijaksi ryhtyminen merkitsi liian suurta tulotason heikkenemistä työssäkävyyään tai jopa työttömyyden nähdessä.

Osa vastaajista pohti keskeyttämisen voineen estyä, mikäli elämäntilanne yleensä olisi ollut parempi tai toisenlainen. Kovin tarkkaan elämäntilanteeseen liittyviä tekijöitä ei eritelty, vaan saatettiin viitata esimerkiksi yleisesti kiireeseen ja ajanpuutteeseen. Yksilöidymmin ilmaistuna henkilökohtaiset syyt liittyivät perhe-elämään ja terveyteen. Esimerkiksi perheenlisäys tai muutto puolison perässä toiselle paikkakunnalle keskeyttivät opinnot, ja keskeytyminen olisi voinut estyä lähinnä vain, mikäli perheenperustamisen ajankohta olisi ollut toinen tai jos puoliso olisi ollut valmis muuttamaan itsen sijasta. Terveysongelmissa korostui niiden ennaltaehkäisy tai ajoissa puuttuminen.

Haastattelut täydensivät kyselylomakkeen pohjalta syntyneitä kuvia keskeyttämistä ehkäisevistä tekijöistä. Keskeyttäminen tapahtui useammin henkilökohtaisista kuin kouluun liittyvistä syistä, minkä vuoksi koulun keinojen ja joustonvaran nähtiin olevan keskeyttämisen ehkäisyn suhteen rajallisia. Haastateltavat muistuttivat, että keskeyttämisessä oli usein kyse yksilön vapaudesta tehdä itsenäisiä päätöksiä. Mikäli oma ala opintojen kuluessa alkoi tuntua väärältä, opiskelija oli vapaa muuttamaan mieltään ja valitsemaan toisin. Nuoren elämäntilanne hakuvaiheessa miellettiin myös niin muuttuvaksi, etteivät ala- tai opiskelupaikkavalinnat tästäkään syystä osuneet aina oikeaan.

”Ihmisellä on se oikeus käydä tuolla vaikka viidessä eri pääsykokeessa, jos huvittaa. Sitten elämäntilanne jos muuttuu, kun keväällä tehdään ne pääsykokeet, niin kesän aikanakin esimerkiksi elämä voi muuttua monella aika paljon. Sit voi taas valita, että tonne ei tarvikaan mennä, meen tonne.” (mies, eronnut, paperitekniiikka)

”Ei kaikkia voi napata sillai lopullisesti. Että jos löytää mielenkiintosempaa, niin miks sitä sitten suotta jäis koululle kituuttaan itteensä.” (mies, eronnut tietotekniikka, nyt läsnä sähkötekniikka)

Osa haastateltavista oli sitä mieltä, että valintakokeella saatettaisiin pystyä karsimaan potentiaalisia keskeyttäjiä, mikäli valintamekanismeja muutettaisiin. Esitettiin, että valintakokeesta voitaisiin muokata enemmän motivaatiota testaava, mikäli käyttöön otettaisiin haastattelut samaan tapaan kuin sosiaali- ja terveysalalla. Toisaalta tiedostettiin, että psykologinen testaus oli ollut käytössä Tampereen ammattikorkeakoulussa jo 2000-luvun taitteessa ja ettei sekään ollut menetelmänä aukoton. Esimerkiksi yhtäaikaaisesti yliopistoon ja ammattikorkeakouluun pyrkineistä oli mahdoton sanoa, kummassa oppilaitoksessa he lopulta tutkintonsa suorittaisivat, sillä oman tuttavapiirin kokemuksista tiedettiin, että yliopistoonkin pyrkinyt saattoi lopulta valmistua ammattikorkeakoulusta.

Samantyyppinen problematiikka liittyy hakijoiden karsimiseen aiemman koulume-

nestyksen perusteella. Haastateltavien mukaan joissakin koulutusohjelmissa opiskelemaan pääsi liikaa sellaisia, joiden aiempi koulumenestys oli hyvä, mutta motivaatio ammattikorkeakouluopintoihin heikko. Tällaiset opiskelijat saattoivat haastateltavien mukaan hankkia opiskelupaikan vain valmentautuakseen tiedekorkeakouluun samalla kun opiskelupaikatta jäi hieman heikommin arvosanoihin toiselta asteelta valmistuneita, mutta motivoituneempia hakijoita. Hyvä tai heikko koulumenestys ei kuitenkaan aukottomasti ennusta opiskelumenestystä, -kykyä tai halukkuutta opiskella ammatti- tai tiedekorkeakoulussa. Useimmissa Tampereen ammattikorkeakoulun koulutusohjelmissa koulumenestyksestä myönnetään hakutilanteesta silti enemmän maksimipisteitä kuin valintakokeesta. Ainoastaan kulttuurialalla valinta painottuu enemmän valintakokeeseen.

”Mun mielestä ne valintakokeet pitää alun perin jo muuttaa sellasiks, et ne mittaa enemmän sitä motivaatio ja ottaa vähän ninku mallia jostain terveydenhuoltoalan valintakokeista. Ei ois yhtään pabitteeks, jos tulis jotkut haastattelut tai jotkut vastaavat. Tai vähän muokattais niitä. --- Mut en mä tiä silti sitäkään, että vaikka ne muutettais, että pystyttäiskö niitä kitkeen pois, ketkä käy täällä vaan kuluttamassa aikaa ja vaihtaa sit sinne yliopistoon. Et on mullakin semmosia kavereita, ketkä on tullu tänne sillai, mut on ne silti lopulta valmistunukki.” (nainen, eronnut liiketalous & tietojenkäsittely, nyt läsnä liiketalous)

”Tekniikan puolelle on vähän liian helppo päästä noihin, no, ainakin tiettyihin osastoihin on liian helppo päästä sisään. Elikkä siellä sitten monet vie semmottilla paikan, mikkä oikeesti haluais opiskella, mutta niil ei oo niin hyvät noi arvosanat, niin ne saa vähemmän pisteitä eikä ne pääse.” (mies, eronnut tietotekniikka, nyt läsnä liiketalous)

Sen lisäksi, että potentiaalisia keskeyttäjiä karsittaisiin jo hakuvaiheessa, tuotiin esiin, että motivaation testausta voitaisiin järjestää suuntautumisvaihtoehtojakin valittaessa. Halu tiettyyn suuntautumiseen pääsemisestä oli joidenkin opiskelijoiden kohdalla erittäin voimakas jo opintojen alusta asti, mistä syystä ajateltiin, että motivaatiota testaamalla suuntautumisiin pääsisivät ensisijaisesti ne, jotka tunsivat todellista kutsumusta alaa kohtaan ja vasta toissijaisesti ne, joilla ammatillinen suuntautuminen oli häilyvämpi. Motivaation testaamiseen liittyvät kuitenkin samat ongelmakohdat kuin pääsykoevaiheeseen. Mekanistisen opiskelijoiden karsimisen tai erottelun lisäksi osa haastatelluista pohti keskeyttämisaikaisiin puuttumisen mahdollisuuksia opintojen aikana. Ajateltiin, että esimerkiksi ensimmäisen opiskeluvuoden keväälle ajoittunut kysely keskeyttämisaikaisista ja sitä seurannut keskustelutuokio opinto-ohjaajan kanssa olisivat saattaneet kääntää pään tai saada ainakin harkitsemaan tarkemmin eri vaihtoehtoja.

”Ei varmastikaan 20 henkilön, jos 20 henkilöä sinne [suuntautumiseen] ois mahtunu, ajatellaan niitten ihmisten haastattelua plus sitten sellasten ihmisten haastatte-

lua, jotka sinne olis halunnu. 30 henkeä ois haastateltu, max 40 henkeä, jos pistetään ihan Lapin lisäksi, niin ei voi olla siitä kiinni, etteikö ois voinu meitä kaikkia kuunnella, ketkä sinne oikeesti haluaa. --- Mun käsittääkseni sinne meni sitten niitä ihmisiä, jotka oli valinnu jo jonkun muun ohjelman, mutta halusivat sitten päästä helpommalla.” (mies, opinto-oikeus päättynyt, tietojenkäsittely)

”No en mä nyt ainakaan koulun puolelta sillai usko [keskeyttämisen voineen estyä], että mä ku oon semmonen, että jos mä jotakin asiaa päätän, ni sit mä päätän sen eikä mun päätäni kyllä hirveen helposti kukaan tuu kääntämään. Et sit jos olis tullu... No okei, se olis ollu kyllä ihan mielenkiintosta, jos sieltä opinto-ohjaajan puolelta olis esimerkiks tullu tällöinen kysely, että haluaisitko tulla vähän keskustelemaan asiasta, että oletko aikeissa tosiaankin keskeyttää nämä opinnot. Että oishan se ollu kyllä ihan hauska asia, että olis voinu mennä keskustelemaan. Ehkä siinä olis voinu jotakin sitten aueta, mutta en mä nyt ainakaan sinänsä usko, että kukaan tällöinen opettaja olis mun päätäni voinu kääntää.” (nainen, eronnut, liiketalous)

Oman elämän kiireistä, vaikeuksista tai muista syistä johtuneet hankaluudet suorittaa opintoja olisivat haastateltavien näkökulmasta vaatineet koululta joustoja, mutta epäiltiin, oliko oppilaitoksen mahdollista myöntää niitä riittävästi tai olisivatko massiiviset lykkäykset edes mielekkäitä. Ymmärrettiin, että opinnot täytyi pystyä pitämään koossa edes jollain tasolla ja jos omat voimavarat tai halu eivät siihen riittäneet, koulun vaikutusmahdollisuuksien otaksuttiin olevan vähäisiä.

K: ”Keskusteliks sä kenenkään kanssa, että niitä opintoja vois suorittaa hitaammassa tahdissa vai olisk se ihan itsestään selvää, että ne pitää suorittaa niinkun on määrätty?”

V: ”Kyl me siitä jotain keskusteluja käytiin ja ei se kurssien ja tehtävien suorittaminen ninku, ne olis pystynyt joustavastikin tekeen ja jonkun verran niitä tehtiinkin sillai sovitusti. Edelleen sitten se kiinni saaminen siinä kohtaa, niin kun lasketaan siihen, mitä tarvis vielä tehdä, niin kyllä se oli summana semmonen, et sitten ei siihen sillon lähteny.” (mies, opinto-oikeus päättynyt, sähkötekniikka)

K: ”Tarpeeks ei tullut joustoa, koska et jatkanut opintoja vai...?”

V: ”No en mä tiä, olisk se välttämättä enää ihan siitä kiinni, että olisko ne pystynyt kukaan sit ninku varsinaisesti, koska se työmäärä siinä kuitenkin tulee oleen iso, jos sen osittaakin. Niin toki, jos olis varaa pistää muutamaks vuodeks niitä eteenpäin, sitten, mutta.” (mies, opinto-oikeus päättynyt, sähkötekniikka)

Ammattikorkeakoulun mahdollisuudet ehkäistä keskeyttämistä olivat siis opiskelijoiden näkökulmasta melko rajalliset ja sisälsivät vain vähän mahdollisuuksia kollektiivisiin ratkaisuihin. Valtaosa keskeyttämisistä tapahtui opiskelijoiden mukaan koulusta riippu-

mattomista syistä, jolloin vaikuttimet olivat koulun ulottumattomissa. Keskeisimmäksi keinoksi opintojen keskeyttämisen ehkäisemisessä opiskelijat näkivät yksilöllisen opinto-ohjauksen, jolla ajateltiin voitavan puuttua erityisesti heikentyneeseen motivaatioon, epäselvään ammatilliseen suuntautumiseen tai vaikeuksiin tarttua opintoihin esimerkiksi poissaolon jälkeen.

6.4 Korkeakoulun toimenpiteet keskeyttämisen tai poissaoloilmoituksen jälkeen

Noin joka toiseen (51 %) vastaajaan oli keskeyttämisen tai poissaolevaksi ilmoittautumisen jälkeen oltu yhteydessä Tampereen ammattikorkeakoululta. Useimmin yhteyttä oli otettu poissaolevaksi ilmoittautuneisiin (74 %) ja opinto-oikeuden menettäneisiin (42 %) sekä vähiten koulusta eronneisiin (23 %). Luvut osoittavat, ettei yhteydenpito opiskelijoihin ole aukotonta, mutta toisaalta senkin, että toiset ryhmät ovat vaikeammin tavoitettavissa kuin toiset. Opiskelija voi unohtaa tai jättää huomiotta koululta tulleet yhteydenotot, mutta lienee niinkin, että yhteydenpito on jo lähtökohtaisesti erilaista eri keskeyttäjäryhmiin. Keskeyttämisen jälkeinen yhteydenpito esimerkiksi koulusta eronneisiin ei eroilmoituksen ja palautekeskustelun jälkeen enää liene tarkoituksenmukaista.

Poissaolevaksi ilmoittautuneisiin koulu hoitaa yhteydenpidon postittamalla opiskelijoille poissaoloajan loppuessa kirjeen, jossa kerrotaan ajan päättymisestä ja neuvotaan ilmoittautumaan läsnä olevaksi tai vaihtoehtoisesti eroamaan koulusta. Eroilmoituksen voi toimittaa koululle postitse, mutta toivottuina se on tuoda koululle henkilökohtaisesti, jotta eron syistä pystytään käymään palautekeskustelu. Tavoitteena on, että kaikkien koulussa opiskelleiden ja eroamaan päätyvien kanssa keskusteltaisiin kasvokkain, mutta kommunikaation molemminpuolisuus riippuu koulun tahdon lisäksi myös opiskelijasta. Kaikki eivät syystä tai toisesta tee eroilmoitusta oikeaan paikkaan tai suositusten mukaisesti ja osa opiskelijoista lopettaa opinnot ilmoittamatta siitä koululle. On kuitenkin myös niitä, jotka eroavat annettujen ohjeiden mukaisesti ja joilta eroamissyystä saadaan asianmukaista tietoa.

”Se [eroilmoitus] tehtiin opintotoimistossa ihan. Ja sitten mä juttelin myös tän meidän sihteerin kanssa näistä asioista jonkun verran. --- Siellä keskusteltiin siitä, että mitä syitä, onks ninku joku, et mä en oo viihtynyt siellä tai tälle, et ninku ihan tällästä. --- Mut ei mulla ollu mitään pabaa sanottavaa siitä paikasta, et se oli ihan henkilökohtasista syistä vaan se mun lähtö, että. Mut kyl me varmaan joku puolisen tuntii juteltiin siinä sitten kaikesta, että.” (nainen, eronnut, international business)

”Se oli ihan semmonen normaali [kirje], siis ilmoittaudu läsnä- tai poissaolevaksi. Sit siinä oli semmonen alaviite muistaakseni, että kaks vuotta on maksimi poissaoloaika ja sen jälkeen joko erotaan tai sitten mennään sisälle. --- Minä oikeestaan

taisin lähettää vielä jokin asiakaspalautteeseen tai johonkin, kun minä en löytänyt mitään opon sähköpostia, ni sinne vaan, että minä [etunimi sukunimi], plää plää plää, plää plää plää, eroan teiltä, heippa.” (mies, eronnut, paperiteknikka)

Hiljaisia, opinto-oikeuden menettämiseen johtavia keskeyttämisä pyritään ehkäisemään opintosihteerien yhteydenotoilla, kun opiskelijan opiskeluoikeus on päättymässä. Opiskelijoita muistutetaan ilmoittautumisesta sekä yliaikahakemuksen teosta myös tekstiviestipalvelun kautta. Yhteyttä ei kuitenkaan oteta opiskelijoihin, jotka laiminlyövät yliaikahakemuksen teon ja joilla opiskeluoikeusaika tällä tavoin päättyy. On myös opiskelijoita, jotka välttelevät eroamista tietoisesti ja antavat opiskeluoikeutensa päättyä eläntelän mahdollisuutta opintojen pariin palaamisesta vielä joskus. He ovat tietoisia siitä, että opintosuoritukset säilyvät koulun rekisterissä aikansa ja että menetettyä opiskeluoikeutta voi anoa takaisin. Eronneen opiskelijan kohdalla tilanne on toinen eli opiskelijaksi on haettava normaalin hakumenettelyn kautta. Jättäytyminen pois koulusta saattaa siis joidenkin opiskelijoiden näkökulmasta edustaa tilapäistä opintojen keskeyttämistä, vaikka ”virallinen” tilapäisen keskeyttämisen muoto olisikin ilmoittautua poissaolevaksi.

K: ”Tapahtuuko keskeyttämisä sun mielestä nykyään liikaa tai keskeytetäänkö turhaan?”

V: ”Niin. Keskeytetään vai lopetetaaks? Onks ne kaks eri asiaa? Kun mä kuulun näin, että kymmenisen vuotta säilyy noi suoritettut opinnot, et periaatteessa meikäläisellä on mahdollisuus vielä ilmeisesti suorittaa niitä.” (mies, opinto-oikeus päättynyt, sähkötekniikka)

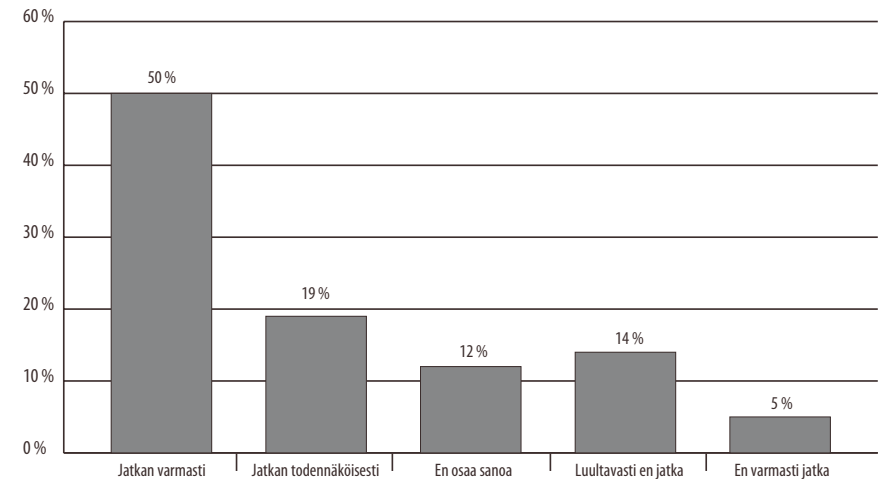
K: ”Ooks sä eronnu virallisesti vai onks sulla opinto-oikeus päättyny?”

V: ”Tota en mä tiiä. Mä en oo sen jälkeen, kun mä lähdin, niin käyny koululla ollenkaan.” (mies, opinto-oikeus päättynyt, sähkötekniikka)

Yhteydenpitoon ja eroamiskäytäntöihin liittyy siis paljon epävarmuustekijöitä. Kaikki eivät osaa tai halua hoitaa eroamistaan virallisen kaavan kautta eikä koulunkaan yhteydenotto aina tavoita kaikkia. Vaikuttaa kuitenkin siltä, että yhteydenpito koulun taholta aktivoi ja tavoittaa opiskelijoita ainakin osittain. Erityisesti poissaolevaksi ilmoittautuneet vaikuttavat olevan kiinnostuneita koulun taholta tulevista yhteydenotoista, mihin saattaa olla syynä se, että useimmat heistä ovat halukkaita jatkamaan opintojaan. Yhteydenpidon merkitystä keskeyttämisen ehkäisemisessä ei kuitenkaan pidä väheksyä, sillä yhteydenotto välittää viestiä siitä, että koulu on kiinnostunut opiskelijasta.

6.5 Poissaolevaksi ilmoittautuneiden aiheet opintojen jatkamisesta

Noin 70 prosenttia poissaolevaksi ilmoittautuneista aikoi varmasti tai todennäköisesti jatkaa opintojaan poissaolojaksonsa jälkeen (ks. taulukko 18). Ehdottoman kielteisiä jatkamisensa suhteen oli vain viisi prosenttia poissaolevista. Kaikilla muilla kuin varmasti jatkavilla koulunpenkille palaamiseen liittyi kuitenkin jonkin verran epävarmuustekijöitä, joten selvää oli, että poissaolojako lisäsi opiskelijoiden keskeyttämisriskiä. Toisaalta poissaolojako saatettiin kokea mahdollisuutena korjata heikko, opiskelua hankaloittava taloudellinen tilanne tai muu elämänvaihe.

Taulukko 18. Poissaolevien aiheet jatkaa tai olla jatkamatta nykyisiä opintojaan

Epävarmuustekijät painottuivat erilailla eri jatkoaikeita omaavilla vastaajilla (ks. taulukko 19). Ne, jotka arvelivat todennäköisesti jatkavansa, aikoiivat tehdä niin, mikäli saivat asunto- ja talusasiansa kuntoon tai jos eivät saisi opiskelupaikkaa muualta. Jatko riippui jonkin verran myös työtilanteesta sekä terveydentilasta. Vaihtoehdon ”En osaa sanoa” valinneet olivat poissa ollessaan hakeneet toiseen kouluun samoin kuin todennäköisesti jatkavienkin ryhmä. Myös muutamia töihin sekä sekalaisesti perheeseen, terveydentilaan, talouteen tai asumisjärjestelyihin liittyviä syitä mainittiin. Suhde muihin kouluihin muuttui jatkamattomuudestaan melko tai täysin varmojen kohdalla niin, että näin vastanneet opiskelivat jo muualla, eivätkä siksi kokeneet tarpeelliseksi jatkaa opintojaan TAMK:ssa. Osa vastaajista oli myös jo niin sitoutunut työelämään, ettei kokenut voivansa jatkaa, samoin kuin muutama sellainenkin, joka asui muualla, jonka talous oli tiukalla tai jota ei kiinnostanut enää alkuperäinen alansa TAMK:ssa.

Jatkan todennäköisesti...	Muu koulu	Asuminen ja talous	Työ	Muu
... jos saan asunto- ja talousasiat kuntoon (5 kpl)		5		
... jos en pääse muualle kouluun (5 kpl)	5			
... jos saan asiat järjestymään työelämässä (3 kpl)			3	
... jos terveydentilani kohenee (1 kpl)				1
En osaa sanoa...				
... koska ei ole varmaa, pääsenkö muuhun kouluun (6 kpl)	6			
... koska työtilanne on selkiintymätön (3 kpl)			3	
... riippuu perheestä, terveydentilasta, taloudellisesta tilanteesta, asumisjärjestelyistä (1 kpl / yht. 4 kpl)		2		2
Luultavasti en jatka...				
... koska opiskelen jo muualla (6 kpl)	6			
... koska teen töitä (2 kpl)			2	
... koska asun muualla, talous ei salli, ala ei kiinnosta (1 kpl / yht. 3 kpl)		2		1
En varmasti jatka...				
... koska opiskelen jo muualla (4 kpl)	4			
Yhteensä	21	9	8	4

Taulukko 19. Epävarmuustekijät jatkamisaikeittain

Pääasiallisin syy olla jatkamatta opintoja riippui siis pääsystä toiseen kouluun tai sellaisessa jo opiskelemisesta. Ne, joille paikka muualta oli jo järjestynyt, olivat kaikkein varmimpia siitä, etteivät enää palaisi TAMK:uun. He kommentoivat asiaa muun muassa näin: ”Olen suorittamassa kandin tutkintoa toisessa maassa ja uskon, että haluan viedä sen loppuun”, ”En aio jatkaa, koska aion valmistua nykyisestä koulustani” tai ”Pääsin yliopistoon ja tarkoitukseni on valmistua kesällä 2008; opinto-oikeuteni TAMK:ssa umpeutuu ennen sitä”. Ne, jotka vasta hakivat muualle, pitivät TAMK:n paikkaa varalla ja aikoiivat palata, mikäli eivät pääsisi muualle. Asiaa kommentoitiin muun muassa seuraavasti: ”Jos saan sellaisen opiskelupaikan, joka vastaa enemmän odotuksiani, keskeytän opiskelut”, ”Jos en pääse toisella yrittämällä yliopistoon, aloitan TAMK:ssa” tai ”Jos pääsen Turun oikeustieteelliseen, en aloita opintojani TAMK:ssa”.

Vastauksista heijastui halu vaihtaa alaa tai pyrkiä koulutushierarkiassa korkeammalle. Jo ennestään on havaittu, että ammattikorkeakoulusta yliopistoon pyrkiminen on lukiotaustaisten parissa muita yleisempää, ja alanvalinta vähäisen ammatillisen tietämyksen vuoksi ammattikoulutettuja mutkikkaampaa (vrt. Vuorinen 2001, 28). Siksi ei liene yllätys, että jatkamistaan epäilleet olivat isolta osin lukiotaustaisia. Toisaalta enemmistö poissaolevaksi ilmoittautuneista oli joko asepalveluksessa tai työelämässä, ja aiheet palata opintojen pariin näyttivät olevan yhteydessä siihen, mitä poissaoloaikana tehtiin. Asevelvollisista kouluun aikoi palata neljä viidestä, kun taas töihin menneistä kouluun paluuta suunnitteli vain kaksi viidestä. Koulutusohjelmittain tarkasteltuna epävarmimpia jatkamisestaan olivat liiketalouden opiskelijat ($p=.001$) ja varmimpia sähkötekniikan opiskelijat ($p=.009$).

Tampereen ammattikorkeakoulun opiskelijarekisteristä saatujen lukujen perusteella opiskelupolkunsa aikana poissaolevaksi ilmoittautuneista voidaan koota tarkempi kuva.

Vuodesta 1994 asti Tampereen ammattikorkeakoulusta on ollut poissaolevana yhteensä 3540 nuorten koulutusohjelmassa opiskellutta. Vuotta 1998 edeltävältä ajalta tietoja on kuitenkin vain pienistä määristä opiskelijoita, koska systemaattisemmin tietoja alettiin tallentaa vasta tästä eteenpäin. Tämä mielessä pitäen opiskeluaikanaan jonkin mittaisen jakson vuosien 1994–2006 välillä poissaolleista 22 prosenttia on valmistunut ja 29 prosenttia on tällä hetkellä läsnä olevana. 33 prosenttia on eronnut koulusta ja 16 prosenttia ilmoittautunut uudelleen poissaolevaksi. Valmistuneet ja läsnä olevat sekä eronneet ja uudelleen poissaolleeksi ilmoittautuneet jakautuvat melko lailla tasan, mutta eronneita on kuitenkin enemmän kuin valmistuneita.

7 Oliko keskeyttäminen yksilön kannalta oikea ratkaisu?

Kysymys keskeyttämisratkaisun oikeellisuudesta tai vääryydestä on moniulotteinen, kun otetaan huomioon, miten erilaisista syistä keskeyttämisiä tapahtuu ja miten monella tapaa yksilön elämä saattaa keskeyttämisen jälkeen muuttua tai muotoutua. Elämäntilanteesta riippuen keskeyttämiselle on mahdollista antaa monenlaisia merkityksiä. Yksilön näkökulmasta keskeyttäminen on myönteinen ratkaisu esimerkiksi silloin, kun keskeytyksen syynä on koulutuksen vaihtaminen mieluisampaan (Vuorinen & Valkonen 2001, 12). Kysymys on ristiriitaisempi työelämään hakeutuvien kohdalla, sillä korkeakoulukentältä ilman tutkintotodistusta poistuminen saattaa merkitä laskujohteista koulutus- tai ammattiuraa. On ammattialoja, joilla toimiminen edellyttää muodollista pätevyyttä, ja niistä tutkintoa suorittamaton syrjäytyy. Opintojen loppuvaiheessa keskeyttäneet kykenevät kuitenkin monilla aloilla sijoittumaan opintojaan vastaavasti. (Määttä & Liljander 1992.)

Valtaosa (205) kyselyyn vastanneista piti keskeyttämis päätöstään oikeana. He eivät katuneet ratkaisuaan muun muassa syistä, että olivat mielestään olleet opiskelemassa väärällä alalla, taloudellisesti heikoilla, saaneet työpaikan tai olleet velvoitettuja astumaan asepalvelukseen: ”Varmasti oikea ratkaisu, ala TAMK:ssa ei vaan ollut ’mun ala’”, ”Kyllä oli oikea ratkaisu, taloudellinen tilanteeni olisi ollut liian heikko opiskelujen aloittamiseen”, ”Oli todellakin oikea ratkaisu, elämänlaatu nousi huomattavasti päästessäni työelämään” sekä ”Poissaolevaksi ilmoittautuminen oli oikea ratkaisu, koska halusin hoitaa asepalveluksen alta pois ennen opiskelujen aloittamista”.

Keskeyttämisratkaisuaan piti vääränä 25 opiskelijaa, joista 11 oli eronnut koulusta, neljä ilmoittautunut poissaolevaksi ja yhdeksän opinto-oikeus oli päättynyt. Pisimpään ja eniten olivat opiskelleet ne, joiden opinto-oikeus oli päättynyt. Kaikille keskeyttämis päätöstään harmitelleille oli ominaista pohtia sekä keskeyttämisen hyviä että huonoja puolia, ja keskeyttämiseen vaikuttaneita seikkoja sekä itsessä että ympäristössä. Saattoi esimerkiksi olla, että keskeyttämis hetkellä ratkaisu nähtiin ainoaksi mahdolliseksi, mutta ajan kuluessa ja elämäntilanteen muuttuessa päätös oli alkanut harmittaa. Tämän tunnusti myös osa selvaisista vastaajista, jotka eivät pitäneet keskeyttämisratkaisuaan vääränä. Seuraava lainaus kuvaakin keskeyttämisen liittyvää problematiikkaa hyvin:

”Keskeyttäminen oli oikea ratkaisu. Toisaalta eihän meillä kenelläkään ole sitä kristallipalloa, mistä voisi katsoa, että oliko ratkaisu totaalisen oikea. Elämä on sellaista. Tällä hetkellä ei kuitenkaan kaduta.” – vastaus lomakkeen kysymykseen ”Oliko keskeyttäminen oikea ratkaisu?”

Ne opiskelijat, jotka olivat eronneet koulusta ja pitivät ratkaisuaan vääränä, olivat ennen keskeyttämistään opiskelleet keskimäärin vuoden verran (ks. taulukko 20). Osa heistä

syllisti itseään ja katsoi keskeyttämisen johtuneen omien voimavarojen vähyydestä. Osa puolestaan näki syyn olleen pääasiassa työpaikan joustamattomuudessa tai rahoitusvaikeuksissa. Viisi vastaajaa oli sitä mieltä, että koulun puolelta olisi voitu vaikuttaa keskeyttämiseen ehkäisevästi, joskin vaikuttimet olivat jokaisen kohdalla hyvin yksilöllisiä. Opinnot olisivat voineet jatkua muun muassa, mikäli poissaolon jälkeen olisi saatu tiiviimpää ja henkilökohtaisempaa tukea tai jos koulutehtävät eivät olisi olleet liian vaikeita niihin käytettyyn aikaan nähden.

Eronneet - Päätöstään harmittelevat	Opiskelu-aika	Opintopisteet
Harmittaa, kun keskeytin. Ei ollut oikea ratkaisu, mutta tehtyä ei saa tekemättömäksi.	Ei tietoa	yli 90 op
Se oli kinnkinen päätös, koska aikaa opiskelulle ei jäänyt enää kahden lapsen äitinä enkä taaskaan halunnut jättää pieniä lapsia liian pienelle huomiolle. Olin ehkä halunnut jatkaa tosiaan, jos olisi ollut enemmän aikaa.	Ei tietoa	61-90 op
Olen aina pitänyt hyvää koulusta tärkeänä asiana. Tunnen jonkinlaista pettymystä itseäni siitä, etten kyennyt jatkamaan opintojani TAMK:ssa.	7-12 kk	Ei tietoa
Ehkä olisi kannattanut ilmoittautua poissaolevaksi ja jatkaa nyt ensi syksynä. Mutta tehty mikä tehty, harmittaa kyllä keskeyttäminen näin jälkikäteen.	7-12 kk	Ei tietoa
Hieman harmittaa (omien voimavarojen vähäisyys). Ratkaisu oli ”hiuskarvan varassa”. Vaikea sanoa, oliko ratkaisu väärä.	7-12 kk	31-60 op
Ehdottomasti olisin halunnut jatkaa opinnot loppuun. Työpaikan puolesta se ei vain enää onnistunut.	7-12 kk	Ei tietoa
Nyt ehkä olisin valmis jatkamaan opiskelua täyspäiväisesti.	7-12 kk	Ei tietoa
Sillä hetkellä oikea ratkaisu, hieman harmittaa nyt.	1-6 kk	Ei tietoa
Ainoa mahdollisuus vakuutusyhtiön vetäytyttyä rahoituksesta.	0 kk	0 op
Jälkeenpäin kaduttaa hieman, että keskeytin koulun ilman, että kävin edes katsomassa, millaista opetus oikeastaan onkaan.	0 kk	0 op
Olin halunnut jossain kohtaa suorittaa tutkinnon, sinänsä harmittaa etten pyrkinyt vaihtamaan aikuiskoulutukseen.	0 kk	0 op

Taulukko 20. Koulusta eroamistaan harmittelevat

Poissaolevaksi ilmoittautuneet harmittelivat erityisesti keskeyttämisen ajankohtaa (ks. taulukko 21). Heistä jokainen oli aloittanut opintonsa puoli vuotta ennen asepalvelukseen astumista, mitä pidettiin huonona ratkaisuna siksi, että opintoihin tuli taukoa. Tauon jälkeen oli vaikea orientoitua opintoihin uudelleen, joten ajateltiin, että opinnot olisi kannattanut suorittaa yhteen menoon vasta asepalveluksen jälkeen. Hämeen ammattikorkeakoulussa toteutetun selvityksen mukaan armeijaan meno oli miehillä usein kriittinen, opinnot katkaiseva piste, mikä saattoi johtaa eroamiseen koulusta. Koulun oli vaikea palata täysin erilaisista, kontrolloiduista olosuhteista. (Friman & Kokko 2002, 20.) Vaikeudet opintojen jatkamisessa saattavat kuitenkin johtua muustakin kuin ”käynnistysvaikeuksista”. Voi olla, että kiinnostuksen kohteet ovat armeijan aikana muuttuneet tai omaa sosiaalista viiteryhmiä on hankala löytää.

Poissaolevaksi ilmoittautuneet - Päätöstään harmittelevat	Opiskelu-aika	Opintopisteet
Olisi kannattanut aloittaa opiskelu vasta armeijan jälkeen. Tosin nyt tietää, millaista opiskelu TAMK:ssa on ja voi tehdä päätöksiä opiskeluista sen mukaan.	1-6 kk	1-30 op
Ei ollut huono vaihtoehto, mutta olisi ollut parempi säästää tämä väli vuosi johonkin parempaan/pahempaan ajankohtaan.	1-6 kk	1-30 op
Poissaoloni oli jälkeenpäin ajateltuna huono ratkaisu, koska olisin voinut siirtää opintojen aloituksen asepalveluksen suorittamisen jälkeen, jolloin olisin voinut suorittaa opintoni yhtäjaksoisesti.	1-6 kk	Ei tietoa
Varusmiespalvelus pisti miettimään, oliko hyvä aloittaa opinnot, sillä nyt tuntuu olevan asiat hieman hukassa poissaolon jälkeen.	1-6 kk	Ei tietoa

Taulukko 21. Poissaolevaksi ilmoittautumistaan harmittelevat

Vastaajat, joiden opinto-oikeus oli päättynyt, olivat opiskelleet pääasiassa vuodesta kahteen vuotta tai sitä pidempään (ks. taulukko 22). Vain yksi keskeyttämistään katuva oli antanut opinto-oikeutensa päättyä ennen kuin oli opiskellut hetkeäkään. Pitkään opiskelleiden opintopistekertymät olivat merkittäviä, kun otetaan huomioon, että ammattikorkeakoulututkinnon laajuus TAMK:ssa on 210 tai 240 opintopistettä. Kahdella tähän ryhmään kuuluneista keskeyttämistään katuneista opintopisteitä oli yli 200 ja neljällä yli 150. Valmistuminen ei siis ollut enää kovin monesta kurssista tai työnäytteestä kiinni, ja opintoja oltaisiinkin oltu valmiita jatkamaan, mikäli kurssien uusiminen olisi ollut joustavampaa, jatkoaikaa olisi saatu enemmän ja vaikeiden asioiden opiskeluun olisi ollut tarjolla enemmän tukea. Kurssit tai tehtävät, joista opinnot jäivät kiikastamaan, vaihtelivat yksilökohtaisesti. Opinnäytetyön lisäksi vaikeuksia saattoi olla myös kirjallisten kurssien suorittamisessa.

Opinto-oikeus päättynyt - Päätöstään harmittelevat	Opiskelu-aika	Opintopisteet
Pidin sitä huonona vaihtoehtona. En päässyt vaikuttamaan asiaan. Olisin mieluummin jatkanut.	yli 24 kk	yli 90 op
Toistaiseksi taloudellisesti ainoa vaihtoehto, miten voin toimia. Jatkaisin opintoni loppuun, jos voisin.	yli 24 kk	yli 90 op
Ehdottomasti väärä ratkaisu. Valmistua olisi pitänyt/kannattanut vaikka väkisin ja tiukasti ajallaan!	yli 24 kk	yli 90 op
Harmittaa, koska olisin halunnut saada sen loppuun tehtyä.	yli 24 kk	yli 90 op
Keskeyttäminen harmittaa sikäli, että tutkinto jäi suorittamatta.	yli 24 kk	yli 90 op
Toki väärä ratkaisu, opintojen loppuun saattaminen olisi täytynyt priorisoida hieman korkeammalle. Saamattomuutta!	yli 24 kk	yli 90 op
Tietyt harmittaa, että jäi kesken. Onneksi tärkein juttu eli projekti työpaikalla valmistui.	13-24 kk	Ei tietoa
Harmittaa, koska motivaatiota olisi ollut.	13-24 kk	Ei tietoa
Tuntuu oikealta ratkaisulta. Välillä tosin mietittä... ..	0 kk	0 op

Taulukko 22. Opinto-oikeutensa päättymistä harmittelevat

Keskeyttämisratkaisun kauaskantoisuutta ja vaikutusta yksilön elämään tunnusteltiin haastattelussa pyytämällä haastateltavia arvioimaan nykyistä elämäntilannettaan asteikolla 4–10 ja selittämään, millainen rooli keskeyttämisellä elämässä vielä oli. Haastateltavien antamat arvosanat vaihtelivat seitsemästä reiluun yhdeksikköön, mutta yhtä haastateltavaa lukuun ottamatta kukaan muu ei nähnyt keskeyttämisellä olevan vaiku-

tusta kokonaisarvosanaan. Keskeyttäminen ja elämä yleensä erotettiin toisistaan omiksi alueikseen tai keskeyttäminen käsiteltiin menneisyyteen kuuluvana asiana, jolla ei ollut vaikutusta nykytilanteeseen. Tällä tavoin keskeyttämiselle löydettiin mielekäs konteksti ja kyettiin osoittamaan, etteivät keskeneräiseksi jääneet opinnot olleet hukkaan heitettyjä. Olennaista oli myös löytää keskeyttämisen jälkeen mielekästä tekemistä ja sitä kautta näkökulmaa tulevaisuuteen, jotta elämälle annettu merkitys ei kantanut keskeyttämisestä johtuvaa epäonnistumisen leimaa.

"No elämäntilanne on ihan hyvä. Ninku ei elämäntilanteessa mitään ninku, sen mä rankkaisin sinne jonnekin ysiin, mut jos ninku ajatellaan tätä koulutushistoriaa, ni se menee sitte ehkä jonnekin seiskaan. Mutta tota mä en sillai itte kovin pitkälle kaubeesti arvosta niitä suorituksia siltä ajalta, mutta kyllä ninku työelämässä niitä on arvostettu, vaikka niitä ei ookaan suoritettu loppuun." (nainen, eronnut liiketalous & tietojenkäsittely, nyt läsnä liiketalous)

"No kyllä mä ainakin voisin sanoa, että kyllä ihan ysin pintaan mennään, että ei oikein oo mitään valittamista, että ollaan juurikin sillä tiellä, millä halutaankin olla. Ja sit taas toi keskeyttäminen, niin ei se oikeestaan vaikuta millään tavalla, että se on se yks vuosi siellä menneisyydessä eikä sekään nyt ihan täysin hukkaan menny, että kyllä sieltäkin kumminkin jotain jäi käteen. Nin ei se nykyelämään vaikuta millään tasolla kuitenkaan." (mies, eronnut tietotekniikka, nyt läsnä liiketalous)

Vaikka haastateltavat arvioivat elämänsä kokonaisuudessaan vähintään tyydyttäväksi, suhtautuivat he vaihtelevasti keskeyttämisen jälkeiseen asemaansa työmarkkinoilla. Haastattelu- ja kyselylomakevastauksissa tuotiin esiin, että keskeneräisistä opinnoista saattoi olla hyötyä ainakin jonkinlaisissa töissä ja että tehtävästä toiseen eteneminen oli tutkinnottomuudesta huolimatta mahdollista. Eräessä kyselylomakevastauksessa keskeyttämistä kuvailtiin oikeaksi ratkaisuksi, koska sen jälkeinen urakehitys oli ollut nousujohtainen: "Kahdessa vuodessa olen saanut itseni työelämässä asemaan, jossa alaisinani on mm. insinööri". Omaa pärjäämistä saatettiin myös pönkittää etsimällä tilanteesta myönteisiä puolia, kuten seuraavassa: "Töitä ei tehdä papereilla vaan osaamisella" tai "Osaava ihminen puhuu itsensä paremmalle palkalle". Kaikki vastanneet eivät kuitenkaan nähneet opintojen keskeyttämisen olleen työtehtävien tai urakehityksen kannalta oikea tai yksiselitteisesti positiivinen ratkaisu.

Opintojen keskeyttämiseen koettiin sisältyvän riskin itsen kannalta epäedulliseen työelämään sijoittumiseen ja urakehitykseen, mikä asetti keskeyttämisratkaisun kyseenalaiseksi. Vaikka keskeneräisistä opinnoista nähtiin joissain tapauksissa olevan jopa hyötyä, niiden koettiin pääasiassa hidastavan uralla etenemistä. Pätevyden puuttuminen oli esimerkiksi tietyissä asennustehtävissä suoranainen este työn suorittamiselle. Tutkinnottomuuden epäiltiin myös vaikeuttavan pääsyä haastavampiin tehtäviin. Eräessä kyselylo-

makevastauksessa todettiin lisäksi, että tutkintotodistuksen puuttuminen oli heikentänyt lähtöpalkkausta. Opintojen keskeytyminen saattaa siis eri näkökulmista näyttäytyä eri tavalla. Toimeentulon kannalta voi aluksi tuntua oikealta siirtyä opintorahalta palkalliseksi työntekijäksi, mutta jos palkka- tai urakehitys ei jatkossa olekaan toivotunlainen, voi keskeyttäminen alkaa tuntua väärältä ratkaisulta.

”No siinä mielessä sillä on sellanen taustavaikutus tolla keskeytyksellä, että jos se nyt jää kokonaan kesken, että oman uran eteneminen. Totta kai mä nyt oon tossakin työssä koko aika edenny vastuullisempiin hommiin ja näin, mutta pelottaa se, että katto tulee vastaan siinä uran etenemisessä aika äkkiä. Et kun ei oo loppuun käynny näitä tutkintoja, niin varmaankaan ei ihan sinne tasolle, mihin omat resurssit näkis riittävän, niin ei varmaan sitten oo resursseja hakea sitten kuitenkaan. --- Et siinä asteikolla neljä viiva kymmenen kuin tyytyväinen on elämäänsä, niin siltä väliltä.” (mies, opinto-oikeus päättynyt, tietojenkäsittely)

”Ei ne [opinnot] ny sillai hukkaan oo menny ninku henkilökohtasella tasolla, että. Mutta toisaalta taas toimin tossa sivutoimisena yrittäjänä ja sit, jos mä valmistuisin ja saisin paperin ja sen myötä vielä ninku sähköasennusluvot, niin sitten tilanne olis taas ihan eri. Nyhän mä en voi nimeeni mihinkään kirjottaa. Se on se tarvotte, mitä mä lähdin silloin ylipäätään hakeen täältä, et. --- Mut ei sillä keskeyttämisellä kauheen suurta arvoa siinä [elämässä nyt] oo, että jos sanoo, että kasi. Että ei se niin hirveesti siinä paina.” (mies, opinto-oikeus päättynyt, sähkötekniikka)

Parhaimmillaan ja useimmilla otokseen kuuluneista keskeyttäminen oli osoittautunut oikeaksi ratkaisuksi ja elämä sen jälkeen oli kulkenut myönteiseen suuntaan. Ikävimmillään keskeyttämisen nähtiin heikentävän omia työllisyysnäköymiä ja tuottavan tunnetta siitä, että opintoihin käytetty aika oli mennyt hukkaan.

8 Ammattikorkeakoulujen keskinäinen vertailu

Tässä luvussa käsitellään keskeyttämistä Tampereen ammattikorkeakoulussa suhteessa muihin, kooltaan samansuuruisiin eli noin 5000 opiskelijan ammattikorkeakouluihin. Vertailutiedot on kerätty AMKOTA-tietokannasta vuodelta 2006 TAMK:n lisäksi seuraavista viidestä ammattikorkeakoulusta: EVTEK, Helia, Häme, Lahti sekä Satakunta. Tampereen ammattikorkeakoulun tarjoamat koulutusalat ovat ainakin osittain edustettuna jokaisessa edellä mainitussa oppilaitoksessa, mutta mukana on ammattikorkeakoulujen monialaisuudesta johtuen myös aloja (kuten sosiaali- ja terveystieteet), joita ei TAMK:ssa opeteta. Ammattikorkeakoulujen keskinäinen vertailu onkin haasteellista, sillä kokoluokan lisäksi yhdistäviä tekijöitä ei välttämättä juuri ole ja eri aloilla keskeyttämistä luonnehtivat hieman eri tekijät. Vertailussa pyritäänkin lähinnä osoittamaan keskeyttämisilmiölle tyypillisiä seikkoja Tampereen ammattikorkeakoulussa.

Poissaolevaksi ilmoittautuneiden määrä vaihtelee AMKOTA-tietokannan mukaan ammattikorkeakoulujen välillä melko paljon. Taulukon 23 luvut perustuvat sekä nuorten että aikuiskoulutuksessa opiskelleiden määriin vuonna 2006. Tampereen ammattikorkeakoulussa poissaolevaksi ilmoittautuneita on kaikkia vertailukohteita sekä myös maan keskiarvoa enemmän. Ammattikorkeakoulujen välisiin eroihin saattavat vaikuttaa esimerkiksi koulutustarjonta, opiskelijoiden sukupuolijakauma ja alakohtainen työllisyystilanne. Miesvaltaisissa kouluissa runsaasti poissaoloja aiheutuu asevelvollisuuden suorittamisesta, johon verrattavaa, yhtä kattavaa poissaolosyytä ei naisilla välttämättä ole. Lapsenhankinta ja äitiysloma ovat usealle naiselle ajankohtaisia vasta opiskeluaikojen jälkeen. Vertailuoppilaitoksista Heliassa, Hämeessä, Lahdessa ja Satakunnassa opiskelee enemmän naisia kuin miehiä ja tilanne on päinvastainen EVTEK:ssä ja TAMK:ssa. Ainoastaan Heliassa poissaolevien enemmistö on naisia.

Status	Kaikki amkt	Tampereen amk	EVTEK-amk	Helia	Hämeen amk	Lahden amk	Satakunnan amk
Poissaolevat (lkm)	14169	655	547	509	227	395	666
Poissaolevat (%)	10,9 %	12,4 %	11,0 %	9,5 %	4,1 %	8,0 %	11,5 %

Lähde: Amkota-tietokanta, valmisraportit 2006, nuorten ja aikuiskoulutus

Taulukko 23. Poissaolevaksi ilmoittautuneet eri ammattikorkeakouluissa

Nuorten tutkintoon johtavan ammattikorkeakoulutuksen keskeyttää (1. eroaa tai menettää opinto-oikeuden) AMKOTA-tietokannan mukaan koko maassa 10,1 prosenttia opiskelijoista keskimäärin 2,2 vuoden opiskelun jälkeen (ks. taulukko 24). Tampereen ammattikorkeakoulussa keskeyttämisprosentti on hieman maan keskiarvoa matalampi ja ennen keskeyttämistä koulussa opiskellaan keskimääräistä pidempään. Lahden ammattikorkeakoulua lukuun ottamatta vertailukohtana olevien viiden muun ammattikorkeakoulun

keskimääräiset keskeyttämisprosentit ovat TAMKia korkeampia. Korkein keskeyttämisprosentti on Satakunnan ammattikorkeakoulussa (12,3 %) ja maan keskiarvon yläpuolella prosentit ovat myös EVTEK:ssä (12,0 %) sekä Helsingin liiketalouden ammattikorkeakoulussa (10,6 %). Keskeyttämistä edeltävä opiskeluaika on lyhin Helsingin liiketalouden ammattikorkeakoulussa (2,1 v.) ja pisin Tampereen ammattikorkeakoulussa (2,6 v.).

Tunnusluku	Kaikki amk:t	Tampereen amk	EVTEK-amk	Helia	Hämeen amk	Lahden amk	Satakunnan amk
Keskeyttämisprosentti	10,1%	9,7%	12,0%	10,6%	10,0%	9,1%	12,3%
Keskim. opiskeluaika ennen keskeyttämistä (vuotta)	2,2 v.	2,6 v.	2,5 v.	2,1 v.	2,3 v.	2,5 v.	2,4 v.

Lähde: Amkota-tietokanta, valmisraportit 2006, nuorten koulutus

Taulukko 24. Keskeyttämisprosentit ja keskimääräiset opiskeluaikat eri ammattikorkeakouluissa

Muihin vertailussa mukana oleviin ammattikorkeakouluihin sekä maan keskiarvoon nähden pidempi keskeyttämistä edeltävä opiskeluaika saattaa Tampereen ammattikorkeakoulussa selittyä sillä, että opinnot rekisteröidään Tampereella keskeytyneeksi muita useammin opiskeluoikeusajan päättymisen vuoksi. Käytännössä se tarkoittaa sitä, että opiskelija ei ole saattanut opintojaan valmiiksi niille varatussa ajassa. Muut AMKO-TA:ssa tilastoidut keskeyttämisyyt ja niiden yleisyys kussakin ammattikorkeakoulussa on nähtävissä taulukosta 25. Mainitun opiskeluoikeusajan päättymisen lisäksi Tampereen ammattikorkeakoululle näyttäisi olevan verrokkeja leimallisempaa, että opinnot keskeytyvät yliopistoon siirtymisen tai oman ammattikorkeakoulun sisällä toiseen koulutusohjelmaan vaihtamisen vuoksi. Sen sijaan toisiin ammattikorkeakouluihin Tampereelta siirrytään keskimääräistä harvemmin, mikä kuvastanee TAMK:n vetovoimaista asemaa ammattikorkeakoulukentältä.

Keskeyttämissyy	Kaikki amk:t	Tampereen amk	EVTEK-amk	Helia	Hämeen amk	Lahden amk	Satakunnan amk
Opiskeluoikeuden menettäneet, ilmoittautumisvelvollisuuden laiminlyöneet	24%	15%	41%	35%	17%	15%	31%
Opiskeluoikeuden menettäneet, ei aloittaneet	17%	17%	15%	19%	21%	15%	15%
Opiskeluoikeuden menettäneet, opiskeluoikeusajaksi päättynyt	14%	25%	18%	14%	15%	16%	18%
Syy eroamiseen ei tiedossa	12%	10%	7%	8%	11%	16%	9%
Toiseen ammattikorkeakouluun siirtyneet	11%	7%	5%	6%	15%	13%	9%
Työhön meno eron syynä	8%	9%	5%	6%	7%	12%	6%
Yliopistoon siirtyneet	5%	7%	4%	4%	3%	4%	3%
Toiseen koulutusohjelmaan samalla alalla samassa amk:ssa siirtyneet	4%	5%	3%	3%	3%	3%	4%
Muuhun oppilaitokseen siirtyneet	3%	2%	2%	1%	5%	3%	3%
Toiselle alalle samassa amk:ssa vaihtaneet	2%	2%	0,2%	2%	2%	2%	2%
Ulkomaalle opiskelemaan siirtyneet	0,3%	0%	1%	1%	1%	0%	0%
Yhteensä	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Lähde: Amkota-tietokanta, valmisraportit 2006, nuorten koulutus

Taulukko 25. Keskeyttämisyyt eri ammattikorkeakouluissa

Ilmoittautumisvelvollisuutta laiminlyödään eniten EVTEK:ssä, mutta keskimääräistä enemmän myös Helsingin liiketalouden ja Satakunnan ammattikorkeakouluissa. Hämeessä keskeytetään muita useammin aloittamatta opintoja lainkaan sekä toiseen ammattikorkeakouluun tai muuhun oppilaitokseen siirtymisen vuoksi. Lahden ammattikorkeakoulussa opinnot keskeytyvät tilastojen mukaan muita useammin työhön menon takia. Toisaalta Lahdessa useammin kuin muualla syy eroamiseen ei tule koulun tietoon, vaikka ero itsessään onkin virallistettu. Näyttää siltä, että Lahdessa opiskelijoilta saadaan muita vertailukohteita useammin edes jonkinlainen tieto opintojen lopettamis päätöksestä siinä missä muissa vertailukouluissa keskeyttäminen rekisteröidään yli puolessa tapauksista opinto-oikeuden menettämisestä johtuvaksi. Tähän luokkaan opiskelijat tilastoidaan aikarajojen tai muiden hallinnollisten määreiden perusteella, kun muuta tietoa keskeyttämisen syystä ei ole. Vähiten tietoa opiskelijoilta näytetään saatavan EVTEK:ssä.

Ammattikorkeakoulujen keskeyttämisen vähentämiseen tähänneessä, vuosina 2000–2002 käynnissä olleessa KeVät-projektissa havaittiin, että ammattikorkeakoulut voivat olla keskenään hyvinkin erilaisten haasteiden edessä keskeyttämisilmion suhteen. Opiskelijoiden keskeyttämisalttiuteen saattavat vaikuttaa esimerkiksi paikkakuntaan liittyvät erityispiirteet tai runsas kilpaileva koulutustarjonta. Esimerkiksi Helsingin seudulla keskeisenä opintojen kulkuun vaikuttavana tekijänä pidetään opiskeluaikaista työntekeä, jonka nähdään seudun elinkustannusten vuoksi olevan osin pakotettua. Myös seudun muu koulutustarjonta on runsasta ja siirtymisiä toisiin korkeakouluihin tapahtuu paljon. (Hon-

konen 2002, 33.)

Tampereen ammattikorkeakoulun toimintakenttää on Pirkanmaa, mutta koulun vetovoiman voidaan ”Ammattikorkeakoulujen imago tutkimuksen” perusteella nähdä ulottuvan laajemmalle. Vuonna 2007 suomalaisnuoret pitivät TAMK:ia maan kolmanneksi tunnetuimpana ammattikorkeakouluna. (Tampereen ammattikorkeakoulun internet-sivut.) Mustosen ym. (2006, 36–37) mukaan kolme neljästä Tampereen ammattikorkeakoulun ensimmäisen vuoden opiskelijasta on hakenut kouluun sen sijainnin ja 70 prosenttia itse oppilaitoksen vuoksi. Kilpailuasetelma on tunnistettu ainakin Hämeessä ja Pirkanmaalla. Esimerkiksi Hämeen ammattikorkeakoulussa nähdään, että Tampereen ja toisaalta myös Helsingin läheisyys tarjoaa runsaasti kilpailevaa koulutusta ja tuo haasteita oman koulutuksen toteutukseen ja markkinointiin. Myös Pirkanmaan ammattikorkeakoulussa on koettu toisinaan jäätävän tunnetumpana pidetyn TAMK:n varjoon, vaikka koulussa opettavien alojen nähdään sinänsä olevan vetovoimaisia. (Honkonen 2002, 34–35.)

9 Pohdinta

Tässä luvussa vedetään yhteen raportin keskeisimmät tulokset sekä esitetään joitakin kehitysehdotuksia keskeyttämisten vähentämiseksi tulevaisuudessa. Tutkimustuloksia pyritään käsittelemään kokoavasti erilaisten keskeyttäjäprofiilien kannalta ja tuomaan esiin ajatuksia ja ideoita ammattikorkeakoulun sisäisiin kehittämiskeskusteluihin.

9.1 Johtopäätökset

Tutkimuksessa pyrittiin tuottamaan tietoa keskeyttäjästä ja keskeyttämiseen johtavista tekijöistä Tampereen ammattikorkeakoulussa. Tavoitteena oli kyetä arvioimaan yhtäältä ”varmojen” keskeyttäjiä opintojen kulkua, keskeyttämissyyn taustaa ja opiskelupolun jatkoa keskeyttämisen jälkeen sekä toisaalta sellaista keskeyttämistä, jota opiskelija ei ole suunnitellut opintojensa alusta asti. Oppilaitoksen kannalta tiedoilla on tärkeä rooli suunniteltaessa ohjauksen kehittämistä siten, että toimenpiteet tavoittavat oikeat opiskelijat, ja ovat oikein suunnattuja erilaisten opiskelijoiden tarpeiden kannalta. Taustamuuttujina tutkimuksessa käytettiin kolmea eri keskeyttäjäryhmää: koulusta eronneet, poissaolleeksi ilmoittautuneet sekä opinto-oikeus päättyneet -tilassa olevat. Ryhmien välillä havaittiin olevan keskeyttämisen aiikkeellisuuteen ja syyhyyn liittyviä eroja.

Keskeyttäneiden koulutukseen hakeutumisen perusteet osoittautuivat samantyyppisiksi kuin TAMK:n ensimmäisen vuosikursin opiskelijoilla yleensä (vrt. Mustonen ym. 2006). Valtaosa keskeyttäneistä hakeutui Tampereen ammattikorkeakouluun ensisijaisesti sopivan koulutusalan ja alan kiinnostavuuden vuoksi, mutta myös siksi, että Tampere koettiin vetovoimaiseksi opiskelupaikkakunnaksi. Noin neljännes keskeyttäneistä oli kuitenkin hakutilanteessa heikosti motivoituneita. He hakeutuivat TAMK:uun, koska tarjolla ei ollut muuta, pääsy ensisijaiseen opiskelupaikkaan oli estynyt tai koska hakeminen mahdollisti työmarkkinatuen saamisen. Heikko motivaatio ennusti ”varmaa” keskeyttämistä eli koulusta eroamista, mutta ei niinkään opinto-oikeuden menettämistä tai ilmoittautumista poissaolevaksi. Sellaiset opiskelijat, joiden hakuperusteena oli ollut pääsyn estyminen ensisijaiseksi asetettuun opiskelupaikkaan, keskeyttivät muita useammin päästyään yliopistoon.

Hieman yli puolet keskeyttäneistä ei ollut opiskellut ennen opintojensa keskeyttämistä Tampereen ammattikorkeakoulussa ollenkaan. Käytännössä opiskelemattomien joukko koostui poissaolleeksi ilmoittautuneista, joka on keskeyttäjiä joukossa erityisryhmä, sillä heidän poissaolonsa on säännösten mukaista ja sallittua. Tämän selvityksen perusteella noin 70 prosenttia poissaolleeksi ilmoittautuneista aikoo varmasti tai todennäköisesti jatkaa opintojaan väli vuoden tai sallitun poissaoloajan päätyttyä. Koulun penkille palaaminen näyttää kuitenkin riippuvan siitä, mitä poissaoloaikana tehdään. Kun poissaolleeksi ilmoitetaan useimmin armeijan tai töihin menon vuoksi, aikoo asevelvollisuuden suorittamisen jälkeen opiskelemaan palata neljä viidestä ja työelämästä vain noin kaksi viidestä

opiskelijasta.

Poissaolijoihin nähden vaikeammin ennakoitavissa ovat opiskelijat, jotka päätyvät eroamaan koulusta tai menettävät opinto-oikeutensa. Näihin ryhmiin kuuluvat tekevät päätöksensä keskeyttämisestä yleensä vasta opintojen kestettyä, ellei lukuun oteta opiskelijoita, joilla jo alkuun on ollut heikko motivaatio tai jotka menettävät opiskeluoikeuden aloittamatta opintojaan. Näyttää siltä, että koulusta eroavilla on keskeyttämisilanteessa muihin ryhmiin nähden päättäväisempi asenne olla jatkamatta opintojaan tai ainakin he raportoivat toiminnastaan tunnollisemmin kuin opiskelijat, jotka menettävät opiskeluoikeutensa. Koulusta eroavilla on keskeyttäessään useimmiten työ- tai opiskelupaikka odotamassa, jolloin he eivät esimerkiksi tutkinnon suorittaakseen ole riippuvaisia TAMK:sta. Sama koskettaa osaltaan myös opinto-oikeuden menettäneitä, mutta heillä keskeyttämiseen liittyy muita useammin myös parisuhde- tai perhesyitä sekä terveysongelmia.

Osalle opinto-oikeutensa menettäneistä oli jokseenkin tyyppillistä pohtia paluuta opiskelemaan, vaikkei sen järjestäminen välttämättä tuntunut helpolta. Ryhmään kuuluneet olivat saattaneet tietoisesti jättää eroamatta koulusta, koska tiesivät, että kurssisuoritukset säilyivät voimassa useita vuosia ja että päättynyttä opiskeluoikeutta oli mahdollista anoa takaisin ilman pääsykoetta. Muihin keskeyttäjäryhmiin verrattuna opinto-oikeuden menettäneet olivatkin opiskelleet kauimmin ja eniten; joissakin tapauksissa opintojen loppuun saattaminen oli kiinni enää opinnäytetyöstä.

Tutkimus kuitenkin osoittaa, että keskeyttäminen on ongelma vain murto-osalle opiskelijoista, ja että koulun voi olla hankala vaikuttaa syntyneeseen keskeyttämis päätöksen. Keskeyttämistään ilmoitti katuvansa 9 prosenttia (25 hlöä) kyselyyn vastanneista ja 14 prosenttia (40 hlöä) oli sitä mieltä, että korkeakoulu olisi voinut toimenpiteillään estää keskeyttämisen. Tutkimustulokset siis tukevat aiempia havaintoja siitä, että keskeyttäminen on yksilön elämässä usein neutraali tai myönteinen käänne. Keskeyttämisessä ei useinkaan ole kyse siitä, että opiskelija haluaisi ensisijaisesti lopettaa opintonsa jossakin tiettyssä oppilaitoksessa vaan lähinnä siitä, että veto on voimakkaampaa toisaalle joko kutsuvan opintoalan, työtehtävän tai vaikkapa puolison vuoksi.

Päätelmää tukee se, etteivät opiskeluvaikeudet tai koulun kannalta epämiellyttäväksi arvioidut seikat, kuten opettajien puutteelliset taidot tai epärelevantit kurssisisällöt osoittautuneet kovinkaan merkityksellisiksi keskeyttämissyiksi. Kouluympäristön koettiin olevan toimiva ja omien opiskelutaitojen riittäviä. Toisaalta, vaikeivat opintojen sujumiseen liittyvät ongelmat näkyneet keskeyttämissyissä, joitakin epäkohtia oli silti havaittavissa. Opiskelijat eivät olleet useimmissa tapauksissa kokeneet saamaansa opinto-ohjausta tarpeeksi henkilökohtaiseksi ja myös opintojen suunnitteluun saatuun tietoon ja tukeen oltiin jossakin määrin tyytymättömiä. Näihin tekijöihin liittyivät osaltaan myös opiskelijoiden toimenpide-ehdotukset keskeyttämisen ehkäisemiseksi.

Koulun kannalta keskeisimmäksi keskeyttämisen ehkäisykeinoksi opiskelijat mielisivät ohjauksen henkilökohtaistamisen ja tiivistämisen erityisesti opiskelun kulkuun liittyvissä murroskohdissa, kuten poissaolon jälkeen, ammattikorkeakoulusta toiseen siirtäessä tai tilanteissa, joissa opiskelijan motivaatio oli heikko. Ohjaukselta odotettiin paitsi

apua opintojen suunnitteluun, myös vahvistusta omalle ammatti-identiteetille. Esiin nousi myös siirtyvien opiskelijoiden erityisryhmä, jonka keskeyttämis päätöksen syntyyn vaikuttivat ongelmat aiempien opintojen hyväksilukemisessa sekä tunne siitä, ettei heihin haluttu panostaa. Parannettavaa löytyi myös oppilaitoksen käytännöistä sekä opetuksen tasosta ja laadusta, mutta melko yksilöllisin perustein. Keskeisimmäksi nousivat tarpeet entistä joustavammasta työssäkäynnin ja opiskelun yhdistämisestä, korvaavan kurssitarjonnan ja uusimiskertojen lisäämisestä sekä yksilöllisemmästä ja paneutuvammasta opinnäytetyön ohjauksesta.

Opintojen keskeytymiseen voidaan siis vaikuttaa, mutta keinot siihen ovat melko yksilöllisiä. Joustavuuden lisääminen lienee mahdollista, mutta se edellyttää opiskelijoiltakin päämäärätietoisuutta ja sitoutumista omaan urasuunnitteluun. Työn, perheen tai muunlaisen elämäntilanteen ja opiskelun yhteensovittamisesta aiheutuu ajankäytöllisiä ongelmia, joihin sallittu poissaolajakso voi joskus tuoda avun, mutta toisinaan myös kasvattaa keskeyttämisalttiutta. Lerkkasen (2002, 164) mukaan koulutus- ja työuran raja sekä käsitys opiskeluajasta selvärajaisena elämänvaiheena ovat hämärtyneissä, minkä seurauksena syntyy epätyypillisiä, katkeilevia opiskelupolkuja. Osa ammattikorkeakoulujen korkeahkoista keskeyttämisluvuista saattaa siis olla seurausta toistaiseksi vallitsevasta neuvottomuudesta reagoida epätyypillisiin opiskelupolkuihin.

Tämän tutkimuksen perusteella keskeyttämisen ehkäisyssä avainasemassa näyttää olevan paitsi opiskelijan sitoutuminen kouluun, myös koulun sitoutuminen opiskelijaan. Opiskelijalle on tärkeää tuntea olevansa merkittävä osa koulua, ja oleellinen aines tämän tunteen tuottamista on opiskelijan tasavertainen huomioiminen tilanteissa, joissa sitä on oikeus odottaa. Moni opiskelijan kannalta epämieluisakin seikka, kuten kielteinen hyväksilukemis päätös voi jättää myönteisen jäljen, mikäli opiskelija tuntee tulleen kuulluksi. Vaikka keskeyttämisilmiötä ei voitaisi kokonaan poistaa – valtaosa opiskelijoistahan ei koe keskeyttämistään ongelmaksi – on hyvä muistaa, että yksikin estynyt keskeytyminen on tärkeä paitsi koululle myös yksilölle, jolla on halu jatkaa opintojaan. Opiskelijan ottamaan kontaktiin on syytä paneutua, mutta samalla myös etsiä uusia väyliä vähemmän itseohjautuvien, keskeyttämisriskissä olevien opiskelijoiden saavuttamiseksi.

9.2 Kehitysehdotukset

Seuraavassa käydään läpi raportin pohjalta heränneitä ajatuksia siitä, miten toimintaa Tampereen ammattikorkeakoulussa voitaisiin kehittää keskeyttämistä ehkäisevästi. Ehdotukset ovat luonteeltaan pohdinnanomaisia ja kokoavia, ja ne ovat nousseet tutkijan mieleen kirjoitusprosessin aikana. Osaan haasteista on saatettu ammattikorkeakoulun taholta jo vastata, kun taas osan esiin nostaminen mahdollistaa ideoiden jatkokehittelyn ja soveltuvien toimintamallien etsimisen oman oppilaitoksen tarpeisiin.

Opintojen haku- / alkuvaihe: Tämän tutkimuksen otokseen kuuluneista neljäsosa oli jo alkuun opintoihin matalasti motivoituneita, mikä oli yhteydessä myöhempään koulus-

ta eroamiseen. Erityisesti opiskelijat, jotka eivät olleet päässeet ensisijaiseksi asettamaansa opiskelupaikkaan, eivät näyttäneet viihtyvän TAMK:ssa ja olivat asettaneet tähtäimekseen yliopiston. Opiskelijan halu pyrkiä yliopistoon tai muuhun oppilaitokseen on ammattikorkeakoulun kannalta haasteellinen, sillä varmaa on, että ainakin osa tällaisista opiskelijoista tulee keskeyttämään ja tähän osaan voitaisiin jo hakuvaiheessa puuttua testaamalla motivaatiota. Motivaation testaaminen asettaa pyrkijät kuitenkin eriarvoiseen asemaan, sillä kaikki yliopistoon pyrkivät eivät sinne koskaan pääse ja heikko opiskelumotivaatio saattaa opintojen kuluessa muuttua niin, että opiskelija löytää intoa suorittaa tutkintonsa loppuun. Ensimmäinen opiskeluvuosi lienee potentiaalisen keskeyttäjän kannalta keskeinen siinä, herääkö mielenkiinto opintoihin vai ei.

Väärältä tuntunut alavalinta saattaa muuttua, mikäli opiskelijaa autetaan etsimään kursseja, jotka tukevat hänen ensisijaista suuntautumistaan tai osoitetaan vaihtoehtoja esimerkiksi koulutusohjelman vaihtamisesta koulun sisällä. Ammatin- tai alanvalinnastaan epävarmoille voitaisiin myös suunnata vastaanottoja opintojen alkuvaiheessa tai teemapäivä, jossa keskityttäisiin pohtimaan esimerkiksi omia vahvuuksia tai heikkouksia valitulla alalla ja antamaan yleisluontoista tietoa motivaatiosta, sen vaihteluista ja rakentumisesta.

Toisaalta vääristä alanvalinnoista johtuvia keskeyttämisistä voitaisiin pyrkiä ehkäisemään tarjoamalla jo hakuvaiheessa entistä avoimempaa tietoa ammattikorkeakouluopintojen sisällöistä. Haastattelujen perusteella monet ammattikoulun käyneet pitivät korkeakoulun tarjoamia ammattiopintoja liiaksi toisen asteen sisältöjen kaltaisina, mikä oli aiheuttanut pettymyksiä. Vaikutti siltä, että suoraan ammattikoulusta korkeakouluun jatkaaneet kritisoiivat kertausta eniten, kun taas sellaiset ammattikoulusta astiset, jotka ennen opiskelemaan tuloaan olivat ehtineet olla muutaman vuoden työelämässä, näkivät kertauksella enemmän arvoa.

Suoraan ammattikoulusta tuleville koulutusohjelmien sisällöistä saattaisi olla paikallaan tarjota tarkempaa tietoa siitä, missä määrin toisen asteen ammattiopinnot ovat yhteneviä korkea-asteen sisältöjen kanssa. Tällä tavoin hakija voisi päättää, haluaako valita esimerkiksi suoraan oman alansa jatkotutkinnon vai laajentaako osaamistaan jollekin lähialueelle. Vastuu tällaisen tiedon jakamisesta on toki korkeakoulun lisäksi myös toisen asteen opinto-ohjaajilla ja esimerkiksi kouluista toiseen kiertävillä esittelijöillä. Paikallaan voi olla myös pohtia, pitäisikö ammattikorkeakoulujen ammattiopintoja syventää kokonaisuudessaan tai esimerkiksi valinnaisuutta lisäämällä. Jo nyt hyvää on kuitenkin mahdollisuus mitata omaa osaamista tiedot ja taidot -testeissä, joilla halukkaat voivat korvata osan opinnoistaan.

Opiskelualan valintaa ja toisaalta käsityksen luomista ammattikorkeakouluopinnoista saattaisi helpottaa myös ammattikorkeakoulun ulkoisten internetsivujen hyödyntäminen entistä kattavammin opiskelijarekrytoinnissa. Opinnoista on jo nyt tarjolla paljon informaatiota ja opiskelijan kannalta lienee kiintoisaa perehtyä esimerkiksi TAMK:n internetsivuilta löytyviin kertomuksiin opiskelijoiden käytännön kokemuksista. Toisaalta tarjolla olevaa tietoa voitaisiin syventää laittamalla esille esimerkiksi lukujärjestysmalli (vrt. liiketalouden esittely), josta hakija voi hahmottaa vaikkapa kontaktituntien määrää, kou-

lupäivien pituutta, sisältöä sekä teoria- ja käytäntöpainotteisten aineiden suhdetta. Tällöin koulupäivien rakenteeseen ja opiskeltaviin asioihin voitaisiin tutustua jo etukäteen, jolloin ne osoittautuisivat opiskelijoille vähemmän yllätyksellisiksi ja alan- tai koulutusasteen valinnasta saatettaisiin saada varmuus varhemmin.

Elämäntilanteen muutokset opintojen aikana: Tutkimustulokset osoittivat, että keskeyttäjät ajautuvat elämässään usein tilanteeseen, jossa opintoja on hankala yhdistää muuhun elämäntilanteeseen. Tämän seurauksena opintoihin kaivataan lisää joustavuutta, mutta joustolla on rajansa ja sen tiedostavat opiskelijatkin. Varteenotettava vaihtoehto kiperään elämäntilanteeseen ajautuneelle opiskelijalle on esimerkiksi ilmoittautua poissaolevaksi, mutta kaikki eivät ole tästä vaihtoehdosta tietoisia tai näe sen etuja. Voi olla, että poissaoloa ei haluta ottaa käyttöön, koska ajatellaan, että ne on syytä säästää ”pahemman paikkaan”, vaikka ”pahempaa paikkaa” ei koskaan tulisikaan. Opiskelijoille voisi olla paikallaan korostaa, että sallittua poissaoloa on yhteensä kaksi vuotta ja että opintojen pariin palaaminen sen jälkeen on mahdollista. Poissaolon mahdollisuutta ei kuitenkaan ole syytä erityisesti mainostaa, sillä katkot opinnoissa yhtäältä myös lisäävät keskeyttämisen riskiä. Kuitenkin tilanteessa, jossa opiskelijalla on realistinen mahdollisuus saattaa opintonsa loppuun, on hyvä varmistaa, että opiskelija on tietoinen vaihtoehtoistaan.

Joustavuuden lisäämiseksi voisi olla paikallaan pohtia myös, mitä seurauksia nuori- ja aikuispuolten välillä tapahtuvien siirtojen sallimisella olisi. Joukko, joka tässä tutkimuksessa olisi halunnut siirtyä edellä mainitulla tavalla, ei ollut suuri, mutta toki siirtojen sallimisen riskinä on, että muuttovirrasta tulee liian voimakasta ja hallitsematonta. Siirtojen hallinnoimisessa voitaisiin käyttää esimerkiksi kiintiötä, joka säätelisi siirtymisiä niin, että jokaista nuorisopuolelta siirtyvää kohti pitäisi olla tietty määrä aikuispuolelta siirtyviä ja päinvastoin. Malli ei tietenkään ole toimiva, jos siirtymätarve koulutusten välillä on kovin epäsuhtainen.

Katkot opinnoissa: Poissaoloehtojuon muututtua niin, ettei väli vuoden pitämiseen tarvita erityisen pätevää syytä, saatetaan poissaolevaksi ilmoittautua aiempaa löyhemmin perustein. Osaa opiskelijoista ehtojen höllentäminen varmasti hyödyttää, mutta osan kohdalla riski opintojen lopulliseen keskeyttämiseen kasvaa. Riski lienee suurin silloin, kun opiskelija on ennen väli vuottaan ehtinyt jo opiskella jonkin aikaa, jolloin koulu voi takaisin tullessa tuntua vieraalta: kurssikaverit ovat uusia, opinnot eivät ala alkeista, teoriat saattavat tuntua unohtuneen. Tulokset osoittavat, että ainakin armeijaan kesken opintojen menneillä on epäilyksiä opintojen sujumisesta poissaolon jälkeen. Saman ovat havainneet Friman & Kokko (2002, 24), joiden mukaan lyhytkestoisten poissaolojen jälkeen opiskelijoille olisi luotava siltoja takaisin opintoihin esimerkiksi kertomalla heille soveltuvista kursseista, neuvomalla opintoihin kiinni pääsemisessä sekä vaikuttamalla motivaatio-ongelmiin.

Opiskeluvaikkeudet: Tilanteissa, joissa opiskelijan on vaikea suorittaa opintoja jollakin tietyllä tavalla (kuten tenttimällä) voitaisiin harkita korvaavia suoritus tapoja, kuten esseitä tai oppimispäiväkirjoja kirjattenttien vaihtoehtona tai päinvastoin. Nykyisellään TAMK:ssa lienee käytössä tapa, että kurssin alussa opiskelijoiden on mahdollista esittää toiveita kurssin suoritus- ja toimintatavoista. Opiskeluvaikkeudet saattavat kuitenkin olla

sen verran yksilöllisiä, että luokan yhdessä päättämä vaihtoehtoinenkaan suoritustapa ei osoittaudu oikeaksi. Erittäin haittaavia tai opintoja hidastavia opiskeluvaikeuksia kokevan kohdalla suoritustavoista saattaisi olla tarpeen keskustella yksilöllisesti. Mikäli opiskelija ei itse hankkiudu asian tiimoilta ohjaavan tahon luo, opiskeluvaikeuksista voidaan saada viitteitä ainakin toistuvasti epäonnistuvien kurssisuoritusten tai -suorituksen muodossa.

Keskeyttämissanastosta ja -tilastoinnista: Ammattikorkeakouluopintojen keskeyttämiseen liittyvä käsitteistö on melko monimuotoinen ja sellaisenaan kenties vaikeaselkoinenkin. Keskeyttämistä ei voida käsittää pelkästään sen suppeassa merkityksessä eli puhuttaessa koulusta eronneista. Keskeyttäneitä ovat myös opinto-oikeuden menettäneet sekä poissaolevat, joiden kumpaisenkin statuksiin liittyy mahdollisuus palata takaisin opintojen pariin. Keskeyttäminen ei siis useinkaan ole niin lopullista kuin termi antaa ymmärtää; erityisesti, jos ajatellaan, että eronneistakin osa jatkaa välittömästi opintojaan jossakin muualla. On siis syytä pohtia, vaatisivatko keskeyttämisestä ammattikorkeakoulutasolla käytetyt käsitteet täsmennystä tai uudelleen muotoilua vai pitäisikö itse keskeyttämis-termi oppia mieltämään uudella, sen tilapäisyyttä korostavalla tavalla.

Ammattikorkeakoulun näkökulmasta keskeyttäneitä ovat toki kaikki, jotka lakkaavat suorittamasta opintojaan, mutta yhteiskunnan näkökulmasta keskeyttämisestä voidaan puhua vasta, kun yksilö ei suorita minkäänlaista tutkintoa. Elinikäisen oppimisen aikakaudella tällaista päätepestettä on liki mahdoton määrittellä.

Keskeyttämisen määrittely ja samalla myös tilastointi ammattikorkeakoulutasolla saattaa siis kaivata täsmennystä. Suurin osa opintonsa lopettavista lipuu virallisen järjestelmän ohi ja kirjautuu tilastoihin opinto-oikeuden menettäneenä, vaikka valtaosalle ryhmään kuuluvista olisi luultavasti löydettävissä osuvampikin luokitus. Ongelma on tiedon saannissa; miten luoda järjestelmä, joka tavoittaa opiskelijat entistä paremmin ja tekee heille mielekkääksi ilmoittaa toimistaan koululle? Mikään järjestelmä tuskin koskaan on aukoton, mutta kun ajatellaan, että useimmissa ammattikorkeakouluissa yli puolet keskeyttäneistä on statukseltaan opinto-oikeuden menettäneitä, olisi seurala kyettävä tiivistämään tavalla tai toisella.

Nykyisessä järjestelmässä opiskelijan edellytetään erotessaan tulevan koululle henkilökohtaiseen keskusteluun. Järjestelmä on hyvä siinä, että palautetta saadaan puolin ja toisin, mutta heikko siinä, että osa opiskelijoista saattaa henkilökohtaisen käynnin vaatimuksen vuoksi jättää eroilmoituksen tekemättä. Toisaalta opinto-oikeuden menettäneiden suuri määrä ja erot eri ammattikorkeakoulujen välillä saattavat kertoa myös siitä, että eroamiskäytännöt ovat opiskelijoille epäselviä. Molemmipuolinen tiedonkulku vaikuttaisi olevan selkeintä tilanteessa, jossa opiskelijalle tarjotaan konkreettisia vaihtoehtoja; poissaolevien on saamansa infokirjeen perusteella suhteellisen mutkatonta ilmoittautua läsnä olevaksi tai erota. Samantyyppisten vaihtoehtojen tarjoaminen esimerkiksi koulun intranetissä kenelle tahansa keskeyttämistä harkitsevalle saattaisi olla paikallaan. Tällä tavoin voitaisiin saada esimerkiksi opintonsa roikkumaan jättäviä ilmoittautumaan poissaolevaksi ja muita suunnitelmia omaavia eroamaan. Keskeistä toimenpiteiden suunnittelussa on opinto-oikeuden menettämisten vähentäminen löytämällä keskeyttämisille kuvaavampia

syitä, jotta keskeyttäneitä voitaisiin käsitellä spesifimpinä ryhminä.

Kun opinto-oikeuden menettäneitä nykyisellään on kuitenkin melko paljon ja osa heistä katu keskeyttämistään, voitaisiin heille suunnata tiedotusta opintojen uudelleen aloittamisesta. Erityisen kampanjan ohella koulun ulkoisilla internetsivuilla voisi olla esimerkiksi linkki ”Opinto-oikeus päättynyt – takaisin opiskelemaan?” tms., jonka takaa löytyisi tietoa suoritusten säilymisestä, opintojen aloittamisesta uudelleen, opinnäytetyön loppuun saattamisesta jne. Opinto-oikeuden menettäneitä voitaisiin lähestyä myös kirjeitse tai sähköpostitse, mutta tällöin haasteena on viestinnän tavoitavuus, kun koululle ilmoitetut yhteystiedot saattavat olla vanhentuneet. Yhteystiedoista pitkäikäisin lienee matkapuhelinnumero, joka mahdollisista operaattorivaihdoista huolimatta usein säilyy samana. Tällöin tietoa opintojen pariin palaamisesta voitaisiin välittää esimerkiksi TAMK:ssa käytössä olevan tekstiviestijärjestelmän kautta.

Lähdeluettelo

- AMKOTA. 2006. Tietokanta osoitteessa <http://csc.fi/amkota/taulukko>.
- Berndtson, T. 2004. *Opiskelijatutkimus 2003*. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Cook, C., Heath, F. & Thompson, R. L. 2000. *A meta-analysis of response rates in web- or internet-based surveys*. *Educational and Psychological Measurement*. Vol. 60, No. 6., 821–836.
- Fleming, M. C. & Bowden, M. 2007. *Web-based surveys as an alternative to traditional mail methods*. *Journal of Environmental Management*. 1–9.
- Friman, M. 2001. Opintojen keskeytyminen – ongelma vai mahdollisuus? Teoksessa Kokko, P. & Kolehmainen, S. (toim.): *Mutkatonta opiskelua? Puheenpuoroja ammattikorkeakouluopintojen edistämisestä*. Saarijärvi: Saarijärven Offset Oy.
- Friman, M. & Kokko, P. 2002. *Raportti III: Hämeen ammattikorkeakoulussa tapahtuneet opintojen keskeyttämiset lukuvuonna 2000–2001*. OPED-raportti.
- Hietala, S. & Nikkanen, O. 2001. Kateederilta ja pulpetista yhteiseen kahvipöytään. Teoksessa Kokko, P. & Kolehmainen, S. (toim.): *Mutkatonta opiskelua? Puheenpuoroja ammattikorkeakouluopintojen edistämisestä*. Saarijärvi: Saarijärven Offset Oy.
- Honkonen, R. 1997. *Best or second best choice? Polytechnic education in the lives of engineering students*. Tampere: University of Tampere.
- Honkonen, R. 2002. *Ammattikorkeakouluopintojen keskeyttäminen ja sen vähentäminen. Ke-Vät-projektin arviointi*. Hämeenlinna: Hämeen ammattikorkeakoulu.
- Karma, K. & Komulainen, E. 2002. *Käyttäytymistieteiden tilastomenetelmien jatkokurssi*. Helsingin yliopisto: Kasvatustieteen laitos.
- Katisko, A., Luukko, M., Suurkaulio, S. & Vehmanen, M. 2007. *Tutkimus Tampereen ammattikorkeakoulun opiskelijakunnan järjestämästä vertaistutoroinnista Tampereen ammattikorkeakoululla*. Tampere: Tampereen ammattikorkeakoulu.
- Kyrölä, S. 2003. *Elämäkoulu pakollinen, päämäärä valinnainen. Tutkimus ammattikorkeakouluopintojen keskeyttämisestä*. Pro gradu -tutkielma. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Lempinen, P. & Tiilikainen, A. 2001. *Opiskelijatutkimus 2000*. Helsinki: Otus rs 21.
- Lerkkanen, J. 2002. *Koulutus- ja uravalinnan ongelmat. Koulutus- ja uravalinnan tavoitteen saavuttamista häiritsevät ajatukset sekä niiden yhteys ammattikorkeakouluopintojen etenemiseen ja opiskelijoiden ohjaustarpeeseen*. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Mannisenmäki, E. & Valtari, M. 2005. *Valmistumisen vallihaudalla. Opintojen kesto 2000-luvun hyvinvointivaltiossa*. Helsinki: Edita.
- Markkula, J. 2006. *Ammattikorkeakoulu opiskelijan silmin. Opinnot, opintojen ohjaus ja vaihtamismahdollisuudet*. Helsinki: Otus rs 28.
- Mustonen, A. (toim.) 2006. Opintojen ohjausta ja aloitusta koskeva kysely ensimmäisen vuosikurssin opiskelijoille syksyllä 2006. Julkaisematon.
- Määttä, P. & Liljander, J.-P. 1992. *Kuka häviää ja kuka voittaa, kun korkeakouluopinnot keskeytyvät?* Kasvatus 3.
- Nikkanen, L.-M. 2004. Ammattikorkeakouluopiskelijoiden kokemuksia opintojen ohjauksesta. *Ke-ver* 3. Verkko-lehti osoitteessa <http://www.piramk.fi/kever/kever.nsf>
- Opetushallitus 2007. Rahoitus- ja kustannustietopalvelut. Laskentataulukko osoitteessa: <http://vos.uta.fi/rap/vos/v06/v04yk6s06.html>, luettu 9.11.2007.
- Opetusministeriö. 2004. *Koulutus ja tutkimus 2003–2008 –kehittämissuunnitelma*. Helsinki: Yliopistopaino.
- Opetusministeriön-internetsivut, osoitteessa: <http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/ammattikorkeakoulutus/?lang=fi>, luettu 9.11.2007.
- Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä. 2005. *Tietoyhteiskunnan rakenteet oppilaitoksissa. Vuoden 2004 kartoitusten tulokset ja vuosien 2000–2004 yhteenveto*. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2005:31.
- Rauhala, P. 2001. Tarvitaanko ammattikorkeakoulussa pedagogista johtajuutta? Teoksessa Kokko, P. & Kolehmainen, S. (toim.): *Mutkatonta opiskelua? Puheenpuoroja ammattikorkeakouluopintojen edistämisestä*. Saarijärvi: Saarijärven Offset Oy.
- Seinä, S. 2001. Ohjaus- ja neuvontapalvelut osana ammattikorkeakoulun pedagogista strategiaa. Teoksessa Kokko, P. & Kolehmainen, S. (toim.): *Mutkatonta opiskelua? Puheenpuoroja ammattikorkeakouluopintojen edistämisestä*. Saarijärvi: Saarijärven Offset Oy.

Tampereen ammattikorkeakoulun internet-sivut, osoitteessa <http://www.tamk.fi>, luettu 5.11.2007.

Tampereen ammattikorkeakoulun opinto-opas 2007–2008 osoitteessa: <http://ops.tamk.fi/ops/ops.php?sivu=7>, luettu 26.10.2007.

Tampereen ammattikorkeakoulun tutkintosääntö 2007 osoitteessa: http://ops.tamk.fi/ops/tekstit/2007/tutkintosaanto_1-8-2007.pdf, luettu 9.11.2007.

Tilastokeskus. 2007. *Oppilaitostilastot 2006*. Helsinki: Yliopistopaino.

Vahtera, S. 2007. *Optimistit opintiellä. Opinnoissaan menestyvien nuorten hyvinvointi lukiosta jatko-opintoihin*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Vuorinen, P. 2001. Missä vika, kun amk-opinnot keskeytyvät? Teoksessa Kokko, P. & Ko-
lehmainen, S. (toim.): *Mutkatonta opiskelua? Puheenpuoroja ammattikorkeakouluopintojen edistämisestä*. Saarijärvi: Saarijärven Offset Oy.

Vuorinen, P. 2003. Ammattikorkeakoulu vastaa käytäntöön suuntautuneiden nuorten kou-
lutuskysyntään. *Keiver 4*. Verkkolehti osoitteessa <http://www.piramk.fi/kever/kever.nsf>

Vuorinen, P. & Valkonen, S. 2001. *Opintojen keskeyttäminen ammattikorkeakoulussa oppilai-
toksen näkökulmasta*. Jyväskylä: Koulutuksen tutkimuslaitos.

Vuorinen, P. & Valkonen, S. 2003. *Ammattikorkeakouluun vai yliopistoon? Korkeakoulutuk-
seen hakeutumisen orientaatiot*. Jyväskylä: Koulutuksen tutkimuslaitos.

Vuorinen, P. & Valkonen, S. 2005. *Ammattikorkeakoulu ja yliopisto yksilöllisten koulutusta-
voitteiden toteuttajina*. Jyväskylä: Koulutuksen tutkimuslaitos.

Liitteet

Liite 1: Kyselylomake

Taustatiedot

1. Ole hyvä ja vastaa ensin, mikä seuraavista vaihtoehdoista koskee omaa tilannettasi Tampereen ammattikorkeakoulun suhteen:

- Olen eronnut Tampereen ammattikorkeakoulusta
- Opiskeluoikeyteni on päättynyt Tampereen ammattikorkeakoulussa
- Olen ilmoittautunut poissaolevaksi Tampereen ammattikorkeakoulusta

2. Syntymävuotesi? (vvvv)

3. Sukupuoli

- Mies
- Nainen

4. Valitse seuraavista vaihtoehdoista, mikä oli tutkinnon suoritustapasi Tampereen am-
mattikorkeakoulussa:

- Kokopäiväinen opiskelu eli ns. nuorten tutkintoon johtava koulutus
- Monimuoto-opiskelu eli ns. aikuisten tutkinto
- Ylempi amk-tutkinto

5. Mikä oli alun perin koulutusohjelmasi Tampereen ammattikorkeakoulussa?

- Auto- ja kuljetustekniikka
- Environmental engineering
- International business
- Kemiantekniikka
- Kone- ja tuotantotekniikka
- Kuvataide
- Liiketalous
- Metsätalous
- Paperitekniikka
- Rakennustekniikka
- Sähkötekniikka
- Talotekniikka
- Tekstiili ja vaate- ja vaatetustekniikka
- Tietojenkäsittely

- o) Tietotekniikka
- p) Viestintä
- q) Muu, mikä?

6. Mikä oli koulutuksesi ennen TAMKiin hakeutumistasi?

- a) Ammatillinen koulutus
- b) Amk-tutkinto
- c) Lukio
- d) Yliopistotutkinto
- e) Ammatillinen koulutus ja lukio
- f) Opistotutkinto
- g) International Baccalaureate -tutkinto (IB)
- h) Reifeprüfung-tutkinto
- i) Muu, mikä?

7. Mikä oli elämäntilanteesi juuri ennen TAMKiin hakeutumistasi?

- a) Opiskelija
- b) Osa-aikaisessa ansiotyössä
- c) Kokopäiväisessä ansiotyössä
- d) Opiskelija ja ansiotyössä
- e) Työtön
- f) Äitiyslomalla/hoitovapaalla
- g) Asepalvelus/siviilipalvelus
- h) Sairasloma
- i) Muu, mikä?

8. Miksi alun perin hakeuduit opiskelemaan TAMKiin? Valitse 1–3 tärkeintä syytä.

- a) Sopiva koulutusala löytyi TAMK:sta
- b) Ala vaikutti kiinnostavalta
- c) Alaan liittyi mielenkiintoisia työtehtäviä
- d) Alalla hyvät työllistymismahdollisuudet
- e) Alalla hyvä palkkataso
- f) Alaa suositeltiin minulle
- g) TAMK oppilaitoksena kiinnosti
- h) Tampere opiskelupaikkakuntana kiinnosti
- i) Satuun pääsemään opiskelijaksi, eikä ollut muutamaakaan
- j) Mielikuvani TAMK:sta oli positiivinen
- k) TAMK sijaitsi lähellä kotiseutuani
- l) Tutkinto oli ”trendikäs”
- m) TAMK sijaitsi suuressa kaupungissa
- n) TAMK:ssa opiskelu varmisti ystävien ja/tai puolison lähellä olon

- o) En päässyt ensisijaiseen opiskelupaikkaani
- p) Oli pakko hakeutua opiskelemaan työmarkkinatuen saamiseksi
- q) Vanhempani/sukulaiseni painostivat
- r) Muu syy, mikä?

9. Millä sijalla TAMK oli hakuvaihtoehtoissasi?

- a) 1. sijalla
- b) 2. sijalla
- c) 3. sijalla

10. Milloin otit vastaan opiskelupaikkasi?

- a) Heti
- b) Seuraavana vuonna
- c) Sitä seuraavana vuonna

Opiskelu Tampereen ammattikorkeakoulussa

11. Arvioi seuraavia väittämiä omalla kohdallasi: (5=täysin samaa mieltä, 4=jokseenkin samaa mieltä, 3=Ei samaa eikä eri mieltä, 2=Jokseenkin eri mieltä, 1=täysin eri mieltä)

- Sain riittävästi tietoa ja tukea opintojen suunnittelussa
- Opinnot olivat sisällöltään mielenkiintoisia
- Opiskelijoille suunnatut terveyspalvelut toimivat
- Opiskelijajärjestötoiminnan olemassaolo lisäsi opintojen sujumista
- Vertaistutoreita oli vaikea lähestyä
- Opiskelijoille suunnatut liikuntapalvelut olivat toimivat
- Opiskeluympäristö oli toimiva (välineet, tilat jne.)
- Aikaisemmin saamani mielikuva TAMK:sta piti paikkansa
- Opettajia oli vaikea lähestyä
- Olin tyytyväinen opetuksen tasoon
- Omat opiskelutaitoni olivat riittävät opiskelujen vaativuuden suhteen
- Tiedon kulku oppilaitoksessa toimi hyvin
- Ilmapiiiri omassa opiskeluympäristössäni oli hyvä
- Opintoihin käytetty työ määrä oli sopivassa suhteessa kertyneisiin opintopisteisiin/-viikkoihin nähden
- Kirjastopalvelut toimivat hyvin
- Saamani opintojen ohjaus ei ollut tarpeeksi henkilökohtaista
- Opetusjärjestelyt olivat toimivat (joustavuus, korvaavuus, etä- tai lähiopiskelu)
- Atk-välineistö oli helposti käytettävissä

Opintojen keskeyttäminen/poissaolevaksi ilmoittautuminen

12. Milloin ajatus keskeyttämisestä tai poissaolevaksi ilmoittautumisesta heräsi ensimmäisen kerran?

- a) Tiesin jo etukäteen keskeyttäväni
- b) Heti opintojen alkaessa
- c) Opintojen kestänyt (vastaa kuukausina)
- d) Muu, mikä?

13. Vaikuttiko jokin seuraavista syistä siihen, että keskeytit opintosi tai ilmoitit poissaolevaksi? Merkitse 1–3 tärkeintä.

- a) Sain paikan toisessa ammattikorkeakoulussa
- b) Sain paikan yliopistossa
- c) Sain paikan jossain muussa oppilaitoksessa
- d) Siirryin työelämään
- e) Vaihdoin toiselle alalle samassa ammattikorkeakoulussa
- f) Siirryin opiskelemaan ulkomaille
- g) Asumisen vaikeudet taloudellisista syistä
- h) Parisuhteeseen tai perheeseen liittyvät asiat
- i) Yksinäisyys
- j) Ongelmat terveydentilassa
- k) Kilpaurheilu/muu vaativa harrastus ei jättänyt aikaa opinnoille
- l) Kynnys toisen asteen ja korkea-asteen välillä liian suuri
- m) Opetushenkilöstön sosiaaliset taidot olivat puutteellisia
- n) Alun kurssit olivat ”vanhan kertausta” eivätkä ne motivoineet minua
- o) Menin asepalvelukseen ja lopetin opinnot, vaikka olisin voinut siirtää opiskelun aloittamista
- p) Ajanpuute
- q) Taloudelliset syyt, rahat eivät riittäneet ja jouduin menemään töihin
- r) Muu syy, mikä?

14. Onko sinuun oltu yhteydessä TAMK:sta keskeyttämisestä tai poissaolevaksi ilmoittautumisesta jälkeen?

- a) Kyllä
- b) Ei

15. Kuinka monta kuukautta ehdit opiskella TAMK:ssa ennen keskeyttämistä tai poissaolevaksi ilmoittautumistasi?

16. Kuinka monta opintopistettä tai opintoviikkoa ehdit suorittaa TAMK:ssa ennen keskeyttämistä tai ilmoittautumistasi poissaolevaksi? Vastaa vain toiseen sen mu-

kaan, tarkoitatko opintoviikkoja vai -pisteitä.

17. Olisiko jokin korkeakoulun puolelta tullut asia tai toimenpide voinut estää keskeyttämisestä tai poissaolevaksi ilmoittautumisesta?

- a) Ei
- b) Kyllä

18. Mikä korkeakoulun puolelta esiin tullut asia tai toimenpide olisi voinut estää keskeyttämisestä tai poissaolevaksi ilmoittautumisesta? Kerro omin sanoin.

19. Olisiko jokin muu asia voinut estää keskeyttämisestä tai poissaolevaksi ilmoittautumisesta? Kuvaile omin sanoin.

20. Jos olet tällä hetkellä ilmoittautunut poissaolevaksi, aiotko jatkaa nykyisiä opintojasi TAMK:ssa?

- a) Jatkan varmasti
- b) Jatkan todennäköisesti
- c) En osaa sanoa
- d) Luultavasti en jatka
- e) En varmasti jatka

21. Vaikuttaako jokin asia siihen, aiotko jatkaa opintojasi TAMK:ssa? Kerro omin sanoin.

Keskeyttämisen tai poissaolevaksi ilmoittautumisen jälkeinen aika

22. Mitä teit sen jälkeen, kun olit keskeyttänyt opiskelusi tai ilmoitit poissaolevaksi TAMK:ssa?

- a) Aloitin heti opiskelun toisessa ammattikorkeakoulussa
- b) Aloitin heti opiskelun yliopistossa
- c) Aloitin heti opiskelun jossain muussa oppilaitoksessa
- d) Siirryin työelämään
- e) Vaihdoin toiselle alalle samassa ammattikorkeakoulussa
- f) Vaihdoin toiseen koulutusohjelmaan samassa ammattikorkeakoulussa
- g) Siirryin opiskelemaan ulkomaille
- h) Jäin äitiyslomalle/hoitovapaalle
- i) Ilmoitaduun työttömäksi
- j) Menin armeijaan/siviilipalvelukseen
- k) Tein jotain muuta, kerro mitä:

Nykytilanne

23. Mikä seuraavista vaihtoehtoista kuvaa elämäntilannettasi parhaiten tällä hetkellä?

- Opiskelen
- Kokopäiväisessä ansiotyössä
- Osa-aikaisessa ansiotyössä
- Sekä töissä että opiskelemassa
- Työtön
- Äitiyslomalla/hoitovapaalla
- Varusmies/siviilipalvelus
- Sairausloma (työkyvyttömyys tms.)
- Muu, mikä?

Seuraaviin kysymyksiin vastaavat vain opiskelijat. Jos et opiskele tällä hetkellä, siirry suoraan seuraavalle sivulle.

24. Mikä on tämänhetkinen opiskelupaikkasi/opiskelualasi?

25. Minä vuonna aloitit nykyisessä opiskelupaikassasi?

26. Oletko tyytyväinen nykyiseen opiskelupaikkaasi?

- Kyllä
- Ei

27. Kerro, miksi olet tyytyväinen tai tyytymätön nykyiseen opiskelupaikkaasi?

28. Oletko valmistunut jostain oppilaitoksesta?

- En (siirry kysymykseen 32)
- Kyllä

29. Mistä oppilaitoksesta olet valmistunut?

30. Mikä oli valmistumisvuotesi?

31. Miltä alalta/koulutusohjelmasta valmistuit?

32. Mitä ajattelet keskeyttämisestäsi tai poissaolevaksi ilmoittautumisestasi TAMK:ssa tällä hetkellä? Oliko se oikea ratkaisu? Miksi? Oliko se väärä ratkaisu, miksi? Kuvaile omin sanoin.

33. Tuleeko mieleesi vielä jotain, mitä haluaisit kommentoida kyselyn aiheeseen tai TAMK:n liittyen?

Kiitos vastauksistasi!

Liite 2. Haastattelurunko

Taustatiedot

- Millainen elämäntilanteesi oli ennen TAMK:iin hakeutumista? Olitko opiskelija, työelämässä vai jotakin muuta? Mikäli olit työelämässä, kauanko olit ehtinyt siellä olla?
- Mikä on pohjakoulutuksesi ja millainen koulumenestyksesi oli ennen TAMK:ia? Entä TAMK:ssa?

Opiskelu ammattikorkeakoulussa

- Millä perusteella hakeuduit TAMK:iin? Harkitsitko muita jatkokoulutusvaihtoehtoja? Mitä / miksi?
- Millä tavalla opintosi lähtivät liikkeelle? Mitä mieltä olit opetuksen tasosta ja aihepiireistä TAMK:ssa?
- Näetkö itsesi teoreettisesti vai käytännöllisesti suuntautuneeksi opiskelijaksi (vrt. lukija / tekijä)? Onko suuntautuneisuudella mielestäsi merkitystä opiskeltaessa ammattikorkeakoulussa?
- Olivatko opintojen tukitoimet (esim. opintojen ohjaus) TAMK:ssa mielestäsi riittävät? Millaista opintojen ohjausta oli, kuka sitä antoi, saiko keneltäkään omaa yksityistä aikaa?
- Entä toimivatko hallinnolliset rutiinit, kuten opintojen hyväksilukeminen moitteettomasti? Onko sinulla esimerkkejä aiheesta?

Keskeyttäminen

- Missä vaiheessa aloit pohtia keskeyttämistä? Kauanko sitä harkitsit?
- Olisiko joku asia koulun tai yksityiselämän puolella voinut estää keskeyttämisesi?
- Tunnetko muita keskeyttäneitä? Miten he perustelivat keskeyttämistään?
- Pitäisikö keskeyttämisiä mielestäsi tapahtua vähemmän kuin nykyisin vai onko sillä merkitystä? Jos keskeytetään turhaan tai liikaa, miten keskeyttämisä voitaisiin ehkäistä koulun toimesta?
- Mitä ajattelet mahdollisuudesta ilmoittautua poissaolevaksi? Onko koulun puolelta tarjottu mahdollisuutta väli vuoden pitämiseen?

Keskeyttämisen jälkeinen aika

13. Mitä teit keskeyttämisen jälkeen? Olivatko suunnitelmasi selkeät vai oliko sinulla vaikeuksia löytää mielekästä tekemistä?
14. Mikäli opiskelet tällä hetkellä jossakin muualla, miten vertaisit nykyistä oppilaitostasi ja TAMK:ia?
15. Aiotko palata takaisin TAMKii:n ja suorittaa opintosi loppuun? Ellet, näetkö suorittamillasi opinnoilla arvoa? Ovatko ne hyödynnettävissä? Millä tavalla?
16. Asteikolla 4–10, kuinka tyytyväinen olet elämääsi tällä hetkellä? Millainen rooli keskeyttämisellä on elämässäsi nyt; suuri – vähäinen?

OTUS
Opiskelijajärjestöjen
tutkimussäätiö

Tamko